

Senaryo

AYLIK TİYATRO ve SİNEMA SANATI
DERGİSİ

Aralık, 1953

No. 3

100 Krs.

BEYNELMİLEL
BİR ANKET
PIYES
MUHARRİRLİĞİ
ÖĞRETİLEBİLİR Mİ?

BU SAYIDA
"MAKİNE,,
KOMEDİ 3 PERDE
Cevat Fehmi BAŞKUT

Dünyanın ilk
TURBO-PROP (TEPKİLİ)

VISCOUNT

YOLCU UÇAĞI

• İSTANBUL

• ATİNA

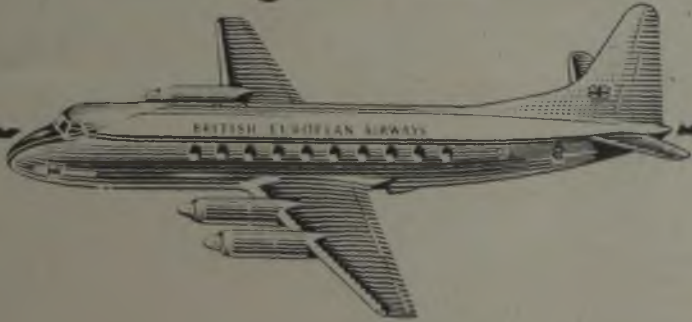
• ROMA

ve

LONDRA

ya

HAFTADA **5** SEFER YAPMAKTADIR.

BEA

Bilet almak ve yer ayırtmak için başlıca seyahat acentelerine veya
B E A Ayaspaşa Kun Palas No. 1 e müracaat ediniz. Tel. 82381 - 82982.

ANKARA : Zafer Meydanı - Yenışehir. Tel. 28402

BRITISH

EUROPEAN

AIRWAYS

SENARYO

AYLIK TIYATRO ve SİNEMA SAN'ATI DERGİSİ

Aralık 1953

Müessis ve Sahibi: **Tevfik SADULLAH**
Basıldığı yer: **Cumhuriyet Matbaası**

Anlatacağım bir İspanyol hikâyesi; yalnız, zevkine varabilmek için kerat cetvelini bilme'e lazım:

«Yaşlı bir kadıncağız, günün birinde piyango idaresinden 42 numaralı bileti ister. Yalnız ve yalnız 42 numaralı bileti alacaktır, başka herhangi bir numara da gözü yoktur. Bu vaziyet karşısında, aranıp taranıp 42 numaralı bilet bulunur ve kadıncağıza satılır. Günü gelip de çekiliş yapıldığında ne görsünler? Büyük ikramiye 42 numaraya çıkmamış mı? Tabii gazeteciler derhal kadıncağıza koşarlar:

BİR MUAMMA

— Söyleyin: Büyük ikramiyenin 42 numaraya çıkacağını nasıl bildiniz?

— Çıkması lazımdı. Adımı nasıl biliyorsam bundan da öyle emindim. Bakın dinleyin: Bileti almazdan evvel bir rüya gördüm. Yedi melek yedi defa beni ziyarete geldiler. Bunun bir mânası olmak lazımdı. Öyleya: Yedi kere yedi kırk iki eder, Şu halde büyük ikramiyeyi kazanacak biletin numarası da kırk iki olmalıdır, dedim ve bileti aldım.»

Bu hikâye, tiyatro ile alakadar olan herkes muhakkak ki pek sevecek, basillik içindeki mânidarlığı takdir edecektir. Gerçekten tiyatrodaki her muvaffakiyet bir hesaba dayanır; fakat umumiyetle yanlış bir hesaba.

Tiyatro emin olamamanın, kesin konuşamamanın hüküm sürdüğü bir esrar âlemidir. Sah gecesini salonu mest eden bir piyesin Çarşamba gecesinin seyircilerini hayâl kırıklığına uğratması daima mümkündür.

Böyle bir hâdise karşısında aktörlerin:

— Halk çok müşkülpesent! dediklerini duyarız, Peki ama neden halk müşkülpesent olsun? Acaba birdenbire soğuk mu bastırdı? Yağmur mu boşandı? Yoksa havalar birdenbire ısındı mı?

Bir kitlenin ruh haleti hiçbir zaman aynı seviyede sabit kalmaz. Tıpkı bir ferd gibi kitlenin de kendine göre çocuğu, yersiz istekleri, aşırı heyecanları, tarafkırklıkları vardır. Kitlenin bugün zevkini oksayan şey, yarın onu tiksindirebilir. Kitlenin neyi beğenip neyi beğenmediği, bir gece içinde değişir. tabiatile, kitle de tiyatronun derin kanunları olan kanunlara riayet eder, Fakat bu kanunları bir formül halinde ortaya koymak veya ifade etmek mümkün değildir. Her yerde olduğu gibi tiyatrodaki da daima bir muamma ile karşı karşıya kalmaktadır.

Bu vaziyet karşısında zavallı muharrir:

— Neden! Neden? Ne için? diye soruşturmakta, dostları da düşmanları da, ona başarısızlığının sebeplerini izah için cömertçesine, hemen yüzden fazla âmil sayıp dökmektedirler. Buna rağmen asıl sebep tektir: Çünkü.. çünkü bu böyledir de ondan.

Muvakkaten kendini mesut hisseden muharrir hiç bir şey sormaz; sebep filân araştırmaz; o herşeyi biliyordur; esasen bu iş öylesine basittir ki..

Evet, kısacası yedi kere yedi kırk iki eder.. Amma her zaman değil!

ALFRED SAVOIR

Ön kapak: Gülistan Güzey ve Renkli Fener (Çetin A. Ozkırımın Kompozisyonu).

Arka kapak: Hollywood'un en genç ve en sevilen yeni yıldızlarından Deborah Paget

Bu Sayıda Tam Olarak: MAKİNE

Küçük Notlar

Yazan: Fitne Fıcur

RENKLİ FENER'in birinci temsili akşam idi. O sırada bir Avrupa seyahatinden henüz dönmüş olan Cevat Fehmi'nin etrafını almışlar, yediğini içtiğini ona bırakarak gördüklerini anlatmasını istiyorlardı. Seyahatinden bir de «Makine» getirmiş olan Cevat Fehmi:

— «Pariste» diyordu «bir piyes gördüm. Gıpta etmekten kendimi alamadım. Düşünün bir kere: dördüncü senesinde hâlâ tiklim tiklim dolu.»

Sonra Tevfik Sadullah'a dönerek sordu:

— «Neydi adı? Her halde sen bileceksindir.»

— «J'y suis, j'y reste' mi?»

— «Evet tamam: Buradayım, Burada Kalıyorum.»

Onu çok seviyordum'un mütercimlerinden Muhittin Sandıkçıoğlu'nun bu güzel komediye tercüme etmekte olduğunu bilen Tevfik Sadullah:

— «Onu tercüme ediyorlar» diyecek oldu.

Fikret Âdil atıldı:

— «Ben adapte ettim!»

— «Yahu bir başkası da yapıyor.»

— «Ben adapte ettim diyorum size. Hem kimsenin bu piyesi benim gibi adapte etmesine imkân yoktur.»

Bir an hava soğur gibi oldu. Fikret Âdil fütursuz izahatına devam etti:

— «Dört seneden beri oynuyor, Buradayım Burada Kalıyorum isimli komedi değil mi? Ben adapte ettim gitti. Yalnız ismini söyleyeyim bakın kimse benim gibi yapabilir mi? s z hüküm verin.»

Hep merak kesilmişlerdi. Fikret Âdil dört senedir aynı tiyatrodan oynanan «Buradayım, Burada Kalıyorum» komedisinin adapte ismini bağısladı:

— «Gökay!»

Ayten Alpman- Gencer film çevirdi biliyoruz. «Aşk İzdiraptır». Ayten bu fihede kısacık saçları, giydiği birbirinden güzel, sade, zarif elbiselerle çok avrupai bir hava esdiriyor. Resimleri de çok güzel çikens. Hoş zaten güzel kızdır ama bizde güzeli cirkün çıkarırlar, malumya. Romantik, mahzun gözleri, incecek biçimi ile Ayten değme film yıldızlarımızı ovnu ile gölgede bırakıyor. Yakında anne olacağı rivayetleri ne dereceye kadar doğrudur bilmez, fakat Gencerler Baltalimanındaki Borivajı allak bullak ediyorlar müzikleriyle, orası muhakkak. İstanbullular kış kıyamet demiyorlar, athıyorlar arabalara soluğu Borivajda alıyorlar. Yazın, boğozun rüzgârlarından sikâyet eden Yani, şimdi de kalabahçı oturtacak yer bulamadığından üzüntülü.

Tatlı isimli bir karikatürcümüz nihayet dünya evine girdi. Mai boncuklarını bir hayli gene ve güzel hanımlara dağıttıktan sonra sıcak vilayetlerimizden bir hanım ayartan bu genç adam için kazaklığı çiviye asdı diyorlar. Kazaklık nerde başlar nerde biter, iş mes'ut olmanın yolunu bulabilmekte. Saadetler dile'im.

Muammer Karaca sahnesinin baş kadın sanatkârı Rana Şivga ile İpek Film studyosunun ses mühendislerinden Samim Ankara 30 Kasım 1953 tarihinde evlendiler. Samim henüz her dala konan avâre bir kuş iken birdenbire dili Ranasını gördü, aşık oldu ve işte evlendiler. Şişlide küçük, sipsirin bir apartuman ve içinde iki sevgili kati koca, Samim bütün gününü canlı bir odada ses almakla geçirir, hanım ise Muammer Karaca tiyatrosunda bizleri hayran bırakır. Çalışan ve anlaşılan bir çift, mes'ut olmalarına imkân yok.

İstanbulu birbirine katan sarışın Münevverin şıklığından bahsedecek değilim yine, etrafını saran hanımları her gün biraz daha çatlatıyor şapkaları, mantoları ve aksesuarları ile. Asıl mühimmi Münevveri henüz kimse dünya evine kandıramıyor. Elinde bir avuç mai boncuk, al sana al sana dağıtıyor, sonra da geçiyor karşıya atıyor kahkahayı. Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın, karışmam!

RUGGERO RUGGERI Avrupa sahnesinin gerçekten üstün değerlerinden biri idi. Geçen sene 83 yaşında olduğu halde trupunun başına geçip Londra ve Paris halkını IV. Henry temsil ile teşhir etmiş olan eşsiz İtalyan san'atkârı bu son zaferini maalesef hayat le ödedi.

Defaatla Paris sahnelerine yepyeni bir hava getirmiş olan san'atkâr, fransızca'yı mükemmel konuştuğu halde, daima italyanca oynamayı tercih etmişti. Neden acaba Ruggeri sahnede fransızca konuşmamakta ısrar ediyor, daha geniş bir kütleyi dehasını «tadabilmek» imkânından mah-

rum bırakıyordu? Bütün fransız tiyatro severlerini düşündüren bu suali Saint George Tiyatrosu Müdiresi Mary Morgan san'atkâra sormuş ve şu cevabı almıştır:

—«İnsanın sevdiği kadını, sırf sakarlığı yüzünden de olsa, kırması, incitmesi kadar zalimce birşey tasavvur edebilir misiniz? Ben Fransızca'yı böyle bir aşkla seviyorum, onu en hafif bir şekilde de olsa incitmek istemiyorum!»

Ana dillerini sahnede katleden «san'atkâr»larımızın kullukları çinlansın.

Kulağıdelik

Beyaz Perdenin İki Genç ANNESİ

ELIZABET TAYLOR herhangi bir güzellik müsabakasının yarı-resmî tacını giymiş olmamakla beraber Amerikanın en güzel kızı olarak anılmakta idi. Daha yirmisini doldurmadan bütün dünyaya yayılan bir şöhret sahibi oluveren Elizabeth, sanki fırsat kaçırmak istemiyormuş gibi alıcağı — İstanbul'da da muazzam bir otel yaptırmakta olan meşhur Oteller Kralı — Konrad Hilton'un oğlu ile evlenmiş, eğlence seven kocasının pesinde vur patlasın çal oynasın keyif sürmiye başlamıştı. Bekârlıktan pek farklı olmıyan bu hayat uzun sürmedi. Elizabeth kocasından boşanarak mesleğine döndü ve çok geçmeden — tıpkı İngilizlerin Jean Simmons'u gibi — kendinden hemen iki misli yaşlı bir erkekle Stuart Granger'in en iyi arkadaşı — Michael Wilding'le evlendi. Bugün yuvasına ve çocuğuna bağlı bir anne olan Elizabeth sanat ve şöhret alanında da süratle ilerlemektedir.

MICHELINE PRESLE Hollywood'da isimlerini adhi unutmak istediği üç dört film çevirdikten sonra nihayet ana yurduna, Fransa'nın, Paris'in sanat havasına döndü. Bir daha Hollywood'a gider mi? Pek tahmin etmiyoruz. Jean Gremillon'un çevirdiği L'Amour d'Une Femme (Bir Kadının Aşkı) tamamlandıktan sonra tekrar sahneye dönen Micheline, hâlen Paris'te büyük bir muvaffakiyet kazanmakta olan Les Paës du Ciel (Gökyüzünün Kaldırımları) komedisinde Jean Pierre Ammont'un yanında baş rolü oynamaktadır. Eser Melekler Mutfağı müellifi Albert Husson'undur.

Boş vakitlerini kocası Bill Marchal ile birlikte Paris'in yakınlarındaki villasında geçiren 33 yaşındaki sanatkar «En sevdiğiniz rol?» sorusuna cevap verirken hiç tereddütsüz 18 aylık kızı Tony'yi kucağına almakta: «İşte!» demektedir.

Renkli

25 yıl evvel «Ferah Sezonu»nun en tutulan eserlerinden biri olan Renkli Fener bu defa da Şehir Tiyatrosu Eminönü Bölümünde, büyük bir muvaffakiyetle temsil edilmektedir. 25 yıl evvelisinin başarısında rahmetli Neyyire Ertuğrul'un büyük hissesi vardı. Bu defaki Renkli Fener şimdiye kadar gizli kalmış bir istidadı sahnemize kazandırmış oldu. Gü-iistan Güzey rahmetli Neyyire'nin ruhunu şadedecek bir başarıle ağır yükünün altından kalkmasını bildi ve haklı takdirler kazandı.

Fener

Muhsin Ertugrul'un «numune» olarak gösterilecek bir mükemmellikle Hanz Müller'in Almancasından dilimize nakil ve cemiyetimize maalestin olduğu «Renkli Fener» de Gülistan Güzey bir sokak kadını rolündedir. Saf ve temiz kalbli âşığı (Muzaffer Arslan) onu çirkeften kurtarmak ümidindedir. Bu ümitle sokak kızını evine alır annesine (Şaziye Moral) tanıtır. Arkadaşı (Muhip Arcıman) onun bu gayretlerinin boş olduğuna «kimsenin kimseye iyilik edemeyeceğine» inanmaktadır. Nitekim Sokak kızı ihtiyar annenin de yalvarmalarına rağmen, karnındaki mâsum yavruyu da umursamıyarak tekrar sokağa dönecektir. Bu basit fakat çok sağlam yapılmış melodramda Melahat İçli, Halide Pişkin, Yaşar Özsoy, Neşe Yulaç ta kendi rollerini üstün bir başarı ile oynamaktadırlar Eseri İ. Galip Arcan sahneye koymuştur.

Handwritten signature
1945

Gülistan en sevdiği rollerden «Kayseri Gülleri» nin Diyana sında (Reşit Gürzap ve Behzat Butak'la beraber)

GÜLİSTAN GÜZEY'e GÖRE

Sanata ve sahneye bağlılığımın ne kadar içten ve derinden olduğunu anlatamam. Onunla öyle candan ve gönülden sarmaş dolaş olduk ki, imkânı yok birbirimizden ayrılamayız. Benim gibi içinde sanat ateşi olana bu inanç mükâfatların en büyüğü değil midir.

Tercüme eserlerden çok telif ve adapteleri seviyorum. Karakterime uyan başarabileceğim - küçük büyük - her rolümü sevdim ve severek oynadım. Ama bunların arasından mutlaka bir kaçını seçmemi istiyorsanız; Kayseri Gülleri'ndeki (Diyana) yı, Deli Saraylı'daki (Ayşe Gül), Kasımpaşa Maçkadaki (Hatice) yi ile bugünlerde oynamakta bulunduğum Renkli Fenerin (Necmiye) sini qaliba oynadığım diğer rollerden fazla seviyorum.

Beğendiğim tiyatro yazarlarına gelince: Basta yerli müelliflerimiz olmak üzere Fransız tiyatro muharrirlerini tercih ederim.

Güzey

Küçük Sahne:

Düinkü Çocuk

Taktim eden: Leyla ERDURAN

(Mütercim)

Önümüzdeki ay içinde Küçük Sahne'de temsine başlanacak olan **Düinkü Çocuk** piyesinin yazarı Garson Kanin tiyatro hayatının her sahasına girmiş bir müelliftir. Daha çok gençken birçok piyeslerde rol almış, radyo programlarına iştirak etmiş, daha sonra Broadway'de piyes ve Hollywood'da film rejisörlüğü yapmış, hattâ New York Metropolitan Operasında **Die Fledermaus'u** (Yarasa) sahneye koymuş, bütün bunların dışında da vakit bulup birçok piyes ve güzel senaryo yazmıştır. İlk piyesi olan **Düinkü Çocuk** aynı zamanda en muvaffak eseridir de. **Düinkü Çocuk** Broadway'de ilk defa 1946 senesinde, bizzat müellif tarafından sahneye konulmuş, 1642 kere temsil edilmiş ve Kanin'e 1946 senesinin «en güzel ilk piyes» ve «en muvaffak mizansen» için verilen Donaldson mükâfatlarını kazandırmıştır. Bu münasebetle kendisini ziyaret eden ve bir piyesi hem yazıp hem de sahneye koymak hususundaki intibalarını soran bir muhbire Kanin şu cevabı vermiştir: «Çok enteresan oldu. Bu şayede insan iki ayrı hayat süren çifte şahsiyetli delilerin psikolojisini anlayabiliyor. Zira, piyes muharririyle rejisörün tiyatrodaki vazifeleri bambaşka şeyler. Biri hayâl âleminde yaşıyor, öbürü realite içinde.»

Düinkü Çocuk gayet kaba, cahil, sonradan görme, sırf para kuvvetiyle herşeye ve herkese hâkim olunabileceğine inanan bir büyük vurguncunun harp sonunda nasıl Washington'a geldiğini, orada senatörlere para yedirerek hükümete nasıl tesir etmeğe çalıştığını, o zamana kadar işlerinde istediği gibi kullandığı saf metresinin görgüsüzlüğünden utanıp ona âdâbî muâzeret hocası diye bir genç muhabiri nasıl tuttuğunu, bu idealist gencin tesiri altında kadının nasıl akıllaniverip ahlâkî ve siyasi meselelerle alâkadar olduğunu ve nihayet bu «düinkü çocuk» denilen metresin büyük vurguncuya nasıl galebe çaldığını anlatmaktadır.

Düinkü Çocuk için kimi «Amerikan cemiyetini tahlil eden gayet kuvvetli bir içtimaî hiciv» diyor, kimi de «tamamen fars» olduğu kanaatini ileri sürüyor. Muhakkak birşey varsa o da bu piyesin, sanatını gayet iyi kavramış bir tiyatro ustası elinden çıktığını her repliğinde belli edecek kadar rahat oynanır ve rahat seyredilir bir eser olduğudur. Tiyatroyu sadece bir fikir plât-

Zahir CÜVEMLİ'nin fırçasile «Renkli Fener» tipleri: Muhip ARCIMAN (üstte solda), Gülistan GÜZEY (üstte sağda), Neşe YULAÇ (altta solda) ve Yaşar ÖZSOY (altta sağda).

formu, bir didaktik vasıta gibi gören müelliflerin aksine, Garson Kanin fikirlerini bir tiyatro unsuru haline getirmesini bilmiş, hiçbir zaman ukalâlaşmadan, vakanın akışını sıkıcı vaazlarla durdurmadan, hem ciddi meselelere temas eden hem de zevkle seyredilen mükemmel bir «tiyatro eseri» yazmağa muvaffak olmuştur.

Eserin orijinali argo, açık saçık lâflar ve galiz küfürlerle doludur. Fakat bunlar iş olsun diye metne sokulmuş şeyler değil, karakterlerin realist bir tarzda çizilmelerini ve birçok sahnelerin komik olmasını temin eden lüzumlu unsurlardır. Halbuki bizim edebiyatımızın teamülleri ve sahnemizin havası henüz okadar açık ve kaba lisan realizmini kaldırmıyor. Bu yüzden birçok yerlerde piyesin dilini yumuşatmak icab etti. Buna rağmen bazı meclislerde yine de nezahetleri rencide edilenler olursa, mesuliyetin mütercimden çok müellife ait bulunduğunu hatırlamalarını rica ederim.

Aydan Aya :

Perde Açılacaktır!

Yazan: Tefik SADULLAH

Yavru Kartal'ın son temsili münasebetle bir yazı yazar Ekrem Resid Rey eski bir hatırayı naklediyor. Reichstadt Dükü rolünde san'atının zirvelerinde dolaşan Cahide Sonku'nun daha hemen ilk adımı da «san'atkâr kumaşın»dan olduğunu belirtmek için Rey'in tazelediği bu hatıradaki ilk mülhim rolüne çıktığı akşam perde arasında Cahide'ye anacağıni kaybettiği haberinin verildiği anlatılıyor. Sonrası? Gerçek bir san'atkâr için sonrasının düşünülmesine dahi lüzum yoktur. Onun için göz yaşlarını içine akıtmak, bağına taş basmak mukadderdir. Çünkü perde açılacaktır. Tiyatronun: hemen tek değişmez umdesi budur!

★

Şehir Tiyatrosu yeni mevsimine başlarken tek muhatap Mahmut Moralı'yı sual yağmuruna tutmuş olan gazeteci arkadaşlar arasında tiyatrolarınızda huzursuzluktan bahsederek böyle bir hâlin mevcut olup olmadığını sual edenler de vardı. Bu arkadaşlara Moralı:

— «Huzursuzluk ta ne demek? Ben perdemi vaktinde açmadım mı?» cevabını vermişti.

Bu cevabı kifayetsiz bulanlar olabilir ama, kendi zaviyesinden Moralı'nın da haklı olduğu imkâr edilemez. Çünkü perdenin açılması şarttır. Bir tiyatronun var olmasının hemen ilk şartı budur.

★

Öğreniyoruz ki Ankara'da Devlet Tiyatrosu kide birde kapılarına bir hafta asıp kısaca «Bu Akşam Temsil Yoktur!» diyerek perdesini açmak suretile tiyatro âleminde bir çığır açmak yolunda imiş.

Tıpkı apdestsiz bektâşinin «ben kıldım, oldu!» deyişi gibi Devlet Tiyatrosunun da pek âlâ «Ben perdemi açmadım, oldu!» demesi mümkündür. Amma bunun adına «Devlet Tiyatrosu» değil, «Devlet Kapısı» demek daha doğru olur. Zira, sobasının başını, sofrasının, sohbet ve muhabbetini terkederek yağmur demeyip, ayaz demeyip, yol demeyip tiyatroya gelen seyirciye karşı yegâne vazifesinin bilet parasını iade etmekten ibaret olduğunu sanan hususi teşebbüs elindeki bir tiyatronun, aynı şehirde ertesi günü perdesini açmasına, açabilmesine imkân yoktur. İnat edip açsa bile, yaşiyabilmesine imkân yoktur. Bunun içindir ki «perde açılacaktır» kaidesi, ana kaybına, babu kaybına, velhasıl her çeşit felâketlere tahammül etmek bahasına riayet edilmesi gereken bir temel kaidedir.

★

Devlet Tiyatrosunun hattâ İstanbul Şehir Tiyatrolarına örnek olmasını beklemek hakkımızken bu müessesede en basit kaideye dahi riayet edilmediğini görmek bizi üzüyor, hayâl kırıklığına, hattâ ümitsizliğe sevk ediyor. Perde arkasında çeşit çeşit tatsız hâdiseler cereyan edebilir; çeşit çeşit anlaşmazlıklar sahnede görülebilen daha buhranlı anlar yaratabilir, fakat bütün bunların perdenin açılmasına mâni olması şarttır. Ancak o zaman Devlet Tiyatrosu meselâ otobüs idaresinden farklı bir müessese olabilecektir.

Gönül isterdi ki biz artık iki kere ikiyi izaha muhtaç olmalıyım!

GELECEK SAYIDA :

HERŞEYE RAĞMEN

(Dişimizin Zarı)

Thornton WILDER — Tefik SADULLAH

★ Beynelmîlel Anketin Devamı

★ O'Neill, Bernstein ve Wilder hakkında tetkik yazıları

Münekidlerin Tenkidi

Yazan: BİR TİYATRO AMATÖRÜ

SENARYO'nuzla gönderdiğim yazıyı hoş bir mukaddeme ile sahifelerinize geçirdiğimize teşekkür ederim. Tarafsızlığınıza güvenerek iğne ve çuvaldızı hatırladım, onun için Tevfik Sadullah'ın «Ya Bize Ne?» yazısına dokunacağım. Bir sahifeye Siyavuşgil ile Ekrem Reşid'in yazılarından parçalar alıp karşılaştırmış, üstüne dört satır altına beş satır ilâve etmiş. Ey sonra?.. Sonrası yok. Çünkü, yazının tertibinde, Siyavuşgil'in satırlarının nerede bittiği, Ekrem Reşid'in kelimelerinin nerede balşadığı belirtilmemiş. Bereket versin, keskin zekâmız yerici Tevfik Sadullah'ın karnındaki mânâyı kavramamıza müsaade ediyor. (1)

Şimdi biz çuvaldızı bırakıp iğneyi ele alalım: Şehir Tiyatrosunun Eminönü bölgesindeki «Renkli Fener» etrafı bir hayli aydınlattı. Fikret Âdil ilk olarak hayranlığını ilân etti. Bu, belki de «Asmalı Mescit, 74» devresini hatırlatmış olmasındandır. Yoksa, onun böyle bir melodrama zaaf gösterceğini ümit etmezdik. Tunç Yalman da «Fener»i beğeniyor. Amma malûmatfuruluş âdetini elden bırakmıyor. Amerikan antolojilerinde eserin müellifi Hanz Müller'e dair bir şey bulamamış. Buna rağmen eserin Zola'dan, Pirandello'dan Freud'den filân müteessir olduğunu yazıyor. Acaba Ibsen'i neden unutmuş? Yoksa, henüz eserin yazıldığı tarihlerde pek tanınmamış Pirandellizm ile Freudizm'in, bazı kanunlarımız gibi makabline şumulleri mi vardı?

«Renkli Fener» Hasan Âli Ediz'in de gençlik hatıralarını tazeliyor, o da Şehzaedbaşı kaçamaklarını anlatıyor. Amma, İstanbul Ekspres'in Karaca'sını ürkütmüş. Bu Karaca'nın Muammer Karaca ile alakası adının benzerliğinden ibaret.

(1) «Tiyatro Amatörü»nün tarafsızlığımızı güvenişine teşekkürler Keskin zekâlıların tertip hatasını tashih edeceklerinden eminiz. Buna karşılık çuvaldızın, hiç suçu yok iken, bizzat «Amatör»e saplanması ve ne demek istediğinin anlaşılması ihtimali de var. Zira, münekitler münekidinin haklı olarak şikâyet ettiği bu tertip hatasını baskı esnasında fark edip düzeltmişlik. Böylece _ maalesef _ piyasaya iki çeşit SENARYO çıkmıştır: Tertip hatası olanlarla, gereken şekilde tertipli olanlar. Tabiiyle ellerinde tashihli mecmua olanların «Amatör»ün ne demek istediğini anlayabilmeleri için keskin zekâ da kâfi gelmeyecek. Kâhin olmak içap edecek. Biz yine de «Amatör»e müteşekkiz. Bu sayede hatayı tasnif ve ellerinde hatalı nüsha bulunan okuyucularımızdan özür dilemek imkânını elde etmiş oluyoruz. — SENARYO

Yoksa benzerlik babında, daha ziyade Tunç Yalman'a benzer. Zira, o da *avant-garde*'den bahseder durur. Eminönü bölgesinde böyle eserler verildiği için halkın «Renkli Fener»i tuttuğunu söyler. Bir yaşına daha girdim. Ayol bu, bal gibi *arriér-garde* eser. İnanmazsan Sabri Esad Siyavuşgil'e ve Ekrem Reşid Rey'e sor. «Renkli Fener» ikisini de birleştiriyor. Öylesine ki, Küçük Sahne'de oynanmağa başlayan «Ziyafet» de dahi ayrılmıyorlar. Verdikleri kıymet hükmünde muhtabakat var.

Küçük Sahne'nin «Ziyafet»i bütün münakıtları doyurmuş, yalnız Bayan Jale Erkurt'u doyuramamış. Eh, ne de olsa kurt, kolay kolay doymaz. Nerede kaldı ki kalem tuta el bir başkasındır. Meğer Marc-Gilbert Sauvajon Paris tiyatro âleminde pek tanınmamış biri imiş. Bayan Jale Erkurt'un kaleminden fikirlerini söyleyenlerin Küçük Sahne idarecileri olduğunu biliyoruz. Onun için bu sözler tuhafımıza gitti. Nasıl gitmesin? Madem ki tanınmamış bir kimse imiş, ne diye eserini repertuvara almışlar? Hoş, bu Sahne idarecileri hoca oldukları için hep böyle yaparlar. Bilinmeyenleri öğretmek için.

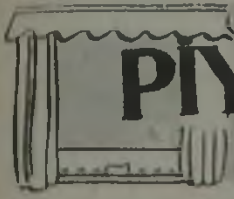
★

Film tenkitçilerinin birisi eserler hakkındaki görüşlerine dair bir fikir vermek üzere «Dünya» gazetesinde «Kamera» imzası altında yazılarını neşreden münekidinin «Vatan» münekitlerinden Burhan Arpad için düşüncelerini nakledeceğiz.

Burhan Arpad «İstanbul Canavarı» adını taşıyan yerli filmin, geçen yıl gösterilen bir diğer yerli filmden aşırıldığını yazıyor.

Kamera itiraz ediyor. Neye? «İstanbul Canavarı», «Kanun Namına» filminden aşırılmamış imiş, «New York Esrarı» isimli Amerikan filminden «ilham» alınarak vücade getirilmişmiş. Esasen «Kanun Namına» filmi de orijinal bir esere edilmiş, *Le Jour se Leve* isimli filmden «ilham» lanmışmış.

Kamera imzasının, «İstanbul Canavarı» filmi yapan rejisörün kardeşine ait olduğunu söylüyorlar. Demek malûmatı emîh menbadan almış!

PIYES. MUHARRİRLİĞİ Öğretilebilir mi?

Yarın büyük eserler vermeleri ümid edilebilecek buininün genç istidatlarının, heveskârlarının Londra gibi, Paris gibi, New York gibi belli başlı sanat merkezlerinde karşılaştıkları ypratıcı, heves kırıcı, hattâ kısırlaştırıcı yenilmez zorluklar, son birkaç sene içinde hadde ulaşmıştır.

Bugünün şartları içinde hiç şüphe yok ki en zorlu durumda olanlar, işlerindeki sanat meş'aleleriyle sahneleri aydınlatmağa tahayyül eden tiyatro müellifliği heveskârlarıdır. Gerçekten şairin nusralarını, ressamın tablolarını, heykeltraşın eserlerini, hattâ musikîsinin bestelerini tenkit mihengine vura vura sanatlarını geliştirmeleri daima mümkündür. Buna karşılık genç tiyatro müellifi tamamıyla fasit bir daire içindedir. Onun eserini tenkit mihengine vurabilmesi, hatâlarını, eksiklerini öğrenebilmesi, sağlam bir piyes yapısının temel kaidelerini elde edebilmesi için eserini —imkân bulduğu nisbette— değerli ve tecrübeli bir tiyatro adamına okutturması kâfi değildir; eserini sahnede görebilmesi, muhayyilesindeki hayalle sahnedeki hakikatın bağdaşıp bağdaşmadığını bizzat kavrayabilmesi, sahne ile seyirci arasında bir köprü kurabilip kuramadığını bizzat görebilerek hissetmesi elzemdir. Oysa ki bugünün iktisadî şartları dünyanın hiç bir tarafında, büyük çokluğu hususi teşebbüs elinde olan tiyatroları böyle bir denemeye hasretmeğe, eserin bütün hususiyetlerini belirtecek bir rejisör, aktör ve teknisyen kadrosunu, asıl mühimmi, son hüküm üzerinde müessir olacak olan bir seyirci topluluğunu mahiyet ve akıbeti meçhul bir deneme uğruna bir araya getirmeğe müsait değildir. Bu yüzden ki dünyanın her tarafında en çok özlenilen san'atkâr yeni bir tiyatro müellifidir. Bu yüzden ki, son senelerde, yine Londra gibi, Paris gibi, New York gibi belli başlı sanat merkezlerinde, hemen aynı eserler atlı karınca gibi mütemadiyen devrettirilmekte. «Dört Albayın Aşkı» Londradan New York'a nakledildikten sonra oradan Parise geçmeğe hazırlanmakta. «Melekler Mutfağı» Paristen New York'a geçtikten sonra Londrayı kollamakta, «Cinayet Var», Londradan, New York yoluyla Parise ulaşmakta, New York'ta doğan «Reva'li Karyola» (= The Fourposter), «Yedi Senelik Heves», «Pota» Londra ile Parise taşınmış bulunmaktadır. Bu atlı karınca Melekler Mutfağı'nın Husson'u, Cinayet Var'ın Knott'u Yedi Senelik Heves'in Axelrod'u gibi ilk eserleriyle muvaffakiyete erişebilen ender talihli genç müellifler de vardır. Fakat ya diğerleri? Ya daha az talihli fakat belki çok daha cevherli olan isimsiz mücahitler? Evet, onları nasıl kurtarmalı, bu fasit daireyi nasıl kırmalı.

Bu muamma karşısında Amerika hayli alâka verici bir hal çaresi kullanıyor. Evvelâ, ister şöhreti dünyanın dört bucağına yayılmış bir «Eski Kınd» un eseri olsun, ister eserini sahnede görebilmek saadetine erişmiş bir müptedinin ilk adımları olsun, her piyesi, mhai şekliyle geniş halk kitlesine arz etmeden evvel, eseri küçük şehirlerde, kasabalarda «denemek» yoluna gidiliyor. Bu denemelerde müellifle rejisör elele vererek tıpkı ismarlama elbise gibi; tepelleri soküp gerekli tashih ve taahhilleri yaparak eseri tipatip sahneye «oturtmak» çarçerleri araştırılıyor ve —ekseriya— bulunuyor. Amerikalı müellifin gerçekten takdire şayan olan hususiyeti, kendi sanat anlayışı üzerinde inatçı, kışkıracı bir ısrarla durmamağı öğrenmiş olması. «bir şey söylemek» istediğine göre, söylemek istediğini seyirciye ulaştırabilmek için sahne ile salon arasında işlek bir köprü kurmanın şart olduğuna iman etmiş ve bu köprüyü işlek bir hale getirebilmek için gere'li onarımı yapmak lüzumunu daima göz önünde tutmuş olmasıdır.

Tiyatro müellifinin yetişebilmesini sağlamak yolunda Amerikalıların faydalandıkları ikinci bir hal çaresi de, birçok üniversitelerin programlarında piyes muharrirliği derslerine yer verilmiş olmasıdır. Bu dersler, ilk defa Harvard üniversitesinde, 1907 yılında Profesör George Pierce Baker tarafından tesis edilmiş olduğu halde, Avrupa Üniversitelerinde henüz bu istikamette bir hareket görülmemiştir. Şu halde, acaba istidatlı gençleri ortusuna alan fasit dairenin kırılması bahsinde, Amerikalıların bir hal çaresi olarak güvendikleri «piyes muharrirliği» dersleri, zannedildiği gibi bir hal çaresi olmaktan uzak mıdır? Yoksa Avrupa bu Christophe Colomb'un yumurtası kabilinden hal çaresini görememe'kte midir? Diğer bir deyişle, piyes muharrirliğini öğretmeğe, öğrenmeğe imkân var mıdır? Yoksa Amerikalılar boşuna pala mı sallamaktadırlar?

UNESCO'nun muzaharetiyle faaliyetini idame ettirmekte olan Beynelmîlel Tiyatro Enstitüsü, bu merzuu geniş bir şekilde ele almış evvelâ Yale Üniversitesinin Tiyatro Fakültesi emekli profesörlerinden, münekkitt, muharrir ve tiyatro tarihçisi Profesör Walter Richard Eaton'a piyes muharrirliği derslerinin mahiyeti hakkında bir yazı hazırlattırması, sonra bu yazıyı Avrupanın belli başlı tiyatro adamlarına göndermiştir. Yazı ile birlikte bir de soru listesi hazırlanmış olan Enstitü, Avrupanın bu şöhretli müelliflerinden, yarım asra yakın bir zamandanberi Amerikada yapılagelmekte olan bu tecrübe hakkında mütalâalarını sormuş, ayrıca kendi tavsiye edecekleri hal çaresi veya çarelerinin de bildirilmesini istemiştir. SENARYO, enstitünün yayınladığı üç aylık Le Théâtre Dans le Monde dergisinin «genç müellif» e tahsis edilen nüshasında intişar eden bu geniş ve alâka verici anketi olduğu gibi sahifelerine geçirmekle iftihar etmektedir. Böylece evvelâ, hulâsaten, Prof. Eaton'un analici yazısını bulacak, sonra Amerikalı görüşünü genç neslin en başarılı sanatkârlarından Arthur Miller'in kaleminden öğrenecek, sırasıyla, Fransız, İngiliz, Alman, İtalyan, ve Çekoslovak müelliflerinin cevaplarını okuyacaksınız.

Bu beynelmîlel anketin tamamını yurdumuzda ilk defa yayınlamakla gurur duyan SENARYO, Türk müelliflerinin görüşlerini de okuyucularına sunmak için gerekli tertibatı almıştır.

Piyes muharrirliği dersleri

Yazar: Prof. Walter Pritchard EATON

Amerika Üniversitelerinde, belki de bütün dünya üniversitelerinde verilen ilk piyes muharrirliği dersinin 1907 yılında, Harvard Üniversitesinde Profesör George Pierce Baker tarafından tertiplenmiş olduğu umumiyetle kabul edilmiştir. Profesör Baker'in ilk talebelerinden müteveffa Edward Sehledon ilk yazdığı piyesi kolaylıkla satmağa muvaffak olmasa idi, üniversitelerde sahne edebiyatını inceleme ve öğretmede o zamana kadar takip edilegelmekte olan malûm ve makbûl usulden böyle çığır açıcı bir şekilde ayrılış belki de kimsenin dikkatine çarpmıyacaktı. Fakat Sehledon'un piyesini satması üzerine hâdise, muhafazaskâr üniversitenin pek de hoşuna gitmiyecek derecede geniş bir surette gazete sütunlarına intikal etti. Broadway, piyes muharrirliğinin öğretebileceği iddiasına açık açık burun kırınıyordu. Buna rağmen birçok genç erkek ve dresler Radcliffe Üniversitesi öğrencilerine de açık olduğu için kız sınıflara kabul edebilmek için birbirleriyle adeta yarış ettiler. Müteakip on beş sene içinde, Üniversite programında kısaca «İngilizce 47» diye anılan ders George Abbot gibi, Eugene O'Neill gibi, Sidney Howard, Philip Barry, S. N. Behrman, Thomas Wolf ve Theresa Helburn gibi müstakbel şöhetleri cezbetti.

O'Neill'in, Barry'nin, Sidney Howard'ın ve diğerlerinin büyük muvaffakiyetleri karşısında profesyonel tiyatro âlemi piyes muharrirliğinin öğretebileceği, hiç değilse bu yolda faydalı bir rehberlik yapılacağı fikriyle istihza etmekten vazgeçmek zorunda kaldı. Tatbikat sahnesile birlikte tiyatrounun tetkiki fikri birçok Üniversitelerde tiyatro fakültelerinin tesisine yol açtı, bunlardan bir çoğunda piyes muharrirliği dersleri de fakülte programında yer aldı.

Profesör Baker'n piyes muharrirlerini profesyonel tiyatro sahnelerine eser verecek şekilde yetiştirerek teçhiz etmekteki muvaffakiyetine rağmen, Harvard Üniversitesi bu dersleri gereken muhabbetle desteklemedi. Herkesin pek âlâ bildiği gibi, bir piyes muharriri en çok eserinin oyuncu önünde oynanmasından istifade edebilir. «İngilizce 47» de yazılan piyeslerin sahneye konulması gerek zaman, gerekse enerji sarfını gerektiriyor, diğer taraftan muhafazaskâr Üniversitenin vekarla hattâ ilim ve irfanla kabili telif görmediği bir faaliyet sahasına büyük bir alâka cezbediyordu. Her ne olursa olsun, üniversite profesör Baker'e gerekli teçhizatı sağlamadı ve 1925 te profesör, kendisi emrine verilmek üzere mükemmel bir tiyatro inşa ettirmiş olan Yale Üniversitesine geçerek burada, profesyonel seviyede, sahne sanatının bütün kollarını tetkik etmek imkânını sağlayan bir fakülte kurdu. Halen Ya-

le Üniversitesi piyes muharririle beraber, rejisör, dekoratör, teknisyen ve aktör yetiştirmekte, bu ayrı ayrı kollarda ihtisas yapanlar, tiyatro sanatının diğer kollarında da gerekli bilgiyi iktisap ile mükellef tutulmaktadır. Pek tabii olarak yaşayan tiyatrounun temeli devamlı surette yenilenen muasır bir repertuvar olduğuna göre, Yale Üniversitesinin tiyatro fakültesinde de, temel di-reği yine piyes muharrirleridir.

Profesör Baker ile diğer birçok üniversitelerdeki muakkipleri piyes muharrirliğinin öğretme işini nasıl başarabilmektedirler? Bu sual kendisine sorulduğu zamanlar, Profesör Baker bazı bazı gülünser ve piyes muharrirliğinin öğretilmiyeceğini iddia edenlere hak verir gibi görünürdü. Tabiiyle onun bundan kastettiği, yer yüzünde hiç kimsenin Tanrı vergisi istidadı olmayan hiç bir öğrenciye, tıpkı meselâ reşim yapma-ğı, beste yapmağı öğretemiyeceği gibi piyes yazmağı da öğretemiyeceği idi. Öğrencileri arasında ancak küçük bir kısımdan gayrisinin de profesyonel birer piyes muharriri olarak yetişecekleri iddiasında değildi. Hemen bütün sanat sahalarında, pek çokları gelip geçmiş ancak bir kaç kalbur üstü değer sıvrılabilmıştır. Buna karşılık, Profesör Baker'in iddiası istidadlı bir piyes muharrirliği heveskârına insiyakının dramatik malzeme olarak ilham ettiği bir mevzuu sahnede oynanabilecek şekilde işlemeği öğretebileceği, ona, bir piyesin mantıklı bir oluş silsilesi halinde teksif edilmesi, her meclisin bir evvelki meclisten tabii bir şekilde gelişmesi ve müteakip mecliste ne geçeceğine merak etmekte arzusunun uyandırması lüzumunu belirten «kaide» leri sarahatle anlatabileceği idi. Belirli karakteri olan eşhas yaratabilmek, tesirli sahneler düşünebilmek hususlarında fitri kabiliyet sahibi gençlerin - sahnenin cezbisine kendilerini kaptırmış olsalar dahi - başlangıçta piyes yazma işine bir hikâyecinin, bir romancının görüş zaviyesinden bakmaları, hayret verici derecede sık rastlanılan bir hâdisedir. Böylelerinin, bir hikâyenin olmuşu anlattığını, bir piyesin, bu olmuşu göstermek zorunda olduğunu idrak edebilmelerine yardım etmek lâzım geliyor. Gerçekten, şöhetli bir Amerikan müellifinin vaktiyle söylediği gibi, piyes muharrirliğinin temel «kanunu»: «anlatma! göster» dir.

Romancılardan pek azının tiyatrodaki muvaffak oluşlarının başlıca sebeplerinden birisi de, muhtemelen, bunların, ötedenberi, tasarladıkları vakaları, bir sahnenin mahdut çevresi içinde değil, yer yüzünde cereyan eder şekilde tahayyül etmeği itiyat edinmiş olmalarıdır. Romancı, tasvir edebilir, hikâye edebilir. Piyes muharriri ise hikâyesini küçük bir hareket sahası ile tahdit etmek, zaman içinde teksif etmek, anlatmayı he-

WALTER PRICHARD EATON

men hemen yok denilecek seviyeye indirmek ve çalışırken, devamlı surette eşhasını yeryüzünde değil, bir sahne üzerindeki aktörler olarak tasavvur etmek zorundadır.

Profesör Baker'in halen de umumiyetle takip edilmekte olan usulü - kendi sınıflarında adetleri on iki olarak tahdit edilmiş olan - öğrencileriyle, ekseriya haftada iki defa ikiser saat bir masa etrafında toplanmaktı. Öğrencilerin birer piyes veya piyes parçaları yazabilmeleri için kâfi vakit geçtikten sonra, bu toplantılarda öğretmen öğrencilerin yazdıklarını sınıfa okur bundan sonra da, bütün öğrencilerin iştirakile, okunan piyes veya tablo vuzuh, gerçeklik, karakter, mantıklı gelişme, mükâleme, zirveye ulaşma ilâh bakımlarından münakaşa edilirdi. Böylece, evvelki toplantılarda piyes yazmanın sınıfa anlatılmış olan esas prensiplerini, eserin fırsat verdiği nisbette amelî olarak tatbik etmek imkânı elde edilmiş olurdu. Öğrencilerin insiyakî tepkilerini onların yüzlerinde okumak, hâl ve tavırlarından dinledikleri eserin alâkalarını mı çektiğini, yoksa kafalarını mı şişirdiğini bilfiil görebilmek, böylece, hassaten alâkasızlığın sebeplerini araştırıp bulabilmek bir genç heveskâr için muhakkak ki en faydalı tecrübelerdendir.

Tabiatıyla sınıfta eserini okumak, bunun tenkit ve münakaşasını dinlemek, bir piyes muharririne eserinin meziyet ve kusurlarını belirtmek bakımından, ancak kısmî bir çareden ibaret-

tir. Asıl esas mühenk, müptedinin tahayyül edemediği güçlükleri bizzat görüp anlayabileceği sahnedir. Provalar esnasında müellif kâh aktörün, kâh rejisörün ısrarile eserini mütemadiyen değiştirmek, birçok meclisleri yeni bastan yazmak lüzumunu acı acı hissedecektir. Provalar bitip de eser bir seyirci kalabalığı önünde sahnede oynandığı zaman, belki de eserinin seyirci üzerinde kendi tasavvur etmediğinden endişe ederken, kendi tasavvur ettiğinden bambaşka bir tesir bıraktığını da yine üzüle üzüle görecektir. Gerçekten, daha ilk denemelerinde, tertiplemediği sahnelerin seyirciler üzerinde nasıl bir tesir icra edeceğini önceden kestirebilen müptedi enderdir. Böylece, piyes muharrirliği heveskârı hata yapma hatalarını tashih etmesini öğrenecek, bu öğreniş, ömrün sonuna kadar nihayet bulmayacaktır. İşte bundan dolayı, Amerikada, piyes muharrirliği derslerinde öğrencilerin piyeslerini sahneye koymak hususuna büyük bir ehemmiyet verilmekte, böylece öğrenci, tecrübesizliğinin, muvaffakiyetsizliğinin belki de kalemi elden bıraktıracak derecede sevk kırıcı olabileceği profesyonel sahneye atılmadan evvel, dost ve müsamaha-kâr bir seyirci kütlesi önünde tecrübe kazanmak, hatalarını görebilmek imkânını bulacaktır.

Piyes muharrirliği öğretiminde bir perdelik piyes mühim bir mevki işgal etmektedir. Müptedi öğrenciye, ekseriya, ilk olarak, bir hikâyeden bir perdelik bir piyes çıkarmak vazifesi verilmektedir. Böylece, eşhas, vaka onun için önceden hazırlanmış olmakta, ona sadece gayretini sahne tekniği üzerinde teksif etmek işi kalmaktadır.

Ne gariptir ki müptediler ekseriya hikâye olarak meselâ Saki'ninkiler gibi sonu sürprizle bitenleri seçmekte, sonra da sürprizli sona erişin sahnede umumiyetle hiç veya pek az bir değeri olduğunu hayretle müşahede etmektedirler. Sahnede heyecan, alâka bir şeyi beklemekten doğar, seyirci beklediğinin oluşunu gördüğü zaman memnun olur, haz duyar. Gerçekten seyirci hiç bir zaman: «Ne beklenmedik netice!» dememeli «tabii, böyle olması lâzımdı!» diyebilmelidir. Seyirciye aktörün bilmediği bir sırı faş etmek bir Saki hikâyesinin keyfini kaçırabilir ama, bu sırrın ancak bu şekilde tiyatrodaki tesirli olabileceğini piyes muharrirliği heveskârı, bilfiil tecrübe ile öğrenmektedir.

Bir hikâyeden bir perdelik piyes çıkardıktan sonra da öğrenci artık tam bir piyes yazma yoluna sevk edilmektedir.

«Peki ama, piyes muharrirliği dersini takip edenler, üniversiteyi bitirdikten sonra ne oluyorlar? Neden bunların eserlerini sahnede göremiyoruz?» diye meraklananlar pek çoktur. Ben de sorarım size: Resim, musiki velhasıl güzel sanatların her hangi bir kolunu öğrenmek hevesiyle akademiye gidenler ne oluyor. Bunların hepsi ünlü birer ressam, musikîşinas veya heykeltıraş mı yetişiyorlar? Muvaffakiyet ihtimali bunlar için ne nisbette ise, piyes muharrirliğini öğrenmeğe heves edenler için de aynıdır. Ancak en istidatlı ve kabiliyetli olan, yahut çalışmakta en çok sebatkâr olan eserinin profesyonel bir sahnede temsil edildiğini görebilecek olandır.

Amerikalı

Müellifin

Görüşü

ARTHUR MILLER

Üniversitelerdeki piyes muharrirliği dersleri bahsinde en alâka verici müşahedeyi Mr. Eaton yapmış oldu: «Felsefe veya fizik derslerinin değerini, bu derslerden sonra ortaya çıkan filozofların ve fizikçilerin adediyle tesbit etmiyoruz. Tabiatile, bu derece istisnai bir ölçüyü piyes muharrirliği derslerine tatbik etmek için de hiç bir sebep yoktur.»

Talebeliğim sırasında ben de bu hakikatın fariki idim. Bununla beraber, sadece iş olsun diye piyes yazmış, hakikatte ise, hattâ yazılmasına bile lüzum olmıyan eserlerini dinlemek mecburiyetinde olan bir grup temin etmek arzusu ile mektep taksitini ödemiş olan kimselerin son derece varan bir kabiliyetsizlik numunesi piyeslerin, hafta sekiz gün dokuz, bir masa tarafında oturup dinledikçe bir bedbinlik hissini tesirine kapılmış olduğumu da itiraf etmeliyim.

Buna rağmen, aynı sınıfta geçirmiş olduğum zamanın faydalı ve semereli olduğuna el'an kanırım. Pek çokları gibi benim de tiyatro bahsindeki ölçülerim fazlasıyla yüksek ve heyecanlı idi ve Broadway'de büyük muvaffakiyetler kazanmış olan eserleri okudukça, benim tiyatro olarak kafamda yaşattığım hayâlin, Broadway'in istekleriyle bir nebze alâka ve münasebeti olmadığını görmekte idim. Bu yüzden, talebeliğim sırasında, tam bir yalnızlık hissi içinde idim. Bu vaziyetteki bir insan, kafasında yaşattığı hayâlin tabii görüldüğünde, - hattâ daha ileri giderek - saygı değer bir zümre tarafından takdir edildiğine şahit olmadıkça, bu yalnızlık hissine tahammül etmesine imkân yoktur.

Ben, bu aradığım destek ve takdiri Michigan Üniversitesi Piyes Muharrirliği Profesörü Kenneth T. Roy'de buldum. Kendi görüşüme göre ho-

camın yegâne kusuru onun hududauz müsamahası idi: Prof. Rowe en ümitsiz bir piyeste dahi sezebildiği küçük bir ümit parıltısını, aydınlatıcı bir hüzme haline getirebilmek kabliyetine sahipti.

Bir insan piyes bünyesi bahsinde doğuştan bir sezis sahibidir. Fakat bu kâfi değildir. Aynı adamın bu sezise sahip olduğunu bilmesi, öğrenmesi lâzımdır. Ben ilk eserimi, bütün ömrümde topu topu iki piyes seyrettikten ve Shakespeare'in trajedilerinden bir kaçını okuduktan sonra yazmışım. Hem de, seyretmiş olduğum piyesleri, daha on beş yaşımı doldurmadan evvel görmüştüm. Şimdi, hiç çekinmeden itiraf edebilirim ki, bu ilk piyesimde perdeleri ne zaman indireceğim hususunda kararımı, sık sık tiyatroya giden bir arkadaşşıma, sahnede temsil edilen piyeslerde perdelerin umumiyetle ne kadar sürdüğünü sormak suretiyle vermiş ve benim ilk eserimde perdeler sadece ve sadece saat esasına göre sona ermişti. Bununla beraber, bildiğim bütün kusurlarıma rağmen, Broadway'de temsiline başlanan her hangi bir eserimin ilk akşamından hic de daha az heyecanlanmadan, piyesimin okunduğunu dinledim ve sınıf arkadaşlarım güldükleri zaman, içlerinden bir kadın ağladığı vakit ve en nihayet yazmış olduğum eserin onlara kadar ulaşip onların hislerini tahrik ettiğini gördüğüm zaman, ömrümde ilk defa olarak hayatımda kendimi vermem lâzım gelen mesleğin bu olduğuna emniyet getirmiş, artık açılmışım. Gerçekten en sihirli hâdiseye şahit olmuşum: Benim kelime ve sahne tertibim tamamiyle yabancı kimseleri sarmış ve ben onları, istediğim gibi, bir histen diğerine itikal ettirebilmişim.

Bİttabi bu küçücük bir zaferden ibaretti ve bu hususta her hangi bir boş ümide kapılmış değildim. Bununla beraber geçmişte tiyatro ile alakası hemen hemen hiç mesabesinde olan, profesyonel sahnenin yüksekliklerine ulaşabilmek imkânlarından mahrum edilmiş olduğuna inanan, mevcudiyetine hâkim bir yalnızlık hissi içinde kimsenin kendisini istemediğini sanan, sahne ile bir türlü bir münasebet tesis edememiş olan bir kimse için bu çeşit küçük zaferler dahi, müstakbel birçok gayretler boyunca ruhu beslemeğe kâfi bir gıda mahiyetinde tecelli etmektedir.

Sınıfımız benim için ilk sahne idi. Ayrıca, maneviyatımı takviye etmek idi. Diğer taraftan sınıfımız benim için öğretici bir rehber mahiyetinde idi. Kenneth Rowe sayesinde geçmiş hakkındaki cehaletimi sistemli bir surette izale etmek imkânını kazanmışım. Böylece dramın devirler boyunca geçirmiş olduğu istihaleler gözlerimin önüne kınıldu, kendi keşfine uzun boylu araştırmalardan, yanlışlıklardan kurtuldum.

Neler öğrendim?» Bunu izah edebilmek müşküldür. Eninde sonunda, piyes muharrirliği müs-

bet bir ilim değildi. Harfi harfine ezberlenip tatbik edilecek bir yığın formül tespit etmeğe imkân yoktu. Öğrenmek bahsinde söylyebileceğim en mühim nokta, hocamın ümidimi takviye etmiş olması ve bu takviyenin kendimi mesleğe vakfettiğim takdirde pek boş bir iş yapmayacağım yolunda bir inanca sahip olmam derecesini bulunmasıdır. Bu inanç, Ünivesiteden mezun olduğum 1938 yılından, İlk piyesimin temsil edildiği 1945 yılına kadar piyes yazmağa devam edişimin saiki olmuştur. Tabiatıyla, içindeki insiyaka tâbi olarak değil, sadece maiyetini temin maksadiyle piyes yazan kimseler, piyes muharrirliği dersleri hakkında bambaşka bir görüşe sahip olacaktırlar. Bununla beraber, kanaatim, bu derslerin böyleleri için dahi bir faydası olduğu merkezindedir. Zira, bu sayede, böyleleri de bir tiyatro seyircisi olarak daha müşkülpesent olmanın yolunu öğrenecekler ve bazı durumlarda, kendi muhitlerinde tiyatroya gerçekten yardım edebilmek hususunda ilham almış olacaktırlar.

Su halde, hulâsa edersek, piyes muharrirliği dersleri, neticede dersleri alanlardan birer piyes muharriri «çıkarmıyacaktır». Bunu yapabilmenin hiç bir yolu yoktur. Buna karşılık, piyes muharrirliği derslerinin muhakkak faydası, muharrir hizmetli vardır. Bugünün Amerika'sında, ciddi bir muharrir, sanatın ticarileştirilmesi yüzünden, inanılması güç bir ölçü tenezzülü ile karşılaşmaktadır. Bu durumda, kafasında yaşattığı ideale bağlı kalabilmesi için bir muharririn çok kuvvetli olması lâzımdır. İşte bu vaziyette, koskoca ticaret ummanı içindeki küçücük Üniversite adacıkları, bir eserin ticari muvaffakiyetinden ziyade gerçek değerine ehemmiyet verilen yegâne sanat merkezlerini teşkil etmektedir.

Hulâsatan, bana öyle geliyor ki, fitri bir sahne görüşüne sahip olan kimseler, bu çeşit bir mektebe devam etmekle hiç bir şey kaybetmezler; hattâ, bu gibilerin dahi kendi şahsi kabiliyetlerini geliştirmek, sahne sevgisini, tiyatroya bağlı kalmak arzusunu kuvvetlendirmek yolunda pek çok şeyler kazanmaları da ihtimal dışındadır.

ARTHUR MILLER

Harp Sonrasında «Amerika sahnelerinde parlayan en ümit verici ışık» olarak vasıflandırılan bir müelliftir. Satıcının Ölümü adile rahmetli Orhan Burian'ın dilimize çevirmiş olduğu The Death of a Salesman son yılların en kuvvetli amerikan eseri olarak anılmaktadır. Eser Avrupada da büyük takdirle karşılanmıştır. Geçen yıl bir rey farkla Pulitzer mükâfatını kaybeden Miller'in The Crucible'i hâlâ büyük bir muvaffakiyetle temsil edilmektedir.

Fransızların

Cevapları

Roger Ferdinand (sağda) La Galette des Rois isimli piyesinin temsilcileriyle birlikte, Fransız müellifi aynı zamanda Fransız Sahne Müellif ve Besetkarları Cemiyetinin de başkanıdır. Başlıca eserleri: Le Père de Mademoiselle, Le Président Hautocour, Chotard et Cie., Les J 3.

1. PIYES MUHARRİRLİĞİ ÖĞRENİLEBİLİR Mİ?

Roger Ferdinand: Eğer öğrenilemeyecek, öğretilmeyecek bir meslek varsa o da piyes muharrirliğidir, diyebilirim.

André Obey: Piyes muharrirliği mesleğinin bir formüller serisinden müteşekkil olduğuna kanaat getirdim. Kendi piyeslerimin temsilini seyrettiğim zamanlar, her defasında, seyircilerin eserden alâkayı kaybettikleri vakit dikkat ettim: Kendim de bazı sabit kaideleri ihlâl etmiştim. Bittabi bu kaideler hiç bir zaman bir araya toplanarak teşbi edilmiş değildir. Bu yüzden Copeau'ya, Dullin'e bu işi yapmalarını hassaten rica etmiştim. Bir tiyatro piyesi, içinde oturulacak bir binaya benzer. Bina inşası ise mükemmelen öğretilen bir bilgidir. Piyes muharrirliği de öğretilir mi? Benim cevabım «evet» dir.

André Roussin: İyi bir piyes yazmanın yolu bilinebilseydi, insan mütemaniyen bu usulü tatbik eder, hiç bir muvaffakiyetsizliğe uğramazdı. Eğer bu meslekte insanın terakki etmesi diye bir şey bahis mevzuu olsaydı, yaşlı muharrirlerin gençlerden daha iyi piyesler yazmaları gerekirdi ki, aşikâr olarak bilfiil mevcut olan durum bu değildir. Nitekim, Fransız sahnesinin hemen bütün şaheserleri henüz kırkına ulaşmamış müellifler tarafından yaratılmış («Le Cid», «Andromaque», «Hernani», «Cyrano», «Topaze») ve bu müellifler de, sonra, «tecrübe» edildikten sonra, yazdıkları eserlerde nadiren bu önceki muvaffakiyetleri seviyesine ulaşabilmişlerdir.

Armand Salacrou: Neden sanki heykeltıraşlığı, resim sanatını, bir ev, bir saray, bir mâbet inşa edebilmenin usullerini «öğretmek» kabîl olsun da, «piyes muharrirliği» mesleğini öğretmek imkânsız olsun? Neden sanki bir «Güzel Sanatlar Akademisi», *Contre-point*, *fugue* profesörleri mevcut olsun da, tiyatro sanatı profesörleri mevcut olmasın? Her çeşit teknik öğretilir ve öğrenilir. Teknik hiç bir zaman deha yaratmasa dahi, muhakkak ki, dehaya hizmet eder.

2. AMERİKALILARIN PIYES MUHARRİRLİĞİ ÖĞRETME USULLERİ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

André Obey: Profesör Baker'i tanımıyorum: bu yüzden tedrisatı hakkında hüküm vermek benim için imkânsızdır. Fakat meselâ bir Copeau'yu, bir Dullin'i, bir Jouvet'i öğretmen rolünde tasavvur edebilirim.

André Roussin: Bu kusurlar standartlanmış veya seri halinde imâl edilen çeşit piyesler yazan muharrirlerin gelişmesine yardım edebilir. Fakat ben, cidden orijinal bir muharririn, kendi mesleğini kendi bulacağı kanaatindeyim. Haddizatında bu iş bir kaide işi olmaktan ziyade bir insiyak işidir. Misal: İlk piyeslerinden birinde (*Kapalı Celse*) bir şaheser yaratmış olan Sartre bu başarısını elde ederken, bir taraftan da, her türlü «an'anevi yapı kaidesine aykırı hareket etmişti.

Armand Salacrou: Bize sorulan bu suali şu şekle irca edebiliriz: «Resmî bir teşkilât tiyatro sanatını tedris edebilir mi?». Neden etmesin? Her halde esas mesele tiyatro sanatı bahsinde değil,

ANDRE OBEY (Sağda) rejisör Claude Sainval ile birlikte. Başka eserleri Nuh, Le Viol de Lucrèce, L'Homme de Cendre, Maria ve hâlen Comedie Française'de oynanmakta olan Une Fille Pour du Vent.

resmî tedrisatın faydalı mı yoksa zararlı mı olduğu bahsedindir.

Son New York seyahatim esnasında Broadway tiyatrolarını ilk defa görerek tanımam neticesinde, bu kadar ağır iktisadî şartlara tâbi olan bir sanatın istikbali hakkında şüphelerimi belirtmiş, bunu müteakip de, Amerika Üniversitelerinin tiyatro kurslarını gördükten sonra, Amerikan tiyatrosunun istikbali hakkında yeniden ümitler kazanmış olduğumu ifade etmekten geri kalmamışım. Nitekim şu sözleri sarfetmiştim:

«Bahsetmeğe hazırım: Yirmi sene içinde, Broadway'e hükmedecek olan piyes muharrirleri, mesleklerini üniversite tiyatrolarında öğrenmiş olanlar olacaktır. Ben bu iddiamın tahakkuk ettiğini bizzat göreceğim kadar uzun yaşayacağımı sanmıyorum amma varislerim namına bahsi kazanacağımdan eminim!»

Jean-Paul Sartre: Eğer birisi çıkıp da bana Fransada böyle bir teşebbüse geçileceğini söylese idi, bu hareketi son derece iddialı, muazzam bir ukalâlık olarak telâkki ederdim. Tedrisat, daima umumiyetle yapılan şeyi veya yapılmış olan şeyi izah eder. Fakat hiç bir zaman yapılacak bir şeyin izahına kalkışmaz. Genç muharrir mecburi olarak hocalarının tesiri altında kalacaktır. Sonra, böyle bir tedrisatı kim üzerine alabilir? Şöhret yapmış bir muharrir mi bu cüretkârlığı gösterecek? Yoksa bir sahne vâzını mı?

Sahne vâzını, aşikâr olarak, kendi şahsî tecrübelerinden bazı dersler istihraç edebilir. Hattâ Charles Dullin bunu tahakkuk ettirmeği düşünmüştü bile. Fakat böyle de olsa, yapılabilecek yegâne şey, şahsî tecrübelerin ve emsalinin hikâyesinden ibaret kalacaktır.

Hulâsa, burada bahis mevzuu olan usul, bana, diğer sahalarda da göze çarpan bir düşünüş ve hareket ediş tarzını hatırlatmaktadır. Gerçekten zaman mefhumunu ortadan kaldırmak için her türlü gayret sarfetmekten geri kalınmıyor. Ben, bu tarz düşünüşe inanmıyorum. Hayatı ortadan kaldırmaya çalışmak neticesinde sanat nescileşir, katılaştır ve ortaya kötü bir tiyatro çıkar.

Belki bir operetin nasıl yazılabileceğini öğretmek veya, kendi kendini yenilemediği zamanlarda, sahne sanatından nümuneler, dersler istihraç etmek mümkündür. Meselâ XVIII asırda bir Voltaire klâsik trajedinin nasıl inşa edilebileceğini öğretebilirdi. Fakat bundan daha ileri gidilemez. Araştırmalar, keşifler devrinde hiç bir şey gerçek hayatın yerini alamaz.

3. SADECE SEYİRCİ İLE TEMAS SURETİYLE, GENÇ BİR MÜELLİFİN MESLEĞİNİN ANA HÂTLARINI, ESASINI ÖĞRENEBİLMESİ MÜMKÜN MÜDÜR?

Roger Ferdinand: Muhakkak! Bir muharririn ilk piyesinin sahneye konulmağa çalışılmasındaki esas gaye de budur. Meselâ bir Lugne-Poe, bir Antoine, en ufak bir istikbal vaadettiği takdirde, müteakıbbî olmasa dahi yine de bir «ilk piyes» i sahneye koymaktan çekinmezlerdi. Nitekim, Lugne-Poe'nun meselâ bir Armand Salacrou'nun meziyet ve kabiliyetlerini değerlendirmekte, ne kadar isabetli hareket etmiş olduğunu hep bilmekteyiz. Fakat acaba bugün de bu üstadlar aynı şekilde hareket edebilmek imkânlarına sahip olabilecekler miydi? Halbuki, sahne sanatı, tekâmülünü muvaffakiyetlerden ziyade hatalara medyundur.

ANDRE ROUSSIN — Başlıca eserleri: *La Petite Hutte* (1000 temsil aşmıştır), *les Oeufs de l'Au'ruche*, *Nina* (Küçük Sahne'de oynanacaktır). *Bobosse*, *Lorsque l'Enfant Parait* (3 üncü senesinde) *Hélène* on *La joie de vivre* (2 inci senesinde)

Armand Salacrou: Ben daima büyük sahne devirlerinin ancak büyük seyirci hareketleriyle büyük muharrirlerin bir araya gelebilmelerinin mümkün olduğu hallerde doğabileceği kanaatini besledim. Tıpkı başarısız muharrirler olduğu gibi, tiyatro tarihinde başarısız seyirci kütelleri de mevcuttur.

Bu itibarla, bir genç muharrire seyircisini sağlamak hususunda yardım etmekten kaçınılmaz kanaatindeyim.

Jean-Paul Sartre: Buna samimiyetle inanıyorum. Bir muharririn kendi eserlerini dinlemesi, görmesi ne büyük bir tecrübedir? «Sinekler» in ilk temsillerinde, sahenin benim için daha henüz yepyeni bir vasat olduğu devirde, ekseriya salonun nihayetinde bir yere ilişirdim. Halkın kendini esere kaptırdığını, sonra birdenbire yabancılaştığını, sonra tekrar eserin kucağına dönüp, biraz sonra yine eserden uzaklaştığını bizzat hissederdim.

4. BİRMÜELLİFİN İLK ESERİNE BAKARAK O MÜELLİFİN MEZİYET VE KABİLİYETLERİ HAKKINDA BİR HÜKÜM VERMEK KABİL MİDİR?

Roger Ferdinand: Muhakkak! Şu şartı da kaydetmeliyim ki, ilk piyes ekseriya «olmamış» görünür. Yalnız, meselâ bir tek sahenin olsun, doğmakta olan, inkişaf edeceği muhakkak olan bir istidadı müjdelememesi enderdir. Bittabi daha ilk eserinde muvaffak olanlar, gerçekten kabiliyetli olduklarını adha ilk eserleriyle ispat edenlerde de vardır. *Le Don d'Adèle*'in *Ami-Ami*'nin müellifleri gibi.

André Roussin: Bana öyle geliyor ki, ilk piyes bir muharririn, onu takiben yazacağı bütün eserlerinin özünü ihtiva etmektedir.

5. SİZ MUVAFFAKİYET İMKÂNINI NASIL KAZANDINIZ?

Roger Ferdinand: Ben taşrada öğretemdim. Ne maddî, ne de mânevî hiç bir desteğim yoktu. Piyes yazmak arzusu bende, hassaten, Jacques Natanson'un *L'Enfant Truqué*'sini gördükten sonra kendini hissettirid. İlk piyesimden sonra ikinci bir piyes yazmak teşvikini, yaz tatili esnasında Charles Dullin'den aldığım bir mektupta buldum. Dullin'in bana mektup yazmasını harikulâde bir hâdise telâkki etmişim. Bunun neticesi olarak verdiğim *Irma*'yı Dullin *Atelier*'de sahneye koydu.

JEAN - PAUL SARTRE - Başlıca eserleri. *Les Mouches*, *Huis - Clos*, *Les Mains Sales*, *Le Diable et le Bon Dieu* ve *Alexandre Dumas*'dan adapte ederek bu ay içinde sahneye koydurduğu *Kean*.

André Obey: Colette'in yayınladığı bir hikâye yazmışım. Denys Amiel bana bundan bir piyes çıkarılabileceğini söyledi, ben de: «Pek âlâ! buyrun, yapın!» dedim. Neticede beraber çalışarak hikâyemden bir piyes çıkardık. Realist bir piyes olan *Ja Soriente Madame Beudet* bu işbirliğinin mahsulüdür. Provaları gördükçe, daima kendi kendime «Sahne müthiş bir şey!» diye düşünmekten kendimi alamadım.

Üç sene sonra Copeau'ya takdim edildim. «Gelin görüşelim!» dedi. Bir akşam *Vieux Colombier*'ye gittim. Onun sesiyle, sanki boş sahne'de hayâller, şekiller, eşhas beliriyor, bunlar canlanıyordu. «Bunu anlayabilmek lâzımdır!» dedi. «Bunun bir hacmi, bir vûs'atı vardır.» ve, sahne için ibda mevzuu üzerinde konuşmağa devam etti. Nihayet «Zannediyorum ki anlayabildim» de-

ARMAND SALACROU ve CHARLES DULLIN Armand Salacrou'nun başlıca eserleri: L'Inconnue d'Arras, La Terre est Ronde, Les Nuits de Colère, L'Archipel Lenoir.

dim. O zaman bana: On sene boyunca hiç bir piyes yazırmalısınız! dedi. Daha sonra *Compagnie des Quinze*'i bana tevdi etti ve ben de onlar için *Noe*'yi (Nuh), *Viol de Lucrece*'i yazdım.

André Roussin: İlk komedimi *Rideau Gris*'de aktör olarak oynadığım sırada yazdım. Pariste ayrı ayrı dokuz tiyatro müdürü, aktör ve sahne vâzu tarafından reddedildikten sonra *Am-Stram-Gram*'i nihayet kendim sahneye koymak ve oynamak kararını verdim ve piyes ilk defa olarak 1941 de temsil edilen. Harp Fransasının serbest bölgesinde piyesimin muvaffakiyet kazanması üzerine, Parisin tiyatro müdürlerinden birisi 1944 de, yani eserimin yazılışından on sene sonra, piyesi Pariste tekrar sahneye koymağa karar verdi.

Armand Salacrou: Benim başlayışım hiç de müşkül olmadı. 1920-1930 arasında, diğer genç meslektaşlarıma da yardım etmekte olan ve artık bugün hayatta kalmıyan iki kişi tanıdım, onların yardımına mazhar olmuştum: Lugné-Poe ve Charles Dullin.

Ayrıca, «İlk Piyese Yardım» adı altında toplanmış olan gayri resmi bir grubun da yardımına mazhar olmuştum.

Jean-Paul Sartre: İlk piyesimi oynatmak benim için hiç de müşkül olmadı; zira Dullin'i tanıyordum.

6. İLK PİYESE YARDIM, MÜSABAKALAR TERTİBİ İLÂH GİBİ BUGÜNKÜ HAL ÇARELERİNİN KİFAYETLİ OLDUĞUNA KANI MİSİNİZ?

Ferdinand, Roussin ve Sartre müttefikler. «İlk Piyese Yardım» edilmesi fikrini desteklemektedirler.

André Obey: Temas sağlayabilmek hususunda bir miktar daha kolaylık mevcut olmak şartıyla bugünkü hâl çarelerinin kifayetsiz olduğu kanaatindeyim. Başlıca mesele, genç muharririn, «birçok çamlar devirebilmesi imkânına sahip olması» Dullin'in arzuladığı gibi, bu uğurda bir «atölye» nin kurulabilmesidir. Aksi halde, bugün, insanın, her defasında, servetini hatâ hayatını

tehlkeye koymakta olduğu tiyatrodaki artık tecrübelerle kalkışmağa imkân yoktur.

Armand Salacrou: Ben kendi hesabıma, Yale Üniversitesinde olduğu gibi, mühendislik öğrencilerinin teçhiz etmiş olduğu bir salonda, öğrenci-aktörlerin, harikulade olduğu derecede müşkülpesent ve münekkitt öğrenci-seyirciler önünde, öğrenci-müelliflerin eserlerini seyrederken duyduğum haz ve heyecanı bizim Üniversite Mahallemizdeki bir tiyatrodaki da duyabilmek isterdim.

7. GENÇ MUHARRİRLERİN MÜŞKÜL DURUMU İÇİN GEREKLİ HÂL ÇARELERİNİN VASITALI YOLLARLA ARAŞTIRILMASI LÜZUMUNA KANI MİSİNİZ? MESELÂ AKTÖR-MÜELLİF, ROMANCI-MÜELLİF, BİR TİYATROYA BAĞLI MÜELLİF İLÂH OLMAK GİBİ YOLLARA GÜDÜMELİ MİDİR?

Roger Ferdinand: Bir muharririn bir tiyatroya bağlı olmaması lazımdır kanaatindeyim. Önce esas olan şahsî bir eda ile yazılabilmesi ve hiç bir zaman esir olmaması değil midir?

André Obey: Meselâ bir tiyatroya bağlı olarak yazmak mı? Evet. Fakat programlarda, afişlerde müdür ismi, sahne vâzu ismi dahi zikretmeden, müşterek bir gaye ile çalışan bir sanat-kârlar topluluğu. Onbeşler gibi bir topluluk her zaman bulunabilir mi?

André Roussin: Aktör-muharrir olmanın faydası, muharririn bir piyesi oynarken fizikî bir sahne duyuşu elde etmesini sağlamaktır ki, bu duyuş başka türlü elde edilemez. Montherlant, Mauriac, Giraudoux her romancı, hem de piyes muharriri olunabileceğini isbat etmişler, buna karşılık meselâ Balzac, Stendhal bunda muvaffak olamamışlardır.

Bir trupa bağlı olarak yazmaktan daha iyi bir şey tasavvur edilemez. Yaşatılacak eshası oynayacak kimseleri tanımak, bunlardan fizikî bir hayâl, bir ses tonu, bir şiyve elde etmek, hayâlî eşhası canlı olarak görebilmek demektir. En iyi roller tanıyan kimseler için yazılanlardır.

İngilizlerin

Cevapları

1. PİYES MUHARRİRLİĞİ MESLEĞİ ÖĞRENİLEBİLİR Mİ?

J. B. Priestley: Hayır! Fakat genç hevesli, tecrübeli piyes muharririnden, münakkitten, profesörden pek çok şeyler öğrenebilir. Hiç olmazsa, bazı genç heveskârların, ekseriya, eserlerinin tetkik edilmesine dahi mâni olan bazı iptidai hatalardan kaçınmağı öğrenmeleri mümkün olabilir.

Terrence Rattigan: Meselâ Lords okulunda futbol öğretiyorlar ve muhakkak iyi top oynayan birçok liseliler yetiştiriyorlar. Fakat sorabilir miyim: Kac tane Tommy Lawton yetiştirmişlerdir.

Christopher Fry: Evet; fakat öğrenci kendi insiyakı ile bir piyes muharriri olmadıkça fazla bir şey öğrenebileceği kanaatinde değilim.

Roger Mac Dougall: Zannetmiyorum. Tehlike, tekniği esas mevzudan ayırmaktan ibaret olan akademik canbazlıktadır. Bir adam, altı ay boyunca, bir sandalya üzerine ha düştü ha düşecek vaziyette uzanıp «kvav!» tekniğini mükemmelen öğrenebilir. Aynı adamı havuza atın, kaya gibi dibe çökecektir. Yani kısacası bu adam yüzmenin tekniğini öğrenmiş fakat yüzmeyi öğrenmemiştir. Aynı şey piyes muharrirleri için de varıddir. Piyes muharriri olmak demek, söylemek istediklerini en iyi şekilde ifade edebilecek tarzda kendi adınıza konuşabildiğini öğrenmek demektir. Bunun akademik bir şekilde nasıl öğretilbileceğini görememekteyim.

2. AMERİKALILARIN PİYES MUHARRİRLİĞİ ÖĞRETME USULLERİ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

J. B. Priestley: Bir üniversitede umumi drama, yani tiyatro tarihi, estetik, teknik safhaları ilâh. Öğretilir. Piyes muharrirliği, ancak

J. B. PRIESTLEY. — Başlıca eserleri: *Tehlikeli Dönemeler*, *bir Komiser geldi*, *Time and the Conways*, *They Came to a City*.

böyle geniş ve sumullü bir programın bir parçası olabilir.

Terrence Rattigan: Hemen her tiyatro muharriri - belki de ileride vazgeçmeği tercih edeceği - bazı iptidai «bina» kaidelerini, sahne tekniğini öğrenmek zorundadır. Ama, bana sorarsanız, bütün bu bahisleri bir tek konferansla izah mümkündür.

Christopher Fry: Mahzur yoktur. Yalnız hiç kimsenin tiyatroya akademik bir haleti ruhiye ile yaklaşmaması da şarttır. Kim bilir? Belki de sirk idaresi hakkında bir ders daha faydalı olabilir. (Fry galiba bizin tiyatrolarımızı düşünmüştü —*Senaryo*)

3. SADECE SEYİRCİ İLE TEMAS SURETİYLE, GENÇ BİR MÜELLİN MESLEĞİNİN ANA HATLARINI, ESASINI ÖĞRENEBİLMESİ MÜMKÜN MÜDÜR?

J. B. Priestley: Ben genç heveslilere daima, piyeslerinin repertuvar veya amatör turupları tarafından temsil edilmesini; temine çalışmalarını tavsiye ederim. Zira, böylece onlar, eserlerinin seyirci önünde temsilini görmek veya dinlemek suretiyle zaaf noktalarını teşhise muvaffak olacaklardır. Bir müptedinin zaafı umumiyetle şunlardır: Uzun, şatafatlı tiradlar, imkânsız giriş çıkışlar, ilh.

Terrence Rattigan: Kısa bir cevabın mahdut çerçevesi içinde gerekli şekilde incelenemeyecek derecede geniş ve şumullü bir mevzu. Kısaca: «Evet» demeyi tercih ederim.

Christopher Fry: Nihai mihenk olmakla beraber yegâne yol değildir. Beşinci sorunun cevabı da bununla ilgilidir.

Roger Mac Dougall: Hayır. Bir eser karşısında seyircinin aksülâmeli muharrir için bazı sürprizler ihtiva edebilir, fakat asıl hayret verici olanı, bu sürprizlerin pek az oluşudur. Bir piyesin kaleme alınması aynı zamanda ilk defa - ve belki de en iyi şekilde - sahneye konuluşu demektir. Muhayyilesindeki bu ilk temsilde müellif sadece aktör, rejisör olmakla kalmaz, aynı zamanda eserinin seyircisi olur. Yani müellif kendi kendini bir seyirci sıfatıyla de tatmin etmek durumunda. Bu itibarla pek âlâ eserinin muvaffak olup olmayacağını takdir etmesi icap eder.

4. BUGÜNKÜ HALDE BİR PİYES MUHARRİRLİĞİ HEVESKÂRİNIN KARŞILASTIĞI MÜSKÜLLERİ GÖZ ÖNÜNDE TUTARAK, O GENÇİN BASLANGIÇ ADIMLARINI KOLAYLAŞTIRABİLMEK İÇİN BİR ÇARE DÜŞÜNEBİLİR MİSİNİZ?

J. B. Priestley: Evet. Eseri hemen okunarak gerekli şekilde tenkit edilmeli. Gerekirse bunu hükümetin destekliyeceği bir Piyas Okuma Bürosuna yaptırtmak kabildir. Aynı zamanda, yeni eserler şimdikinden daha sık sahnede denenmeli. Bunu mümkün kılmak için Londra tiyatrolarının kendi hesaplarına ilk eserleri deneyecek olan taşra repertuvar tiyatrolarına küçük capta maddi yardımlar yapması pek âlâ kabildir. Aynı zamanda genç heveskârlar için seminerler kurulmalı — Birinci sorunun cevabına bakın.

Terrence Rattigan: Resmî tiyatroların daha büyük bir kısmının, adetâ vazifeten tekrarlanan klâsiklerden ziyade yeni eserlerin sahneye konulmasına tahsisini teklif ederim. Bu bakımdan dahi, İngilterede tiyatro âlemi Amerikadakinden daha müsait durumadır.

Christopher Fry: İşi kolaylaştırmak, hiç bir zaman, hiç kimseye, fayda eden bir usul değildir. (Nasil mühim lâf ettim değil mi?) Piyas muharrirleri - hiç olmazsa eserleri - umumiyetle

geç olgunlaşırlar. Sabır ve asgarî ümitsizlik ve en nihayet iyi bir piyes yegâne emniyetli usuldür.

Roger Mac Dougall: İlk adımın kolaylaştırılması muhakkak ki hayli arzuya şayandır. Yalnız bunun «Nasıl» ı epiy zorlu bir meseledir. Kendi hesabıma benim heyetlere, vekilliklere, hükümetin maddi yardımlarına pek güvenim yoktur. Tiyatronun yükünü kaldıran, bilet almak suretile masrafını ödeyen seyircidir. Acaba repertuvar ve «deneme» tiyatrolarının müsterek seyirci bulabildiği halde büyük bir tiyatrodaki hareket etmeleri, böylece bu çeşit tiyatrolarda temsili sağlayacak bir prodüktörden mahrum kalan yeni bir eserin ömrünü birkaç günden hiç olmazsa birkaç aya uzatmak mümkün değil midir?

5. BİR PİYES MUHARRİRİNİN İSTER MUAYYEN BİR TRUPA BAĞLI OLARAK PİYES YAZMAK, İSTER BİR AKTÖR, REJİSÖR. SAHNE TEKNİSYENİ OLARAK ÇALIŞMAK SURETİLE TECRÜBE KAZANMASI. İLERLİ YEBİLMESİ İÇİN FAYDALI MIDIR?

J. B. Priestley: Evet ama fazla «tiyatrocü» olmaması - yani bağlı bulunduğu tiyatronun veya eşhasın şu veya bu isteklerinin tahakkümü altına girmemesi - şartile. Ben kendi hesabıma hiç bir zaman böyle bir imtiyaza sahip olmadım

ve teknik bakımdan da buna ihtiyaç hissetmedim. Bununla beraber, hassaten piyes muharrirliği heveskârlarının pek çoğunun sahnenin teknik isteklerini bir türlü kavrayamadıklarını gördükçe, yine de bu tarzda bir tecrübenin faydalı olacağına inanmaktayım.

Terrence Rattigan: Katiyetle evet!

Christopher Fry: Evet, evet, evet, evet. Bence ileri sürülen şıkların en iyisi aktörlüktür. Yani müellifin aynı zamanda iyi bir aktör, amma kendi zannettiği derecede olmamak şartile iyi bir aktör olması çok faydalıdır. Sahne bakımından, seyirciyle temas bakımından gerçek ve çeşitli tecrübe müellife eserinin muvaffak olup olacağı hususunda pek iyi bir fikir verecek, (3 üncü soru) böylece, müellif, provalar esnasında ufak tefek tashihâtı yapabilecektir.

Roger Mac Dougall: Bence: Aktörler «aktör» için, rejisörler de «rejisör» için piyes yazarlar demek hiç mubalâğalı olmaz. Şüphesiz zaman ve tecrübe her iki çeşit müellife de bir «piyes muharriri» gibi piyes yazabilmeyi öğretecektir. Fakat yine de böylelerinin başlangıçta kendilerine her hangi bir üstün durum sağlayabilmiş olduklarını sanmıyorum. Buna karşılık bir turpa bağlı bir müellif olarak tecrübe kazanmak, zannedirim ki, en faydalı usuldür.

TERRENCE RATTIGAN - Başlıca eserleri: French Without Tears, The Browning Version, The Winslow Boy ve Derin Mai Deniz.

Gelecek Sayıda:

Alman - İtalyan - Çekoslovak Tiyatro Müelliflerinin Cevapları:

Ferenc Molnar

Yazan: Max MEINECKE

Şehir Tiyatroları Rejisörü

SENARYO'nun ikinci sayısında LILIOM'un tam metnini okuyucularımıza sunarken Şehir Tiyatrosunun değerli Rejisörü Sayın Max Meinecke'den bir kapak resmi rica etmiştik. Bu ricamızı büyük bir nezakete is'af etmiş olan san'at adamının bu def'a da aşağıdaki tetkik yazısını sunmaktayız.

Molnar ölümünden az önce New-York'taki gazeteci arkadaşı Manfred George'a şöyle demişti: «Ben daima otellerde yaşadım. Bazen evimin beş yerde olduğunu söylerdim. Sanki oturma odam Paris'te, yemek odam Viyana'da, misafir salonum Nice'te, müzik odam Venedik'de ve yatak odam da Budapeşte'de gibiydi.»

George, Molnar'ın bu sözleri hafifce müstehtazi, fakat bir parça da gam ve hüsrân ifadesi taşıyan bir tebessümle, eliyle yabancı otel odasındaki kitap yığınları, müsvedde paketleri ve açılmamış bavulları işaret ederek söylediğini nakleder.

1937 de Molnar Amerikaya hicret etti. Böylece Molnar'ın Avrupanın büyük otelleri arasındaki seyahatleri ile beraber, Avrupa sahnelerindeki parlak başarılarının da sonu geldiği sanıldı.

Molnar Amerikada pek az tiyatro eseri yazdı, daha ziyade film senaryoları hazırlamakla meşgul oldu. Fakat «Liliom» ve «Sarayda oyun» adlı piyesleri de «Caroussel» ve «The plays' the thing» başlığı altında New York sahnelerinde büyük ve uzun bir başarı elde etti.

1945 yılında, Molnar'ın eserleri, Avrupa tiyatrolarında, bilhassa Almanca konuşulan sahnelerde tekrar görünmeğe başladı ve bazı tenkit peygamberlerinin görüşlerinin aksine olarak eskisi kadar, hattâ bazen daha da fazla muvaffakiyet kazandı. Bu bir muamman gibi görünürse de çözümünü hiç de zor değildir: Çünkü Molnar'ın görünüşte kolayca kaleme alınmış piyesleri, şaka perdesi altında hakiki ciddiyet gösteren mânevî derinlikler saklıyor; çok defa «modern» adı altındaki sadece ruhsuz hayallerden ibaret eserlerin yanında, onun yarattığı şahıslar yaşayan hakiki insanlardır.

Yazarın sayısız eserleri arasında şüphesiz

hepsi aynı ehemmiyeti taşımaz. Fakat yazılarının çoğu taklidi gayri kabil bir cazibe ile doludur. İşte birkaç misâl: «Şeytan» (1908), «Kurt Masalı» (1913), «Kuğu» (1920), «Cam Terlik» (1926), «Sarayda Oyun» (1928), «Peri» (1930) ve «Biri» (1931). Bana öyle geliyor ki bu isimler Molnar'ın mühim bir hususiyetini aksettiriyor: Hakiki hayatı canlandırırken, buna temel olarak, masal âleminin durmadan cereyan eden kuvvetlerinden istifade etmek hususiyeti. Bu hususiyet şairin en kuvvetli ve en güzel eseri «Liliom» da bariz olarak görülür. Molnar bu eseri «Şehir Kenarı Efsanesi» olarak da adlandırır. Kuvvetli bir dram tekniğiyle işlenmiş olan bu olgun, esprili eser bazen nüktelerinde incitici bir keskinlik ve hafiflik gösterirse de iyilik ve güzelliğe, dünyevî hak ve ilâhî hakkaniyete karşı hakiki bir hasretle doludur. Bu piyes şairin bütün kudretini önümüze serer. Molnar'ın kudreti burada sahne muharrirliğinin dar çevresinden çıkarak hakiki şairliğe yükselmektedir.

Senaryo mecmuası ve onu tertipliyen Tevfik Sadullah'ın her nüshada ayrı bir piyesin metnini vererek bu piyeslerin tiyatrodan daha geniş bir çevrede tanınmasını sağlamaları hakikaten büyük bir hizmettir. Eminim ki Asude Zeybekoğlu'nun çok iyi tercümesi ile «Liliom» Molnar'a yeni yeni dostlar kazandıracak ve böylece adeta 1952-53 yılında Şehir Tiyatrosunda oynandığı zaman elde edilen muvaffakiyet tekrarlanmış olacaktır.

MOLNAR: 1878 de Budapeşte'de doğdu, 1952 de New - York'da öldü. Babası aoktordu. Kendisi hukuk tahsil etti. Önce gazetecilikle hayata atıldı, nihayet muharrir oldu. Tiyatro eserleri yanında birkaç roman da kaleme almıştır. Bunlardan «Paul Sokağı Çocukları» adlı eseri en tanınmış olup filme alınmıştır.

Dünyada Tiyatro Hareketleri

★ TEA AND SYMPATHY senenin ilk muvaffakiyeti olarak New York halkını teshire devam ediyor. Mevzuunu geçen sayımızda kısaca hulâsa etmiş olduğumuz piyes gibi, birbirleriyle hiç akrabalıkları olmadığı halde aynı soyadlarını taşıyan beyaz perdenin şöhretli Deborah Kerr'i ile ilk defa profesyonel sahneye çıkan John Kerr de şimdiden se-

nenin mükâfatlarına namzet gösterilmektedir. Eeserin müellifi Robert Anderson'u, azalarını seçmekte büyük bir titizlik gösteren Tiyatro Müellifleri Cemiyeti derhal üyeliğe davette tereddüt etmemiştir Bu, ilk piyesini veren bir müellife ilk defa nasip olan bir şereftir. (resim altta)

TİYATRO HABERLERİ

★ Tiyatro âlemi, hemen peşi peşine, iki büyük müellifini kaybetti: Fransa'nın HENRY BERNESTEIN'inin arkasından Amerikanın da EUGENE O'NEILL' n n hayatları sona erdi. İkisi de epiy yaşlıydılar, O'Neill uzun zamandanberi rahatsızdı. Buna rağmen yine de her ikisinden de eser beklenmekteydi. İkisinin de doldurulması hayli müşkül birer boşluk bıraktıkları muhakkaktır. Bu ölüm haberleri, mecmuamızın büyük bir kısmının tertiplenmiş olduğu bir sırada geldiği için Bernestein ile O'Neill'in şahsiyet ve eserlerini tetkik edecek olan yazıları ancak gelecek sayımızda sunabileceğiz.

SENARYO

LONDRA:

★ İngilterenin en değerli sanatçılarından FLORA ROBSON uzun bir ayrılıktan sonra tekrar sahneye dönmüştür. Yaşlı sanatkar geçen sene radyo temsili olarak büyük bir muvaffakiyet kazanmış olan **The Return** (Dönüş) isimli eserde 36 sene bir manastırda rahibe olarak yaşadıkten sonra, tekrar 1913 de terk etmiş olduğu «Dünya» ya dönen bir kadın rolündedir. Tema bakımından Cevat Fehmi BAŞKUT'un Koca Bebek'ini andıran piyes Briget Boland'ın eseridir.

★ PEGGY ASHCROFT, MICHAEL REDGRAVE, MARIUS GORING gibi beyaz perdeden de tanıdığımız değerli sanatçıların teşkil etmiş oldukları **The Shakespeare Memorial Theatre Company** Stratford Festivalinde harikulâde temsil etmiş oldukları Antony and Cleopatra'yı altı hafta için Londranın Princes Tiyatrosunda tiyatro severlere takdime başlamışlardır. Aralık ortalarında trup temsili sırasile Paris, Brüksel ve Amsterdam'a nakledecektir.

★ Zuckmayer'in «Şeytanın Generali» nde TREVOR HOWARD gerek münekkitlerin gerekse seyircilerin müşterek tak-

dırlarını kazanan eşsiz bir muvaffakiyet elde etmiştir.

NEWYORK:

★ Par'te VICTOR FRANCEN' in bütün bir mevsim oynamış olduğu **Sur la Terre Comme au ciel** (Gök Yüzünde Olduğu gibi Yer Yüzünde de..) piyesiyle ROUSSIN'in Paristen sonra Londra'yı da iki mevsim binlerce seyirciyi kahkahalara boğmuş olan **La Petite Hutte**: (Küçük Kulübe) yi Broadway seyircileri hiç tutmamıştır. Baş rolü yine Francen'in almış olmasına rağmen «Yer Yüzünde de» New Yorkta ancak beş defa temsil edilebilmiş, göz alıcı Fransız yıldızı ANNE VERNON'da «Küçük Kulübe» yi Amerikalı seyircilere sevdirmeye muvaffak olamamıştır. Her iki piyesin muvaffakiyetsizliğinin eserlerden, aktörlerden ziyade rejisörlere ait olduğu üzerinde münekkitler hemen hemen ittifak etmektedirler.

★ Calder Willingham'ın geniş mikyasta satılmış olan romanından bizzat kendisinin sahneye adapte etmiş olduğu **End as a Man** (Sonun Erkekçe Olsun!) isimli eseri Greenwich Village'in Küçük Tiyatrosunda münekkitler tarafından keşif ve takir edildikten sonra Broadway'a intikal etmiştir. Fakat ilk temsillerin heyecanı geçtikten sonra, eser romandan sahneye adapte edilirken birçok değişiklikler yapılmış olduğu, bu yüzden de eserin kuvvetini kaybetmiş olduğu gözle çarpmıştır. Gerçekten «Sonun Erkekçe Olsun!» roman halinde iken Amerikanın askerî liselerini kıyasıya deşelemiş, disiplin kisvesi altında yapılan zalimlikleri, iğrenç hareketleri bütün çıplaklığıyla teşhir etmişti. Sahne ise bu isabetli darbeler yumuşatılmış, dolayısıyla eser hedef ve mahiyetini kaybetmiştir. Umumi kanaat, vakit ve zamanıyla gerekli değişiklikler yapıp piyese de romanın kuvveti aşılanmadığı takdirde özlü bir mevzu yakalamış olan Willingham'ın ilk piyesinde büyük bir hayal kırıklığına maruz kalacağı merkezindedir.

Dünya Tiyatolarında

TÜRKİYE:

Devlet Tiyatrosu — Mari Stuart (Schiller) Batak (Galip Güran)
İstanbul Dram — Bu Akşam Semerkandde
İstanbul Komedi — Dostum Harvey Eminönu — Renkli Fener
Küçük Sahne — Ziyafet'i Dunku Çocuk takip edecek.
Muammer Karaca — Cibali Karakolu Ses — Ümid Dünyası

LONDRA:

Aldwych — The Seven Year Itch
Apollo — Seagulls Over Sorrento
Cambridge — Affairs of State
Garrick — As Long as They're Happy
Globe — The Private Life of Heien
Haymarket — Aren't We All?
Lyric — The Confidential Clerk (T. S. Elliot)
Phoenix — The Sleeping Prince (Terrence Rattigan; Olivier-Lelgh)
St. James — Anastasia
Savoy — The Devil's General (Zuckmayer)
Westminster — Carrington, V. C.
Whitehall — Reluctant Heroes (4 sene)
Winter Garden — Lucky Boy
Wyndham's — The Living Room (G. Greene)

PARIS:

Ambassadeurs — Crime Parfait (Cinayet Var)
Antoine — L'Heure Eblouissante
Ambigu — J'y suis, j'y reste (1000 incl)
Apollo — Le Don d'Adèle
Athénée — Tovaritch
Bouffes Parisiens — Trésor
Capucines — Treize à Table (Ziyafet)
Ch. Elysees — Le Désir Sous les Ormes (O'Neill)
de Rochef — L'homme au Parapluie (Semsiyeli adam)
Edouard-VII — Demeure Chaste et pure (Seven Year's Itch)
C. Wagram — Zoé
Herbertot — La Maison de la Nuit
Madeleine — Hélène ou la Joie de vivre
Michodière — Le ciel de Lit
Montparnasse — L'Alouette (Anouï Th)
Noctambules — L'Île des Chevres (Keçiler Adası)
Nouveautés — Lorsque l'Enfant Parait

NEW YORK:

Alvin — Kind Str (Boyer-Mary Martin)
Cort — The Fifth Season
City Center — Shrike (Örümcek - iki hafta için tekrarlama)
Fulton — The Seven Year Itch
Lyceum — Take a Giant Step
Morosco — My Three Angels
Music Box — Picnic
Playwrights' — Tea and Sympathy
Plymouth — Dial «M» for Murder (Cinayet Var)

DÜNYADA SİNEMA HAREKETLER

★ Fransız Mebuslar Meclisi televizyon neşriyatını genişletmek maksadiyle yapmış olan tahsisat teklifini kabul etmemiş olduğu - yâni Fransada televizyonun henüz sinemaya rakip bir durum alamadığı - halde, Paris sinemacıları da kendilerini «Umacı televizyon» un korkusuna kaptırmışlardır. Ne yapacağını bilememezliğin şaşkınlığı içinde Paris sinemalarına da, perdelerini bugün bir misli, yarın iki, üç misli büyüterek Cinerama, Cinemascope gibi Hollywood yeniliklerine adım uydurur bir şekil verilmeğe çalışılmaktadır.

Beyaz perdeye birçok gerçek sanat eseri hediye etmiş olan Fransızlar, bu durum karşısında, tabiatıyla ilk üç buutlu veya panoramik Fransız filmini kimin, ne zaman yapacağını merak etmeğe başlamışlardı. Bunu milli bir izzetinefis meselesi yapanlar esasen ilk üç buutlu filmin de Fransızlar tarafından gösterilmiş, bu tekniğin ilk defa olarak Profesör Chretien tarafından ortaya atılmış olduğunu hatırlatmaktadırlar. Gerçekten, sessiz film günlerine yetişmiş olanlar, o devrin şaheserlerinden Abel Gance'ın meşhur Napoléon'unu hatırlıyacaklardır. İşte bu film; 1927 yılı Ocak ayında, Opera sahnesinde «Üç perde ile üç buutlu olarak gösterilmişti.

Bugünün «Yenilikler» inde de el'ân aynı esas prensiplerden faydalanılmaktadır. Bu ilk tecrübeden ve bunu takip eden çeşitli denemelerden

İsmi ni hemen hergün duyuran Marilyn Monroe'nin orijinal bir pozu

... ve Bizde! REJİSÖRSÜZ FİLM

Yazıma «Rejisörsüz Türk filmi» başlığını koyduktan sonra, bir film-sever olarak, üzüntüyle düşünüp kaldım. Halbuki ben Vahşi Arzu'yu seyredeli ve rejisörün bulunmayışını öğreneli bir hayli oluyor. Fakat yine de rejisörsüz bir filmin olabileceği, ne insan bir türlü inanmıyor, bun rağmen yapıldığını görüce de alışmıyor. Bugüne gelinceye kadar kusurlu, zayıf, ve kötü filmler seyretmiş fakat, kolektif bir sanatın atadireklerinden birini, hem de en önemlisini teşkil eden realizatörlüğü, lüzumsuz bir gözlük silme bez gibi kenara atmak cesaretini gösterenle rastlamamıştık. «Vahşi Arzu» bu bakımdan ilk acalıp orijinaliteyi teşkil ediyor.

«Vahşi Arzu»yu Selâhattin ve Enver Burçkin kardeşlerin yeni kurmuş oldukları «Burç Film» şirketi rey-dana getirmiş. Her iki kardeşi de film işleri ile biraz alakası olanlar tanır zannederiz. Mesleklerinde hakikaten iyi birer eleman olan iki kardeşten Enver'i geçen senelerde çevrilen «Kanun Namına»nın operatörlüğünde görmüş ve heyenmiştik. Senelerce basın yayının film kısmında çalışan Enver Burçkin cidden güzel ve temiz fotoğraflar verebiliyor. Bunun bir örneğini de «Vahşi Arzu»da gördük. Fotoğrafları bakımından cidden güzel ve başarılı idl. Fakat neyliyelim ki bir film yalnız fotoğraf, yalnız rejisi, yalnız müzik; yalnız dekor ve saire gibi kısımlarla tam ve güzel olamıyor... Hattâ bu kısımlardan bir ikisinin güzel olması ile de olamıyor. Sonra herşey güzel ve kusursuz bile olsa gene de insan güzelden başka bir şey arıyor. İşte bunlara misal milyonlar sarfıyla kusursuz güzellikte çevrilen ruhsuz Hollywood sıra kordelâları... Kaldı ki «Vahşi Arzu'da fotoğraf güzelli-

ğinden başka bir şey aramak en zayıf anlamda safdillik olur. Evvelâ senaryoyu ele alalım. Rejisi olmadı-ğına göre... Kordelânın senaryosunu gazeteci arkadaşlardan Saçit Öget hazırlamış. Hikâyesini okumadığı-mız için aslına uygun mudur değil midir bilmiyoruz ama bize film olarak verilen hikâye hiç de muvaffak bir eser değil. Hattâ, halkın çok sü-kür yavaş yavaş unutmaya aramama-ya başladığı sulu arab melodramları seviyesinde denebilir. Filmin sonunda kordelânın bütün bas rolundeki oyuncuların ölmeslne bakılırsa ismi yazılmıyan rejisör belki de bir ön sezile korkmuş, rejisyl kabul etme-miştir.

Konu Antalyanın şirin bir kasaba-sında geçiyor. İki fakir genç birbir-lerini sevyorlar. Fakat arada kötü kalbli zengin bir ağa vardır. Filmin sonuna kadar genç kıza ve delkan-lıya musallat olur. Sonunda üçü de vefat ederler. Delkanlı kızdan biraz geç öldüğü için, bulutlar arasına cennete gittiğinde sevdiği kıza bu-lur. Sarırlılar film biter. Oldu ola-cak, bir de ağanın cehennemde cayır cayır yandığını gösterseydiler bari...

Oynayışa gelince. Başlı boş kalan aktörler okadar biçare vaziyetlere düşmüşler ki. Yıpranıyorlar bir şey-ler yapmak için ama, nafle!.. Bil-hassa iyi bir istidat olan Ayhan Işık elinden geleni yapıyor ama, olmu-yor, olmasına da imkân yok! Zen-gin adamı oynıyan zat bir felâket. O kadar suni ve ruhsuz ki. Bütün bunlara rağmen film, zannediyoruz kırbaç kavgaları, döğüşler, çiftetelli-si ve üç ölüsü ile iş yapar. Burçkin kardeşler de istedikleri parayı kazanırlar. Bundan sonra eğer film ya-paralar ve gene aynı yolu tutarlarsa kendi sanatkar hüviyetlerine de Türk filmciliğine de yazık olur.

Ç. A. ÖZKIRIM

sonra, 1946 da yine aynı Abel Gance: «Beyaz perdede görü-nen ışık çerçevelerinin ebadını, tıpkı hayali bir akordeon gibi, arzumıza göre tâdil edebilmek, imkânına sahip olmalı-yız. Halen kullanmakta olduğumuz alelâde perdenin göz aldatici müstatilî inkilâp-çı sanatımızın ne estetiğine ne de dramatik ihtiyaçlarına artık kâfi gelememektedir.» diye yazmış, daha sonra da şu mütalâayı ilâve etmişti: «Per-dedeki hayal, gözlerimize su-nulan mevzua göre rüiyet sa-

hasını genişletebilmeli veya darlaştırabilmelidir.»

Düne kadar başkalarının tahakkuk ettirmiş olduğu bir yenilgi, hiç olmazsa herkesten evvel tasarlamış, üzerinde fikir yormuş olmakla avunan Fransızlar, nihayet 3-B veya «Panoramik film» kervanına bilfiil katılmışlardır. Caroline Chérie'nin prodüktörü Richard Pottier Büyük İhtilâl devrine ait *Revoltés de Lo-manach* isimli renkli ve panoramik bir film çevirmeğe başlamıştır.

Jean

Simmons

ve

Stewart

Granger

★ Hemen iki buçuk seneden-beri evli dirler, fakat burunlarını başkalarının işlerinden çıkarmıyanlara sorarsanız Jean'le Stewart'ın evlilik hayatının iki buçuk günden fazla sürmesi dahi havsalaya sığınıyacak bir hâdisedir. Sebep mi sorarsınız? Durnu uzunlar bir nefeste tümen tümen sebep sayıyorlar: Stewart 40 yaşında, Jean ise daha ancak 23 üncü baharında imiş! Stewart herşeyde it na ister, mükemmeliyet arar, Jean ise dudagını boyamağı bile fuzuli sayarmış Stewart eli fazlasile açık, hovarda meşrepmiş, durmadan otomobil alır, motor alır yat alır borca girermiş. Hani imkân bulsa ev diye 'Taj-Mahal' kiralarmış. Tuhaf değil mi? Jean'le bir bu huşusta anlaşıyorlarmış; zira o da eli açık, o da «hovarda» meşrepli imiş. Ne karı nede koca hesap bilmeyince böyle bir çiftin gırtlaklarına kadar borca gömülüp iflâs etmesi bir gün meselesi imiş. Stewart cam açık, Jean ise cam kapalı yatmak itiyadında olduğundan yatak odaları bile ayrı miş... miş, mis...

Bütün dedikodulara rağmen iki İngiliz yıldızı, Hollywood'un yabancı âleminde daha dün evlenmiş çiftte kumrular gibi, sevişerek koklaşarak yaşıyorlar ve... uzun burunluların burun uçlarını hayli kızartıyorlar.

Jean ile Stewart'ın birbirlerinden ayrılacakları dedikodusunun her taraftatekrar edilmesinin başlıca sebeplerinden birisi de Stewart'ın «burnu uzun» lara karşı haşin davranması olsa gerek. Evinin efendisi olmak itiyadından pek tabii olarak vazgeçemiyen Stewart fotoğrafçısıle kâğıdı kalemile iki de bir de kapısını çalan Hollywood «dedikodu»cularını hemen her zaman ters yüz etmiştir. Buyüzden, sinema san'atkârlarının her gün telefonu açıp bir akşam evvel yediklerini bile kendilerine bildirmelerini bekliyen bu «burnu uzunlar» da adeta el birliğile san'atkâr çift yaylım ateşine tutmaktadırlar.

**Bir de
Gönlüne
Söz Geçirebilse...**

★ Rita Hayworth Hollywood'un en zeki kadınlarından biri olarak tanılır Hesap işlerinde olduğu kadar, teklif edilen roller, filmler bakımından da kuvvetli bir öncedn sezış kabiliyetine sahip olduğunu artık bütün Hollywood kabul etmiştir. Yalnız... E-veet, Rita'nın en büyük derdi gönül işlerinde dir. Nitekim, bütün dünya gazetelerinin birinci sahifelerini işgal etmiş olan Rita-Ali Han aşk macerasının devam ettiği müddetçe Rita san'atini unutmuş, hatta dünyanın en zengin adamlarından biri olduğu iddia edilen Ağa Han-zade'nin yanında hesabını bile şaşır-mıştı.

Bu maceradan -dünyanın en zengin adamlarından birinin yanından- Hollywood'a döndüğü zaman Rita'nın cebinde topu topu 50.000 dolar vardı. Fakat bundan sonra, gönlünün ferman dinlememiye kalkışmadığı kısa zaman içinde Rita «Macera kadını» nı, *Salome'yi* çevirmiş ve en son olarak ta Somerset Maugham'ın *Miss Saidie Thompson*'unda gıpta edilecek bir başarı kazanarak tekrar Hollywood'un ve bütün dünyanın en gözde yıldızlarından biri olarak parlamaya başlamıştır. Biri Orson Welles'den diğeri Ali Han'dan olma iki kızı için de mükemmel vakıflar tesis etmesini bilen Rita'nın gönlü birden bire yine isyan bayrağını açmıştır.

Bugün Amerika'dan hudud harici edilmek, mahkeme kararile müflis ilân edilmek tehlikelerile pençeleşen dördüncü kocası Dick Haymes'in yanında adli makamlarla, kocasının alacaklılarile bir kovalamacaya kendini kaptırmıştır. Bakalım ne zaman durulacak?

★ FERNANDO LAMAS beyaz perdenin romantik kahramanlarının ön safında yürüyor. Hakikat âleminde de Hollywood güzellerinin kolaylıkla gönlünü çelen Latin genci için bir ara Lana Turner'e «evlendi, evlenecek!» denilirken iki âşığın arasından kara kedi geçtiği malumdur. Lana Turner'in Arlene Dahl'dan ayrılan «Tarzan» Lex Barker'le evleniverdiği de malûm. Hattâ açıkta kalan Fernando ile Arlene'in de «Eh bari biz de birbirimizi teselli edelim!» kabilinden her tarafta burun buruna görüldükleri, her yere be-

raher gittikleri de malûm. Evlenecekler mi? Kendilerine sorarsanız ikisi de birbirlerine deli gibi âşıktırlar. Amma gel gelelim Fernando kadını evde bilmek isteyen çeşit erkeklerden. Arlene ise parıl parıl parıldayan bir yıldızlığın daha henüz ilk ışıltılarını görmüş, şöhretin zevkini yeni yeni tatmağa başlamış, istikbali parlak bir istidat. Şu halde? Bu sorunun cevabını bizim kadar Arlene de bilmiyor Olmalı ki, son günlerde falcının birinden çıkıp diğerine taşınıyormuş!

Okuyucu ile Başbaşa

Sevgili okuyucularımız:

Bu sahife, adile şânile sizindir. Bu sahifede sizlerle başbaşa vermek, kâh sorduklarınızı cevaplandırmaya çalışmak kâh tenkitlerinizi umuma arz ederek hakikat ışığına kavuşmak ümidindedeyiz. İlk sayısında belirttiği, her sayısında da belirtmeye devam edeceği üzere SENARYO «mükemmel» olmak iddiasında değildir. Kusurları vardır, eksikleri vardır. Kusurlarına, eksiklerine karşılık büyük bir hüsnüiyete sahip olan SENARYO her sayısında bir adım daha ilerlemek, her sayısında Türk Tiyatro ve Sinema sanatine biraz daha faydeli olabilmek ümidindedir.

Bugün bu sahifeyi, müsamahanıza güvenerek, sizlerden alır, teşvik edici mektuplarınızı yayınlamak yerine, bu sahifede kendim zi savunmak yoluna saparken pek sarîh olan hüsnü niyetimizin ne sebeple olursa olsun, kabul edilmemiş olmasının üzüntüsü, hayal kırıklığı içindeyiz.

Evet, sayın okuyucularımız, yurtdışı san'at havvariliğini inhisar altında tutmaya heveslenenlerden bir bilmeyiz kaçınıcı, sırf kendisini «Aylık Tiyatro ve Sinema San'atı Dergisi» olarak ilân etti diye, bütün gücüne SENARYO'ya yüklenmekten sonsuz bir zevk duyuyor, belli ki böylelikle kısır benliğini doyurmak imkânını buluyor. Bilgiçliği de aynı derecede kıskançlıkla uhdesinde tutmaya hevesli olan bu kerameti kendinden menkul San'at Havvarisinin iddiasına göre «SENARYO tiyatro ve sinema sanatı ile ilişkisi olmayan ticarî bir magazindir. Bu işi daha cazip baskılarla yapan bir sinema mecmuası bu memlekette yıllardanberi çıkmakta olduğuna göre Senaryo fuzulüdür.» Gündelik bir gazetenin san'at ilâvesi'nde birkaç satır çiziktirmek imkânını bulur bulmaz yedi kat göğe yükseldiklerini sananların ticaret eibi aşağılık mevzularla pek meşgul olmaları kadar tabii birşey olamaz. Bu itibarla bir «San'at Dergisi» nin hüviyyetini kolaylıkla kalıbaştırıvermiş olan bizim Havvarinin de SENARYO'yu «ticarî bir magazin» farz ve kabul etmesini mazur görürüz. Yalnız kendisine tavsiye edelim, zinhar «ticarî bir magazin» yayınlamak aşağılık hevesine kapılacak olursa sakın SENARYO'yu nümune almasın. Battığı gündür; zira bu piyasa SENARYO'yu bal gibi bir san'at dergisi olarak kabul ediyor.

Bizim Havvarî, birinci sayımızda Gary Cooper'e tahsis ettiğimiz iki sahifeyi kendi bilgiçliğini ortaya vurmak için vesile ediyor. Neyi bilip neyi bilmediğimizin ceffelkalem bir hükme bağlanabileceğini sanmıyoruz. Sayın Havvarî bevez perdede okuduğu isimlerden kendisine bir öğünme payı çıkarmaya çalışsa dursun, onun sadece birer isim olarak bildiği kişilerin çoğile tanışmış, görüşmüş olmayı dahi mârifet sayanlardan değiliz! Yalnız şunu belirtmek istiyoruz: Bir mevzuu çeşitli zaviyelerden bakmak mümkündür. Bir san'atkarın beyaz perdede yirmi beş yılını tamam-

lamış olmasından bahsetmek maksadile yazılan birkaç satırda o san'atkarın Türkiyede gösterilen son filmi kâmin çevirdiğini, bu filmin rejisörünün kim olduğunu, film'i nasıl çevrildiğini, prodüktörün kim olduğunu belli etmek şart değildir. Yüksek san'at Havvarisi okuduğu birkaç satırın ne maksatla yazıldığını anıyamıyor, anlamak istemiyor veya illâ bu birkaç satırın kendi istediği gibi yazılmasını arzuluyor se bunun mes'uliyeti bize ait olmasa gerek.

«Havvarî'nin bir tiyatro ve sinema sanatı derneği olmaktan - kesin bir şekilde - çok uzak bulunduğu SENARYO'nun diğer bir kusuru da bizim «Başlık çizecek bir ressam bulmak zahmetine girmek istemiyerek *Un France Film* mecmuasının kapağını aynen kopya etmiş» olmamız. Sözü geçen fransız mecmuasını uzun uzadıya târif eden Havvarî'nin bu mecmuayı, dolayısıyla kapağını pek âlâ bildiğince göre, bize «aynen kopya» etmeyi isnad edışı, ukalahlı hevesile dahi mazur görülemeyecek iğrenç bir yalandır. «Aynen kopya» etmediğimize göre «bir ressam bulmak zahmetine girmek istememiş» olmamız ithamı da bir yalan üstüne müesses ikinci bir yalandır. SENARYO'nun kapak kompozisyonunun «aynen kopya» olmadığını pek âlâ bilen Havvarî'nin, buna bir ressam elinin değdiğini de pek âlâ takdir etmesi icap ederdi. SENARYO'ya bevlik, silme, alacalı bulacalı çıplak kız kapağı yerine bir mâna ifade eden Avrupalı bir kapak *hazırlamak* suretile işlediğimiz yeşâne hâfâ «savri ticarî» hareket etmiş olmaktan ibarettir. Amma bunu Babi-Âl'î'ye intisapları film tenkidî taklitleri yazmaktan ibaret olanlar anıyamazlarmış. Bize ne?

Çok süktür, bizim Havvarî SENARYO'da bir müsbet taraf ta buluyor. Evet piyes metni veremiyoruz, bizim tek müsbet tarafımızmış. Yalnız... Yalnız bunun okuyucuyu dedikoduya, sathiliğe alıştırmaya tehlikesi varmış!

Muhterem Havvarî'ye şunu anlatmak isteriz ki «Piyas kitabı satılmaz!» diye kökleşmiş bir kaidenin hâlâ hüküm sürmekte olduğu memleketimizde «Yüz sahifeye yakın olan «bir derginin büyük kısmını piyes metnine» ayırmak suretile SENARYO ticaret kaygusunda olmadığını asikâr bir delilini vermektedir. Hiç üzülmesinler: Piyas okumak için dergi satın almaya katlanacaklar için herhangi bir tehlike bahis mevzuu değildir. Böylelerinin piyesi okuyup geri tarafını sepete atmaları daima mümkündür. SENARYO dedikoduya, kötü klişelerle basılmış ta olsa-yarı çıplak kadın artısti resimlerine meraklı olanlara piyas okumak zevkini, «tiyatro ve sinemanın gerçek problemleri» üzerinde düşünmek itiyadını aşılabilsen ne mutlu bize... Amma bunu eline kalem yerine balta almak suretile şöhret kazanmak heveslileri anıyamazmış. Nidelim? İnhisarî san'at Havvarî'lerine rağmen bu kervan yürüyecektir.

SENARYO

C A N
ve
M A L
GARANTİSİ
GENEL SİGORTA

Umumî Acenta: **SABRİ KORUR**

Garanti Han 612 - 614, İstanbul

Tel. 28131 - 21014

GARANTİ BANKASI

Yıl Sonu Keşideleri

26 ve 31 Aralıkta

2

EV

2

ARSA

Çeşitli Para İkramiyeleri

100 Lira ile

Her iki keşideve iştirak edebilirsiniz.

GARANTİ BANKASI

SENARYO

Aylık Tiyatro ve Sinema Sanatı Dergisi

SAHİBİ :

Tevfik SADULLAH

Bu sayıda yazı işlerini bilfiil idare eden:

Zeynep T. HEMŞERİ

Basıldığı yer: Cumhuriyet Matbaası,

SENARYO

Abone Şartları: Yıllığı 12 T. L., Altı Aylığı 6.00 T. L. (Dış memleketler için iki misli.)

SENARYO sizlerin, Tiyatro ve sinema severlerin dergisidir. Gayesi sizlere faydalı olmak dolayısıyla Türk Tiyatro ve sinemasına hizmet etmektir. SENARYO'da neyi beğenip neyi beğenmediğinizi, neyin eksik, neyin fazla olduğunu bize bildirmenizi bilhassa rica ederiz. Bu sayede beğendiklerinizi arttırıp beğenmediklerinizi atmak eksiklerimizi tamamlamak, size istediğiniz gibi bir dergi sunmak imkânını bulacağız. Yardıminıza şimdiden teşekkürler.

CEVAT FEHMİ BAŞKUT

MAKİNE

3 Perde 1 Prolog

MAKİNE ilk defa olarak Ocak 1954 de İstanbul Şehir Tiyatrosu Komedi kısmında Rejisör Max Meinecke tarafından sahneye konulacaktır. Müelliften yazılı müsaade alınmadan, eserin hiç bir yerde, her hangi bir şekilde sahneye konulması, umumi olarak okunması radyoda temsili veya filme alınması memnurdur.

1950

(Vak'a Sultanahmette iki katlı eski bir konağın holünde geçer. Mevsim sonbahar ile kış iptidasıdır. Birinci perde ile ikinci perde arasında üç ay, ikinci perde ile üçüncü perde arasında iki saat zaman farkı vardır.)

(Hole dört odanın kapısı açıktır. Bir de merdiven altında sandık odası vardır. Bundan başka mutfağa ve sokak kapısına giden koridorlar görülür. Arka plandaki ikinci kata çıkan geniş ve süslü merdiven konağın vaktile yaşamış olduğu müreffeh, muhteşem günleri hatırlatır. Duvarlardaki altın yıldızlı nakışlar da buna şahadet etmektedirler. Arka planda cephede büyük iki pencere vardır. Bunlardan biri sokak kapısına bakmaktadır. Pencerelerden caddenin ağaçları görülür. Holde birinci planda solda ve sağda birer koltuk takımı, solda kanapenin yanında ufak bir kitabluk vardır. Sağda ikinci planda yemek masası ve sandalyalar durmaktadır.)

PROLOG

(Mütেকait memur hacı Hayri bey, ayağında aba terlikler ve ütüsüz pantolon, sırtında yelek ve takma yakası çıkarılmış gömlek, gözlerinde gözlük, kadife perdeyi ayarlayarak rampa çıkar. Takriben 63-64 yaşlarındadır. Saçları bıyıkları beyaza yakın kırçıl renkte olmasına rağmen hiç kimse ona 55 den fazla vermez. Kısa ve yakın orta boyda, biraz şımancağıdır. Tombul yanakları kırmızı kırmızı göze çarpar.)

HACI BEY — (Rampa çıktuktan sonra arkaya dönüp perdeyi aralayarak içeri seslenir). — Ben haber vermeden perdeyi sakın açmayın! Söyliyeceklerim var. Muharrir de, rejisör de komedi diye tutturdular. Anlayışlarına kurban olayım. Hayir efendim, benim başımdan geçenler düpedüz faciadır. Halka bunu anlatmak lâzım. Onun için benim işaretimi bekleyin! (seyircilere döner, gözlüğünü altına kaldırır. Gözlerini kırıştıtararak bir müddet salonu süzdükten sonra) Adım Hayri... Fakat bana hacı

bey derler. Aile adımızın Hacı Beyler olmasından ötürü... Memurken bir sene evvel tekaüt oldum. Devlet ve millete 45 senelik hizmetim var. Ancak işi oturalım, doğru konuşalım, hizmetim var diyorsam, siz bunu gözönünde pek fazla büyültmeyin 45 sene o dairede veya bu dairede kalemlerde kâtiblik ettim.

Sâdıra ve vâride defterleri tutum, tezkereler beyaz ettim. Ça-

da bol bol dinlenecek değil miyiz?» der, durur. İyi amma iki gözüm gidip gelen var mı? Orada neler olduğu malûm mu? Ya bizim payımıza yine sıra kâtibliği düşerse... Ya cennette veya Cehennemde yine sâdıra ve vâride defterleri tutar da günde sekiz saat tezkereler beyaz edersem... Onun için iyisi mi ben şimdiden dinlenirim dedim.

(Kadife perdede açılma kımıldanışları görülür.)

(İçeriye) Durun yahu, bitmedi. Ne acele ediyorsunuz? Ben işaret veririm, dedik ya... (seyircilere) kendimi bildim bileli gayet az uyurum. Gecede 3 saat, bilemedim dört saat... Şafak atmasına iki saat kaldımı mutlak ayaklanırım. Bütün ömrümde sabah namazlarını bir tek defa kaçırmadım. Amma bir tek defa da akşamları kendi elimle çilingir sofrasını kurmayı ihmâl etmedim. O hesap ayrı... Öteki ayrı... Sözü uzatmayalım, işte böylece sabahları namaz kılarak, akşamları dem çekerek, ikisinin ortasında biraz koltukta uyuklayıp biraz bahçedeki çiçeklerle uğraşarak bütün hayatıma özlediğim sükûnet içinde bir eyyam ömür sürdüm. Yazmayı devlet bıraktırmıştı. Okumayı da öbür tarafta lâzım değil diye ben bıraktım. Rahat, sakin, huzur içinde yaşayıp gidiyordum. Fakat hangi bahtsızın hayatında tedbire takdir uymuştur ki benim hayatımda uysun... Cilve-i kader günün birinde ve bir anda her şeyi tarumar etti. Tekaüt olunca 3500 lira ikramiye aldım, demıştim ya... Eh eş dost, ne eş dostu, her öñüne gelen benim iyiliğimi düşünmekle meşgul olmaya başlamıştı. Acaba bu 3500 lirayı ne yapsam? Nasıl işletsem? Akıl verenlerin bini bir paraya düştü. Faizcilikten tüccarlığa ve bankallığa kadar tavsiye etmedik iş bırakmadılar. Sanki bunların arasında artık fark kalmış gibi. Nihayet efendim, ben sonunda bu tavsiyelerin en akluına yata-nına uydum. Şöyle elden düşme kelepir, az kullanılmış bir oto-

E Ş H A S

(Sahneye giriş sırasile)

Hacı Bey ...
... MEHMET KARACA
Nuriye Hanım ...
... SAİME ARCIMAN
Oya ...
... ESEN GÖRKMEN
Soför Hüsnü ...
... RAUF ULUKUT
Aziz ...
... REŞİT GÜRZAP
Muazzez ...
... BEDİA MUVAHHİT
Hamdi ...
... VASFI RIZA ZOBU
Müteba ...
... MAHMUT MORALI
Neclâ ...
... HÜMAŞAH HİÇAN
Mohalle Bekçisi ...
... GAZANFER ÖZCAN

liškanımıdır, günde sekiz saat mürekkebi yaladım, ter döktüm. Ve seneler birer birer geçti, ben hep yerimde saydım. Hülâsa devlet memurları kadrosuna kâtib olarak girdim, azmedip kâtib olarak çıktım. Nihayet efendim dediğim gibi bir sene evvel ömrümün bu çileli ve dağdağalı devresi nihayet buldu. 250 lira maaş ve 3500 lira ikramiye ile buyurun istirahata dediler. Ben de dinlenmek ve ölmek üzere bir kenara çekildim. Bizim hanımla aramızda daima münakaşa mevzuudur: «Hacı Bey nedir bu dinlenmek lâkırdısı?... Mademki ölüm hepimiz için mukadder, ora-

mobil... Ver taksiye işlet... Günden en azından 25 lira safi kârı var. Makine bu, dedik ya ekmek istemez, su istemez. Kaçırma bu fırsatı... Tabii ben kurnaz adamım... Kaçırır mıyım? Bugüne kadar hangi fırsatı kaçırdım ki bu fırsatı kaçırayım? Paçaları sıvadım. Garajları dolaşa dolaşa, kahvelerde gazetelerin ilân sayfalarını karıştıra karıştıra nihayet elden düşme, kelepir, az kullanılmış bir otomobil ile bunu satan o muhterem hayır sahibini buldum. Araba kendisine günde safi kâr olarak otuz lira getiriyormuş ama işte mâlûm ya taşraya azimet dolayısıyla... Gerisini kim dinler... Günde otuz lira ha... Vay canına... Adamın bir ayaklarına kapanıp öpmediğim kaldı. Hemen senet sepet, bonolar... Üç bin lira peşin verdik, altı bin lira da borçlandık. Ayda 400 lira vermesine. Arabayı gördüm. Boyası pırıl pırıl... Uzaktan göz alıyor. Fazla düşünmeden hemen garajdan alıp evimizin önüne çektik. O zaman Cinci Meydanında oturuyorduk. İlk hengâme de zâten orada koptu ya. Tabii evvelâ mahalle birbirine girdi. Evin önu bayram yerine döndü. Hacı Bey otomobil almış... Hacı Bey otomobil almış... Mütekaif bir memur nasıl olur da otomobil almış. En insafılları memuriyet hayatımda yaptığım hırsızlıkların büyük yekûnlar tuttuğuna hükmettiler. Artık siz varın en azgınlarının ortaya attıkları dedikoduları kıyas edin. İş Maliyeye ihbar mektupları göndermeğe kadar vardılar. Günde açıktan kazanacağım paraların yekûnu ağzından ağza yayıldıkça kabarıyor. bir haset fırtınası etrafı kasıp kavuruyor, iftira iftirayı takip ediyordu. Neticede bütün dostlar birer birer benden yüz çevirdiler Derken akraba ve taallûkat ile aramızda hâd'seler başladı. Evvelâ bizim peder, ya bizim peder Allah uzun ömür versin halâ sağdır ve seksenikisinde olmasına rağmen gözleri halâ kadınlardadır. Evet. evvelâ bizim peder oğlum beni otomobili ile Yakacığa su içmeğe götürmüyor, diye dargınlık çıkardı. Sonra birader çocuğu boğmaca olmuş da veledi alıp otomobile Çamlicaya çıkarmamışım diye küstü. Enişte beyle hemşire hanım da Avrupada bulunmayıp burada olsaydılar elbette birşey-

ler yapacaklardı. Durun yahu, bu tenezzüh arabası değil, taksi takisi... Biz bunu para kazanmak için aldık. Dünya kadar borç var. Ve henüz temelli bir şöför de bulamadık dedi isem de darılanların hiçbirine söz dinletemedim ve işte birinci perde böyle açıldı,

(*Arkadaki perdede açılma kıpırdanışı. Perdeyi tutarak içeri*). Hayır hayır, durun, size söylemedim. Bu işaret değil... Bu perde başka perde... Durun be Allahınizi severseniz... Bitiyor. (*Sevircilere*) Efendim kulaklarımızı tıkadık, gözlerimizi kapadık, hiç bir seye aldırılmıyarak başladık temelli bir şöför aramaya... Bir yandan da bizim hanım ile küçük kerime bir en'âmı şerif, bir bismillâh levhası, bir mavi boncuk ve bir mikdar deve diken tedarik ederek otomobilimizi nazara karşı silâhlandırmaya çalışıyorlardı. Araya araya nihayet ehli namus bir şöför de bulduk. Şöförlüğü askerlikte öğrenmiş, yarı pehlivan, yarı yüzücü, bir genç kız gibi mahçup... Bugünkü günde nerede mahçup genç kız? O da başka mesele ya... Evet bir genç kız gibi mahçup ve sırsıklam salak bir delikanlı. Mahcupluğu kendine, salaklığına gelince eh ne yapalım, şansımıza bu çıktı, dedik, araba ile onu birbirine emanet edip saldık çayıra. Mevlâm hayra... Bir küçük teneke kutu tedarik ettik. En azından günde 25 lira safi kâr olacak ya... 10 lirasını nafakamıza eklemeye, 15 lirasını da 400 liralık bonolardan birini kurtarmak üzere bir ay müddetle kutuya atıp biriktirmeye karar verdik. Gözlerimiz varımızı yoğunuzu son meteliğine kadar uğrunda harcadığımız otomobilimizde, bütün ümitlerimiz ona bağlı, nefes nefese, kalbimiz güm güm atarak beklemeye başladık. İşte şimdi durum bu... Bütün bu haset ve husumet dünyası ortasında bir baba, bir ana, bir çocuk gelecek güzel günleri bekliyoruz. Kapi-

mızı çalan bir tek dost kalmadı, akraba ve taallûkat dersin hak getire... Yâni sizin anhyacağınız ölürken ağzımıza bir yudum su verecek tek kimsemiz yok. Bunun neresi komedi? Hacı Bey mürtekip, Hacı Bey hırsız, Hacı Bey menfaatperest, Hacı Bey hodbin... Kıskaçlar, hasutlar, ahlâksızlar... Ama... Ama ben göstereceğim onlara... Siz de şahit olacaksınız ya... Elbet bizim de oh diyeceğimiz günler gelecek... Şurada ne kaldı. Bonoların ödenmesi bitince kekâ... Akşam olup müezzin Allahuekber dedi mi 15 liram hazır olacak... Ertesi gün bir 15 lira daha... Daha ertesini gün bir 15 daha... Evvelâ bir ev alacağız, geniş bir bahçe içinde şöyle kutu gibi bir ev... Sonra evi dayayıp döşeyeceğim. Ondan sonra vur patlasın, çal oynasın... Belki bu ev sahilde olur da bir de sandal alırım, yahut motör alırım, ha... Belli olmaz, hiç belli olmaz. Yeni ahbaplar, yeni dostlar edineceğim, onlara ziyafetler vereceğim. Elimde gümüş saplı baston, akşam üstleri kahveye, yahut çarşıya çıktım mı herkes ayağa kalkıp el bağılayacak... E kuzum ye kürküm ye dünyası bu... İşte o zaman o akrabalar, o eski sevgili dostlar görürsünüz bakın, nasıl tornistan edecekler. Nasıl kapıma gelip yalvaracaklar, biz ettik, sen etme diye! Ama yüz verecek miyim... Allah saklasın... Allah yazdıysa bozsun...

(*Sahnenin arkasından dururken işletilen ve bir anda stop edilen bir motörün sesi, sonra perdenin âni olarak sür'atle açılışı*)

İşte bizim otomobilin sesi... Sanki makine değil, bir küheylan da kişniyor gibi... Alacak ve uçuracak bizi güzel günlere... Rahat, sakın, müreffeh günlere... Durun yahu daha sözüm bitmedi ki... Hay Allah topunuzun müstahakını vermesin... Ben nerede duracaktım, rej'sör nereyi göstermişti?

I. Perde

— BİRİNCİ MECLİS —

(*Hacı Bey, Nuriye Hanım, sonra şöför Aziz'in sesi*).

HACI BEY (*Elindeki faturaya bakarak*) — Bu böyle sökmeyecek hanım... Sökmeyecek... NURİYE HANIM — Yine ne

oldu Hacı Bey?...

HACI BEY — Ne olacak? Sen şoförün bugünkü faturasını görmedin galiba...

NURİYE HANIM — Görmedim...

HACI BEY — Görmezsin ya... Umurunda mı senin... Ne çekersem ben çekiyorum.

NURİYE HANIM — Canım niçin böyle söylüyorsun...

HACI BEY — Bak okuyayım. Umumi hasılât 39 lira 50 kuruş... Güzel değil mi? Amma gerisi var... 900 kuruş benzin. 550 kuruş far camı, 600 kuruş vantilatör kayışı, 200 kuruş stop camları, 500 kuruş askılar.

NURİYE HANIM — Ne askıları bunlar?

HACI BEY — Pantolon askısı tabii... Sözümü kesme... 140 kuruş stop vidaları, 45 kuruş kaol... Parlatmak için...

NURİYE HANIM — Neyi?

HACI BEY — Her hâlde şoförün evindeki kapkaçağı parlatmak için...

NURİYE HANIM — Ha, iyi...

HACI BEY — Nesi iyi...

NURİYE HANIM — Pek alâ dedim.

HACI BEY — Pek alâmı dedin?

NURİYE HANIM — Pek alâ dedim ya... Ben başka şey zannetmişim.

HACI BEY — Ne zannetmiştin?

NURİYE HANIM — Canım Hacı Bey uzatmasana mes'eleyi... Sen bu sabah sol tarafından kalkmışsın.

HACI BEY — Kuzum hanım, sen deli misin, divane mi, Allah-aşkına? Ben kafamın kızgınlığından ters, olmayacak bir şey söylüyorum, sen gayet makul karşılayarak pek alâ diyorsun. Nasıl kızmam? Şoförün evindeki kap kacağı parlatmak için alacağı kaolün parasını bizim faturaya yazmasını makul gördükten sonra sana bu hesap mes'elelerini neden anlatmalı bilmem... Sözüün kıyası hanım, yürümüyor, yürümeyecek bu iş... Artık ben de takat kalmadı... Bir çare bulmalıyız...

NURİYE HANIM — Bulmalıyız... Bulalım... Fakat daha evvel sen söyle bana bakayım, bu gün ne pişirelim?

HACI BEY — Ziftin pekini...

NURİYE HANIM — Canım si-

nirlenmeden cevap ver. İspanak ister misin? Piriçlisi mi iyi olur.

HACI BEY — İstemem.

NURİYE HANIM — Semizotu...

HACI BEY — Hayır.

NURİYE HANIM — Zeytin yağlı lahana dolması yapalım. fıstık üzüm de koruz içine...

HACI BEY — Sizin olsun...

NURİYE HANIM — Eyyy ne pişireceğiz ya... Onu istemem bunu istemem...

HACI BEY — Hanım, aklımı başına topla... Sen bizi tehdit eden felâketin farkında değilsin... Bonoları ödemezsek eşyâmızı haciz ederler, beni hapse atarlar.

NURİYE HANIM — Haydi canım, beni korkutmak için söylüyorsun.

HACI BEY — Sizler sokaklarda kalıp, aç çıplak sürünüyorsunuz.

NURİYE HANIM — Allah göstermesin, aman Allah göstermesin... Sahi mi söylüyorsun?

HACI BEY — Bak gördün mü, mes'ele sana dayanınca nasıl telâşlandın. Ah şu insanlar... Nefisleri mevzuahs oldu mu en yakınları bile...

NURİYE HANIM — Hacı Bey benden ne istiyorsun bu sabah Allahını seversen? Şimdi ağlayacağım.

HACI BEY — Hah... Tamam... Bir bu eksikti. İşimizi çok kolaylaştırır, hemen ağla...

(Dışarıdan sokaktan otomobil motorünün sesi ve birdenbire durması)

HACI BEY — (Pencereye koşarak) Yine ne oldu Aziz?

AZİZİN SESİ — Bir şey yok ağabey... Muayene ediyorum...

NURİYE HANIM — Ne olmuş?...

HACI BEY — Bir şey yokmuş... Muayene ediyormuş.

NURİYE HANIM — Oh çok şükür...

— İKİNCİ MECLİS —

(Evvelkiler, Oya ve Şoför Azizin sesi).

OYA — (Sol kapıdan elinde bir kitaba girerek) Bonjur...

HACI BEY — Al beş paralık da bundan... Kızım, sana beşyüz kere tenbih ettim... Sabah şerifler hayırolsun demesini öğren artık. Burası müslüman evi...

Semt Sultanahmet... Pencereden

başını uzatırsan bir tarafında Ayasofyayı, öbür tarafında Sultanahmet Camiini görürsün. Bıkıtım bu senin züppeliğinden artık...

OYA — Dilim alıymış baba...

HACI BEY — Dilim alıymış baba... Dilin niçin sabah şerifler hayırolsunna alıymamış da bonjura alıymış kızım?... Babandan mı duydun, yoksa dedenden mi duydun? Bize Hacı Beyler diyorlar, anladın mı, Hacı Beyler... Sen Hacı Beylerin kızıydın...

OYA — Ya sorma baba, o bir felâket.

HACI BEY — Bak yediği nane ye... Felâket mi? Bir daha söyle bakayım, kız senin ağzını yırtarım.

OYA — Maksadımı yanlış anladın baba, herkes, bütün arkadaşlarım hacının kızı diye alâ ediyorlar benimle...

HACI BEY — Hayasızlar, ah-lâksızlar... Aşifteler... Hacı beyin kızı değil de meselâ bir sinema artistinin kızı olsaydın alay etmeyeceklerdi değil mi?

OYA — Ya... Tabii... Öyle isterdim ki...

HACI BEY — Neyi isterdin... Ne dedin ne dedin?

OYA — Tabii alâ etmemelerini isterdim baba...

NURİYE HANIM — Canım Hacı Bey üstüne varmasana kızın... Çocuk ile çocuk oluyorsun... Tuhafsın vallahi...

(Dışarıdan işlemeğe başlayan ve birdenbire duran motörün sesi).

HACI BEY — (Pencereye koşarak) Yine ne oldu Aziz?... Allahın belası Aziz...

ŞOFÖR A. SESİ — Bir şey yok ağabey... Muayene ediyoruz dedik ya...

OYA — Motör tek çalışıyor baba... Nasıl bir şey yok...

HACI BEY — (Pencereden şoföre) Motör tek çalışıyormuş Aziz... Azizler götürsün seni inşallah... Hani bir şey yok diyor-dun.

ŞOFÖR A. SESİ — Yaşa be ağabey... Nasıl da analdın... Ben de farkındayım da sebebini bulmaya çalışıyorum.

OYA — (Elindeki kitabı açıp sahilalarını karıştırdıktan sonra) Evvelâ bujleri muayene etsin...

HACI BEY — (Pencereden) Evvelâ bujleri muayene et.

OYA — Bir tornavida ile teker teker kısa devre yapısın.

HACI BEY — (Pencereden) Bir tornavida ile teker teker kısa devre yapısın... Şey yap... Bir tornavida ile devre yap...

OYA — Kısa devre baba...

HACI BEY — (Pencereden) Amma kısa olsun...

OYA — Olmadı ki...

HACI BEY — Ne biliyorsun, daha bir şey yapmadı ki kısa mı uzun mu anlayalım... Bu yaştan sonra bana akıl mı öğreteceksin... Daha iyisini söyleyeceksen gel sen söyle... Bu ne kendini beğenmişlik...

OYA — Baba ben kitabın söylediğini söylüyorum... Niye kendini beğenmişlik olsun?...

ŞOFÖR A. SESİ — Yapdım ağabey...

HACI BEY — Yapmış... Ne olacak şimdi?

OYA — Hangi bujide kısa devre yaparken motörün teklemesinde değişiklik olmuyorsa o buji bozuktur.

HACI BEY — Anlamadım...

OYA — Bunun anlaşılacak, anlaşılmayacak tarafı yok ki...

HACI BEY — Bana bak Oya... Senin dilin fazla uzamaya başladı... Kendini topla... Yoksa ben toplatmasını bilirim... Bir daha söyle bakayım.

OYA — Hangi bujide kısa devre yaparken motörün teklemesinde değişiklik olmuyorsa o buji bozuktur.

HACI BEY — Olmadı, yapamıyacağım... Gel sen söyle... Amma kendini de bir marifet yapıyorum sanıp bacak kadar boyunla böbürlenme! Bu yaptığımı herkes yapar.

OYA — Peki baba!

HACI BEY — (Dışarıya) Aziz, bak bizim kız ne diyor?

ŞOFÖR A. SESİ — Ay demindenberi onları söyleyen küçük hanım mı idi? Ben de bizim ağabey nasıl oldu da böyle allâme kesildi diye şaşıyordum.

HACI BEY — Ulan Allah kahretsin seni herif... Benim allâmeliğimle uğraşacağına şu motöre bak...

ŞOFÖR A. SESİ — Peki ağabey...

OYA — Bujilerde teker teker kısa devre yapılacak... Kitab öyle yazıyor. Bujiler sağlamsa kısa devre yapılırken işlemesi daha fena duruma giremiş. Durumda

değişiklik olmazsa o Buji bozuk demekmiş...

HACI BEY — (Pencereden dışarı bakarak Nuriye Hanıma) İzmirililerin Osman Bey evinden çıktı. Kalemeye gidiyor... Geç kalmış olacak ki telâş ediyor. Git delikanlı git... Daha çok gideceksin... Eğer arkan yoksa, eğer dalkavuk, müdahin, mutabasbıs değilsen, eğer mümeyyiz evine zerzevat taşımaz, müdürün karısına aradığı ilâcı bulmak için eczane eczane dolaşmazsan çok, daha pek çok gideceksin. Ve bir gün gelecek bir de bakacaksın ki ölümün eşliğine gelip dayanmışsın... İşte o zaman sana tekaüt aylığı bağlayıp ikramiye verecekler ve bu ikramiyenin altından girip üstünden çıkmak için o güne kadar görmediğin bir çok dostların peyda olacak... Onlara uyacaksın, paraların gidecek, üstelik benim gibi maskara olacaksın... Maskara... Maskara...

NURİYE HANIM — Zavallıcığın loğusa karısı çok hasta... Öyle üzülüyorum ki...

HACI BEY — Nesi var?

NURİYE HANIM — Memesi tıkanmış.

OYA — Hava pompasile hava vermeli anne.

NURİYE HANIM — Alay etme kızım, günahdır.

OYA — Vallahi alay etmiyorum anne... İşte kitap öyle yazıyor. Bak: 309 uncu sual: Tıkalı bir meme nasıl temizlenir?

NURİYE HANIM — Haydi, haydi deli deli söyleneceğine sen git te odanı topla.

OYA — Çoktan topladım.

NURİYE HANIM — O halde, al işini de biraz işle.

OYA — Hiç canım istemiyor.

HACI BEY — Ne istiyor canın?

OYA — Her halde kavga etmek değil, baba. Beni rahat bırakın.

NURİYE HANIM — Kızı rahat bırak kuzum Hacı Bey.

HACI BEY — Canım, benim ona birşey yaptığım yok ki...

(Oya bir köşeye oturarak elindeki kitabı karıştırmaya başlar.)

NURİYE HANIM — Hacı Bey. İstermisin Afif bugün çıka gelsin...

HACI BEY — Muhtemel... Mektubunda ya Salı, ya Çarşamba demiş mi idi?

NURİYE HANIM — Kuzum Hacı Bey, sana yalvarırım, oğlana bu sefer iyi muamele et.

HACI BEY — Peki. olur.

NURİYE HANIM — Geçen sefer bir kavga çıkardın, küstü gitti, tam dört sene gelmedi, biliyorsun.

HACI BEY — Hanım böyle söyleme... Bu benim oğlum... Kapıdaki yavaşma değil... Onun alacağı kız Hacı Beyler ailesine yakışacak bir kız olmalı idi...

NURİYE HANIM — Kimin yakışacağı kimin yakışmayacağı evvelinden kesdirilemez ki... Çocuğun lise tahsili bile vardı. Çöpçünün kızıdır da bakarsın sonunda saraylara lâyık bir hanımefendi olur.

HACI BEY — Olmaz ya...

NURİYE HANIM — Dört sene evvel sen onun evlenmesine mani oldun ya... Afif günün birinde elbet bir yuva kuracak... Eğer mes'ut olamazsa emin ol bundan seni mes'ul tutacaktır...

(Sokak kapısının çalınması)

OYA — Kapı çalınıyor.

NURİYE HANIM — Belki Afifdir.

OYA — (Pencereden sarkıp bakarak) Değil anne... Tanımadığım bir adam. (dışarıya) Kimi arıyorsunuz?

ŞOFÖR HÜSNÜNÜN SESİ — Hacı beyin evi burası değil mi hanım abla?

OYA — Burası.

HÜSNÜNÜN SESİ — Kendisini görecektim. Beni Kanaat Garajının sahibi yolladı.

OYA — Ne diyeyim baba?

HACI BEY — Gelsin bakalım, ne istiyormuş Kanaat Garajının sahibi... Otomobilsiz tarafından lâkırdı etmek kabil olmayacak artık bu evde. Ziyaretçilerimiz de ya şoför, ya benzinci, ya garaj sahibi, yahut da garaj sahibinin adamı oldular.

(Oya çıkar).

NURİYE HANIM — Canım onlar da insan değil mi?

HACI BEY — Yoo onu demek istemedim... Otomobil lâkırdısı midemi bulandırmaya başladı da.

ÜÇÜNCÜ MECLİS

(Evvelkiler, şoför Hüsnü).

(Şoför Hüsnü girer, Nuriye Hanım çorapları toplayarak bir köşeye koyup mutfaka giden kordorda kaybolur.)

HÜSNÜ — Merhaba beybaba...

HACI BEY — Merhaba evlât...

HÜSNÜ — Beni Kanaat Garajının sahibi yolladı... Şoför arıyormuşsun.

HACI BEY — Ooo amma da erken davrandın ha... Ben şoför bulalı dört ayı geçti...

HÜSNÜ — Ne bileyim, ben dün gece duydum... Ulan işler amma da aksi gidiyor ha... Hangi kapıyı çaldıysam iş yok... Bari memnun musun salozdan?

HACI BEY — Saloz değil, Aziz...

HÜSNÜ — Aziz maziz... Her hâlde salozun biri olacak...

HACI BEY — Nereden bildin?

HÜSNÜ — Nereden bilmiyecekmişim... İpi koparan şoför oluyor bugünkü günde, Benim adım Hüsnü, Piç Hüsnü derler bana piyasada.

HACI BEY — Müşerref oldum.

HÜSNÜ — Sicil numaram 152... Şimdi bu numaralar 35000 e dayandı. Eyyy nereden çıktı bu kadar hergele... Dedim ya ipi koparan...

HACI BEY — Şoför oluyor değil mi?... Bana bak evlât, şayet şoför bulmamış olsaydım benim yanıma hangi şartlarla girerdin?

HÜSNÜ — Ümit var mı?

HACI BEY — Yooo hani lâf olsun diye söylüyorum.

HÜSNÜ — Lâf olsun diye lâkırıldı edilir mi bey baba, Bugünkü günde adama bedava selâm bile vermiyorlar.

HACI BEY — Mamafih belli de olmaz. Belki pek yakın bir günde... Hani kulağında bulunsun. Al şu sigarayı... Geç otur şöyle karşıma bakalım...

HÜSNÜ — (Sigarayı alarak) Eyvallah... Bey baba ben 15 senelik şoförüm. Anlıyorsun ne demek istediğimi değil mi?

HACI BEY — Anlıyorum.

HÜSNÜ — Günde 100 kilometre yaparım, fazla yapmam... Sana temiz 30 kâğıt getiririm.

HACI BEY — Ne diyorsun?

HÜSNÜ — Benim işim bar işi... Gündüz uyurum, geceleri bir barın kapısına çeker beklerim...

HACI BEY — Güzel buluş doğrusu...

HÜSNÜ — Bey baba bu dinine yandığının mesleğe 15 senemizi verdik, dedik ya... Elbet püf noktasını bulacağız... Ben doğrucu adamımdır, Bey baba...

HACI BEY — Tıpkı benim gibi...

HÜSNÜ — Sonra kavga gürlütüyü de sevmem...

HACI BEY — Tıpkı benim gibi.

HÜSNÜ — Bana müsaade edersin günde yevmiyemden gayri 3 kâğıt çalarım, fazla çalmam... Çünkü çalmazsam rahat edemem... Sen de böyle misin?

HACI BEY — Yok işte burada ayrılıyorruz. Ben böyle değilim...

HÜSNÜ — Canım bırak şimdi numaraları... Garaj sahibi memurken çalıştığı dalreyi cümle kapısına kadar satmış dedi senin için...

HACI BEY — Haltetmiş...

HÜSNÜ — Eder, aynasızın bildirir. Hiç sevmem.. Sert adammışsın. Çok tanıdıkların varmış. Sonra beni ezersin... Onun için Bey baba, benim boyunum kıldan ince..... Korkarım... Pazarlık peşin... 8 kâğıttan fazla çalarsam Allah bin türlü belâ mı versin...

HACI BEY — Canım kendine belâ okuma...

HÜSNÜ — Ha sonra haftada bir gün de bana 150 kilometre müsade edeceksin.

HACI BEY — O niçin o?

HÜSNÜ — Bizim bir paçoz var da... Hani anlarsın ya... Senin yok mu?

HACI BEY — Yok...

HÜSNÜ — Numara yapma.

HACI BEY — Yapmıyorum.

HÜSNÜ — Yazık... Hayatın tadını çıkarmayı bilmiyorsun. Amma benimki güzel şey ha... Fındık kurdu gibi... İşte onunla boğaza gidip âlem yapıyoruz... Haftada bir defa, fazla değil...

HACI BEY — Oh oh oh helâl olsun...

HÜSNÜ — Sen anlayışlı adama benziyorsun Bey baba...

HACI BEY — Öyleyimdir.

HÜSNÜ — Canım şu yanındaki salozu defet...

HACI BEY — Yoo onu yapmam... Günaha girmekten korkarım.

HÜSNÜ — Ben de kimsenin ekmeğine mâni olmak istemem ya... Sana pek kanım kaynadı da lâf diye söyledim. Amma bunun çaresi var.

HACI BEY — Nedir?

HÜSNÜ — Elden düşme, şöyle ucuz cinsinden bir başka araba bulurum.

HACI BEY — Sakın ha... Ayağını öpeyim bu lâfı bir daha tekrarlama...

HÜSNÜ — Niye be bey baba?... Seni pişman etmem ben... Edersem anamdan emdiğim süt haram olsun...

HACI BEY — İstemem evlât... Eksik olsun... Ben bir tanesile baş edemiyorum.

HÜSNÜ — Yok yok sen beni dinle, hele ben bir kere bulurum da bak gör... Haydi bey baba şimdi Allahaismarladık...

HACI BEY — Güle güle evlât... Amma sakın bu söylediğini yapmaya kalkışma...

HÜSNÜ — Canım, sen okadına karışma artık dedik ya... Ben bualıyım da sen istersen alma...

HACI BEY — İstemem yahu... İstemem... İstemem...

(Hüsnü çıkar, sahnede yalnız kalan Hacı Bey mindere oturur. Köşedeki masanın gözünden teneke bir kutu çıkarır. İçindeki paraları minderin üzerine döker ve saymaya başlar.)

HACI BEY — 10, 20 35, 40, 42, 44, 45, 46... Deli olacağım, ayın 15 i... Ay sonuna kadar 100 lirayı zor tutarız. Yarabbi, 300 lirayı daha nereden bulacağım da bonoyu kurtaracağım?.. Nereden bulacağım Allahım?. Hey büyük Allahım sen bana sabır ver.

DÖRDÜNCÜ MECLİS

(Hacı Bey, sonra Aziz)

AZİZ — (Başını kapıdan uzatarak) Müsaade var mı?

HACI BEY — Gel bakalım... Ne o yağmur mu yağıyor?

AZİZ — Evet hafif hafif... Şimdi başladı.

HACI BEY — Bir şey mi var?

AZİZ — (Kollarını önüne bağlamış gözlerini kırıştırarak) Yok bir şey yok... Meraklanma ağabey.

HACI BEY — Eyyy arabayı bıraktın da yine geldin yanıma? Niçin işe çıkmıyorsun? Hatır sormaya mı geldin?

AZİZ — Onun gibi bir şey ağabey...

HACI BEY — Ulan sersem, çarşın kar şu ağzındaki baklayı... Beni günaha sokma.

AZİZ — Mühim bir şey değil ağabey... Hani söylense de olur söylenese de...

HACI BEY — Yaaa ne imiş o mühim olmayan şey...

AZİZ — Şey... Motor tek çalışmaya devam ediyor da... Amma ehemmiyetli bir şey olduğunu sanmam... Sakın üzülme... Hasbi geç.

HACI BEY — Bujiler sağlam mı?

AZİZ — Hepsisi...

HACI BEY — Eyyyy?

AZİZ — Vallahi anlamadım... Sonra...

HACI BEY — Ey sonra?

AZİZ — Yataklar da vuruyor...

HACI BEY — Ne demek yataklar duruyor... Yatakların yanmasının ne demek olduğunu geçenlerde sayende anladık. Başımıza o büyük iş açıldı. Şimdi, yataklar vuruyor ne demek?

AZİZ — Hiç ağabey... Mühim bir şey değil, hasbi geç... Motor işlerken tak tak diye bir ses çıkarıyor o kadar...

HACI BEY — Ne olur çıkarır mısa?

AZİZ — Vallahi bilmem, her hâlde bir şeyler olur... Amma mühim değil... Meraklanma...

HACI BEY — Ulan herif sen insanı dinden imandan çıkarmak için yaradılmışsın. Bir yandan motor tek çalışır, bir yandan yataklar vurur, halâ mühim bir şey yok öyle mi? Halâ hatır sormak kabilinden yanına geldin değil mi? (bağırarak) Oya... Oya... Oya diyorum be, gel buraya...

BEŞİNCİ MECLİS

(Hacı bey, Aziz, Oya)

AZİZ — Sen bu sesle iyi cazgir olurdu ağabey.

OYA — (Gelerek) Beni mi çağırdın baba?

HACI BEY — Evet... Gel bakalım bize yardım et. İşin içinden çıkamıyoruz.

OYA — Ben bacak kadar boyumla size nasıl yardım edebilirim baba... Benim yaptığımı herkes yapar. Bir marifet değil ki bu... Beni niye çağırdığını anlamıyorum.

HACI BEY — Anlaşıldı, siz hepimiz beni bir an evvel timarha-

neye sokmak için birleşmişsiniz... Sen çok konuşma da bakalım, suallere cevap ver... Ne o ağzındaki, sakız mı?

OYA — Sakız mı! Allah göstermesin... Çiklet baba...

HACI BEY — Ha... Çikletmiş... Bana bak Oya, Motor tek çalışmaya devam ediyor. Bujiler bozuk değil... Ne yapacağız.

OYA — (Kitabı açarak, bakmadan:) Efendim motörün muntazam teklemesine üç sebep vardır. Evvelâ bujiler... Mademki bujiler bozuk değil, o halde bunu ateşleme sisteminde arayacağız. İkinci endüksiyon devresi kablolarında kaçak var demektir.

HACI BEY — (Azize!) Ben bir şey anlamadım, Sen anladın mı?

AZİZ — Anlamadım... Amma mühim bir şey değil... Hasbi geç.

OYA — (Kitaba bakarak:) O da değilse baba koparıcıda, örs ve çekiç temas yüzlerinin yanık olması muhtemeldir.

HACI BEY — (Azize) Anladın mı?

AZİZ — Tabii bu sefer analdım.

HACI BEY — Ne anladın?

AZİZ — Bir yanıklık olduğunu... Ben de zaten şüphe ediyordum.

HACI BEY — Anlaşıldı. Sen şoför değil çöpçü bile olamazsın. Geçelim... Kızım, bir arabanın yatakları vurursa onu çalıştırılmasında mahzur var mıdır?

OYA — Sakın ha baba... Bak bu ezberimde kalmış... Kat'iyen olamaz. İşte bak kitaba... (okur) Motörün bu durumda bir daha işletilmemesi, arabanın hemen bir tamirhaneye çekilmesi, sakatlanan yatakların tamiri gerekir. Böyle yapılmaz da yatakların çıkardığı tak tak tak gürültüleriyle yola devam edilirse bir biyel başının krank piminden kurtululvermesile motörün şu iç parçalarını kırıp geçirmesi çok mümkündür. 1 krank.

HACI BEY — Eyvah.

OYA — 2 eksantrik.

HACI BEY — Yandı!k!

OYA — 3 üst karter.

HACI BEY — Felâket!

OYA — 4 silindir.

HACI BEY — Mahvoluruz!

OYA — 5 biyel.

HACI BEY — Ne diyorsun?

OYA — 6 piston 7 silindir ka-

pağı...

HACI BEY — Nasıl mühim bir şey değil, değil mi Aziz?... Ne geçecektik?

AZİZ — Hasbi... Mühim bir şey değil ağabey.

HACI BEY — Ne diyeyim, dilerim Allah'tan bunların hepsi birer birer senin başında parçalan-sın emi?

AZİZ — Benim bunda ne kusurum var ağabey.

HACI BEY — Tabii bütün kusur benim, senin kusurun olur mu? Oya sen bizi biraz yalnız bırak.

OYA — Peki baba... Ne zaman ihtiyacınız olursa çağırın gelirim... İçinden çıkamadığınız iş oldu mu haber yollayın!

HACI BEY — Yok o kadar da fazlaya gitme ya... Yine böbürlenmeye başladın...

AZİZ — Öyle ya o kitab bende olsa ben de bülbül gibi konuşurum.

OYA — Öyle mi? Al bakalım kitabı da konuş...

AZİZ — Ben okuma yazma bilmem ki...

HACI BEY — Ne diyorsun, peki faturaları kim yazıyor?

AZİZ — Ya tamirhane, yahut da garaj sahipleri... Ben söylüyorum onlar yazıyorlar.

HACI BEY — Onları bulamazsan...

AZİZ — Eski faturalardan birini kopye ediyorum.

HACI BEY — Tevekkeli değil bazı faturalar hiç okunmuyor. Peki ya masraflar uymazsa.

AZİZ — Sonra çıkacak masraflarla mahsubunu yapıyorum.

HACI BEY — Başına kullandığın araba kadar taş düşsün. Ne diyeyim. Askerlikte sana okuma yazma öğretmediler mi?

AZİZ — Öğrettiler amma

HACI BEY — Mühim bir şey olmadığı için unuttun... Şey geçtin...

AZİZ — Hasbi... Öyle oldu... Nasıl da biliyorsun ağabey.

(Oya çıkar)

HACI BEY — Aziz buraya bak... Gel şöyle otur.

AZİZ — Başüstüne ağabey.

HACI BEY — Oğlum Aziz, vaziyet nazik.

AZİZ — Nazik ağabey.

HACI BEY — Nereden biliyorsun?

AZİZ — Sen söylüyorsun ya...
HACI BEY — Bu araba beni iflâsa sürükledi. Artık satacak bir şeyim de yok... Mahvolacağım. Hapishançlerde sürüneceğiz. Zararın neresinden dönülürse kârdır. Bunu tez elden okutalım. Aziz...

AZİZ — Güzel söylüyorsun amma ağabey, imkânı yok.

HACI BEY — Niye?

AZİZ — Bunu alacak enayi bulmak biraz güçtür de ondan...

HACI BEY — Demek bir ben çıkmışım...

AZİZ — Eh kusura bakma amma öyle gibi...

HACI BEY — Demek senden de aptalmışım ki bu tongaya basmışım.

AZİZ — Üzülme ağabey... Mühim bir şey değil... Hasbi geç...

HACI BEY — Nasıl mühim bir şey değil be? Dünyanın en aptal insanı bir adamı aptallıkla itham eder de bu mühim olmaz olur mu?

AZİZ — Ağabey bu arabaya centeresinden çıkmış araba derler.

HACI BEY — Ne demek centeresinden çıkmış araba?...

AZİZ — Hayır gelmez, tamir kabul etmez, iflâh olmaz demek.

HACI BEY — Sen çıkarmışsındır.

AZİZ — Benden çok evvel çıkmış. Sen onu böyle almışsın... Herkes biliyor. Bütün garaaj sahipleri, bütün şoförler...

HACI BEY — Sen çıkarmışsındır, ben onu bunu bilmem... Geçenlerde arabayı yağsız bıraktın da yatakları yakmadın mı?

AZİZ — Evet yaktım.

HACI BEY — Tamam...

AZİZ — Ben kusurumu biliyorum ağabey.

HACI BEY — Hah şöyle...

AZİZ — Onu bildiğim için de kendi kendimi yiyorum.

HACI BEY — Ah bir bitirebilseydin...

AZİZ — Neyi?

HACI BEY — Kendi kend ni...

AZİZ — Şakayı bırak ağabey...

Vaziyete üzüldüğünü görerek yüreğim parçalanıyor.

HACI BEY — Mühim bir şey değil. Hasbi geç...

AZİZ — Sana bu hatamı unutturmak için çıkar bir yol göstereceğim.

HACI BEY — Ne dedin ne dedin?

AZİZ — Çıkar yol göstereceğim

diyorum. Seni bu kurt kapaından kurtaracağım. Yoksa bu araba sana çabuk tuş yapar.

HACI BEY — Ne yapar?

AZİZ — Tuş... Tuş... Çabuk sırtını yere getirir.

HACI BEY — Biliyorum biliyorum... Bu akıbetimi biliyorum... Peki, çare?

AZİZ — Bunu boğazdan denize yuvarlayalım ağabey.

HACI BEY — Ulan alây mı ediyorsun benimle?

AZİZ — Ne münasebet, estağfurullah...

HACI BEY — Peki arabayı denize attık, kim ödeyecek bizim borçları?...

AZİZ — Sigorta şirketi...

HACI BEY — Anlamadım.

AZİZ — Ne var bunda anlamılmıyacak... Senin araba sigortalı değil mi?

HACI BEY — Evet.

AZİZ — Bu araba bir gece yarısı bütün hızıyla İstinyeden gelirken denize uça ne olur?

HACI BEY — Ne olur?

AZİZ — Sigorta şirketi paraları öder.

HACI BEY — Haaa... Bizim arabaya diyeceğiz ki bir gece İstinyeye git, dönüşte kendi kendini denize at.

AZİZ — Yok böyle demiyeceğiz, içinde ben olacağım.

HACI BEY — Haydi be, sen yalnız budala değilsin, aynı zamanda delisin... Ben böyle şeye razı olur muyum sandın?

AZİZ — Başka çare yok ağabey.

HACI BEY — Lâkırdısı bile tüylerimi ürpertiyor. Kapa şu bahsi.. Ben belki akılsızım amma vicdansız değilim... Çektiklerim yetişmiyormuş gibi bunların üzerine bir de vicdan azabı ekliyeyim değil mi... Olmaz öyle şey... Başka çare arayalım.

AZİZ — Ben sigorta şirketlerinin nelere kaç para verdiklerini iyice belledim ağabey.

HACI BEY — Eyyy... Ulan sen görüldüğün kadar aptal değilmişsin be...

AZİZ — Değilim ya... Dinle... Yalnız bir çamurluğu ezecek kadar hafif bir çarpma... 100 lira..

HACI BEY — Para değil... Biraz daha şiddetlisi?.

AZİZ — Tampon ve griyajın harap olması... 400 lira

HACI BEY — 400 lira ne işimizi görür? Çık...

AZİZ — İşin radyötöre dayanması, vantilatörün harap olması, önde şasi başlarının eğilmesi... 300 lira.

HACI BEY — Ulan amma da az veriyorlar ha.. Çık çık...

AZİZ — Çarpışma neticesi öndec kaput ve çamurlukların harap olması. Şaşinin eğilmesi 2000 lira...

HACI BEY — İyi para amma yine bizim derdimizi görmez... Biraz daha çıkamaz mısın?...

AZİZ — Çıkarım amma ağabey sonra inemem diye korkuyorum. Arabanın tamamen turtuşu hâline gelmesi, meselâ devrilip üç takla atması, sonra duvara çarpması... 7000 lira.

HACI BEY — Bak bu iyi... Dur...

AZİZ — Yok artık duramam ağabey... Araba bu hâle geldi mi ben yoluma devam ederim...

HACI BEY — Yaaa...

AZİZ — Doğruca ya Cennete, ya Cehennem...

HACI BEY — Ay sen içinde mi olacaksın?

AZİZ — Ben olmazsam direk-siyonda sen olacaksın. İkimizden biri.

HACI BEY — Allah göstermesin...

AZİZ — Ya ağabey, ben sana söyledim... Arabayı denize yuvarlamaktan başka çare yok... Hem kim söyledi sana ben içinde olacağım diye... Karanlıkta rihtimden geçerken sür'ati azaltacağım, kapıyı açacağım, direk-siyonu da denize kıracağım. Tam araba denize giderken ben karaya atlayacağım...

HACI BEY — Ya atlayamazsan...

AZİZ — Atlayamazsam ne olur, denize düşerim... Bilirsin ki yüzme şampiyonlarındım. Arabanın kapısından çıktım mı benim için korku yok... Amma tabii sigorta şirketi beni ölmüş bilecek. Onun için ortadan kaybolacağım. Başımı alır Anadoluya giderim. Konyada bir arkadaş zaten «buraya gel, beraber çalışalım» diye çağırıyordu.

HACI BEY — Peki sen evli değil misin? Karın ne olacak?

AZİZ — Sonradan onu da al-
dırtırım. Bir ay zarfında gizlice
gelir alırım. O zamana kadar bir
müddet sen göz kulak olursun.

HACI BEY — Peki ben nere-
den bileceğim senin kazadan sağ
salim kurtulduğunu?

AZİZ — Kolay... Mektub ya-
zarım...

HACI BEY — Nereden?

AZİZ — Nereden mi meselâ
İzmitten...

HACI BEY — Hayır hayır
Aziz... Bu düpedüz dolandırıcı-
lık olur.

AZİZ — Ne dolandırıcılığı...
Şirketin açıktan kazandığı yüz
binlerce liradan bir kaç binini
sana vermesi niçin dolandırıcılık
oluyor mu?

HACI BEY — Yahu, Aziz be-
nim adım Hacı Bey...

AZİZ — Ağabey beni dinle, sen
başka türlü bu bataktan kurtu-
lamazsın.

HACI BEY — Doğru kurtula-
mam...

AZİZ — Eninde sonunda icra-
ya düşeceksin... Ben sana bu oto-
mobili satan adamı da tanırım...
Merhamet nedir bilmez.

HACI BEY — Eyvah...

AZİZ — Ciğerini söker, alaca-
ğını alır.

HACI BEY — Eyvah...

AZİZ — Ocağına incir diker de
on parasından vazgeçmez...

HACI BEY — Eyvah... Ey-
vah...

AZİZ — Gel bu işi böyle ya-
palım.

HACI BEY — Aziz, evlâdım,
bilmem senin bu iyiliğini nasıl
ödeyeceğim..

AZİZ — İyilik falan değil, ağa-
bey... Babam olsa yapmazdım...
Amma kendi unutkanlığım yü-
zünden yatakları yaktım, sana za-
rar verdim... Onun için yapaca-
ğım...

HACI BEY — Var ol... Sağ ol...

AZİZ — Karar mı?

HACI BEY — Mademki öyle
istiyorsun...

AZİZ — Amına bu iş aramızda
kalacak... İkimizden başka kim-
se bilmiyecek ha...

HACI BEY — Bilmiyecek...

AZİZ — Öyle ise eyvallah...
Beni bir daha göremezsın... Ver
elini öpeyim...

(Hacı Bey, Aziz, Oya, Nuriye
Hanım).

(Oya girer ve şaşkın, kapının
önünde kalır)

HACI BEY — Ben senin elini
öpeyim...

AZİZ — Olmaz öyle şey, ver
elini...

HACI BEY — Kerem et, val-
lahi olmaz... Ben öpeceğim.

OYA — (Feryat ederek) An-
ne... Anne koş, babama bir hâl
olmuş.

NURİYE HANIM — (Girerek:)
Ne olmuş, ne var?

OYA — Babam demin küfred-
tiği şoför Azizin şimdi elini öp-
meye çalışıyor.

NURİYE HANIM — Hacı bey.

HACI BEY — Siz ne arıyorusu-
nuz burada? Kim çağırdı siz?
Haydi yerlerinize... Kimse be-
nim keyfimin kâhyası değil...
Elini de öperim ayağını da, ke-
yif benim değil mi?

(Kapı çalınır).

OYA — Anne kapı çalınıyor...

NURİYE HANIM — Afifdir,
Afif geldi.

OYA — (Pencereye koşarak:)
Halam halam... Halamla eniş-
tem... Otomobil ile gelmişler...
Otomobil eşya dolu... Avrupadan
dönüyorlar.

HACI BEY — Hah... Tamam,
işte onlar eksikti... Zaten kendi-
lerini beklilyorduk. Meraktan çat-
lıyacaktık. Nerede kalmışlardı
canım.. Neden bu kadar uzattılar?

NURİYE HANIM — Hacı bey
ayıp ayıp... Kardeşin ayol... Kar-
deşine kapıyı açmıyacak mıyız...
Tanrı misafiri.

HACI BEY — Açın açmayın,
orasına karışmam... Hayır tam
sırasını buldular demek istiyor-
sun... Onlara dalkavukluk etmek
için bende Allah için hâl kaldı
ya

(Kapı çalınır).

OYA — Anne ben kapıyı aç-
maya gidiyorum.

NURİYE HANIM — Dur ben
de geliyorum... Hacı Bey rica
ederim.

HACI BEY — Haydi keyfine
bak sen... Mutfak masrafı için
fazla para istemezsen ağzımı aç-
mam. Aziz, oğlum, gel b'z se-
ninle mutfak kapısından bahçe-
ye çıkalım, oradan dolaşalım.

AZİZ — Dolaşalım ağabey
(Dördü de çıkarlar)

Muazzez Büyüker, Nuriye Ha-
nım, Hamdi Büyüker, Oya)

(Sahne bir müddet boş kalır,
sonra önde Muazzez, arkada Nu-
riye hanım girerler. Onları Ham-
di ve Oya takip ederler. Hepsini
elleri kolları şapka kutula-
rı, valizler, çantalar, bavullar,
ve diğer kutularla inanılmaz se-
kilde doludur. Oya bir kaç sefer
yaparak her defasında bunlara
yeni valizler, çantalar, paketler
ekler. Bütün eşya odanın ortası-
na yığılır, Muazzez kendi kanaa-
tince gayet sık bir şekilde gi-
yinmiştir. Fakat hakikatta maki-
yajından şapkasına kadar her
şeyi mübalağalı ve gülünçtür.)

MUAZZEZ — (Etrafına baktı-
rarak:) Ayol biz sizin otomobil
aldığınızı duymuştuk. Yoksa yan-
lış mı söylediler?... Eviniz yine
tamtakır... Hep eski vaziyette...
Keşki biraz da möble alsaydınız.
İnsan evinin içini, misafirlerini
de düşünür. Vah vah gördün mü
bak... Yine sizleri rahatsız ede-
ceğiz.

NURİYE HANIM — Estağfu-
rullah... O ne biçim lâkırdı Mu-
azzez... Siz rahatsız olmayın da...

MUAZZEZ — Vallahi bilsey-
dim gelmezdim... Yine altlarınız-
dan yatak çıkartıp bizlere vere-
ceksiniz. Hamdi Ankaraya dön-
meden evvel bir kaç gün İstan-
bulda kalmak istedi de size mi-
safir olmayı düşündük. Hem de
otomobillerini görürüz dedik, oto-
mobil almadınız mı?

NURİYE HANIM — Aldık...
Fakat gezmek için değil Muaz-
zez... Taksidi işleyen eski bir
arabamız var... Bizimki geçin-
mek için... Hoş hesabımız da
yanlış çıktı ya...

MUAZZEZ — (İçeri giren ko-
casına) Hamdi bak beyhude ye-
re günahlarına girmişiz... Onlar
taksi almışlar, otomobil değil...
Sen de «gördün mü, bizi taklit
ediyorlar.» deyip durdun...

HAMDİ — Hanım, bu lâkırdı-
yı ben değil, galiba sen söyle-
din...

MUAZZEZ — Haydi canım,
ben bilmezmiyim... Otomobil on-
ların nesine diyen sen değil mi
idin... Hattâ kim bilir Hacı Bey
nereden çalıp çırpmıştır diye de
ilâve ettin...

HAMDİ — Muazzez...

MUAZZEZ — Sus... İnsan son-
radan inkâr edeceği sözü söyle-

memeli... (kendisini minderin üzerine atarak) Oh ne kadar yorgunum... Bir hafta sırtüstü yatacağım... Ah ne olur, konforlu bir eviniz olsaydı... Parisin, Londra'nın, İsviçrenin, Almanyanın, Belçikanın o lüks otellerinden sonra darılmayın amma eviniz bana pek kasvetli geldi...

HAMDİ — Muazzez... (Lâkırdıyı değiştirmek arzusuyla) Hele benim yorgunluğumu sormayın Nuriye hanım... Güya istirahat ve eğlence seyahatına çıktık. Her şehirde bütün gün ömrümüz hanımın arkasında mağaza mağaza dolaşmakla geçti... Ömrümde bilmem, ayaklarımın altı su topladı. Paket taşımaktan kollarımda derman kalmadı... Sonra Muazzez'in tuhaf bir huyu var, her gördüğü şeyi almak istiyor. Sanık kıtlıktan çıkmış.

MUAZZEZ — Haydi haydi yine yalanlara başlama... Duyan da karısına pek çok bir şeyler almış sanacak.

HAMDİ — Allah gözünü doyursun hanım, sarfettiğim para 15000 lirayı geçti, daha ne alacaktım.

MUAZZEZ — Mübalâğa ediyorsun. Romada beğendiğim o kolyeyi aldın mı?

HAMDİ — Tam 12 tane kolye aldım.

MUAZZEZ — Amma Romadaki başkaydı. Sonra Pariste istediğim tuvaleti de almadın.

HAMDİ — Hanım bir bavul dolusu elbise aldım. Sekiz mi, on mu? İki kürkü de unutma...

MUAZZEZ — Amma Paristeki başka idi. Sonra Frankfurt'daki beğendiğim tuvalet takımını da almadın...

HAMDİ — Hanım koyacak yerimiz kalmamıştı. Üç tane tuvalet takımın var...

MUAZZEZ — Amma Frankfurt'daki başka idi... Sana bir türlü aldrımamadım... Mademki almadın o halde öyle yüksekten atma tüccarım tüccarım diye... Herkes bir şey sanacak.. Çeneni tut...

SEKİZİNCİ MECLİS

(Evvelkiler, sonra Hacı Bey)

HACI BEY — (Kapıdan girerek:) Hoş geldiniz çocuklar... Nasıl oldu da bize indiniz? Nasılsın Muazzez...

MUAZZEZ — Öpeyim ağabey.

HACI BEY — Hoş sormaya da lüzüm yok ya... Sıhhatin yerinde maşallah... Yaş elliye geçti amma görüyorum, yirmisinde gibi giyinmekte berdevamsın...

MUAZZEZ — İlâhi ağabey, yaşın ehemmiyeti olur mu? Ben kendimi yirmisinde hissediyorsam kimin ne söylemeye hakkı var?...

HACI BEY — Doğru... Bu ne kadar çok eşya yahu... Şehirden şehire bunları nasıl taşıdınız?

HAMDİ — Muazzez kalsaydı beş misli daha alacaktı.

OYA — 15000 lira para sarfetmişler baba, halam kendine 10 kat elbise, iki kürk, 12 kolye, üç tuvalet almış...

NURİYE HANIM — Oya...

MUAZZEZ — Canım yalan söylemiyor ki... Darılmayın çocuğa!

HACI BEY — Bilmem amma bizim enişte beye fazla yükleniyorsun gibime geliyor Muazzez... Biraz temkinli ol, sonra insana görmemiş derler...

MUAZZEZ — Ağabey...

NURİYE HANIM — Hacı bey...

HACI BEY — Hakkın var hanım... Eyyy hoş geldiniz çocuklar... Her ikinizde gördüğüme bayağı sevindim... Hanım odaları hazır mı?

NURİYE HANIM — Şimdi, beş dakikaya kadar hazırlarız... Gel Oya... Bana yardım et.

OYA — Peki anne.

(Nuriye Hanımla Oya çıkarlar)

HAMDİ — Yani insan memlekete dönüp de hâlimizi gördükten sonra yeise kapılıyor kayınbirader. Biz Avrupadan 500 sene geriyiz...

MUAZZEZ — Ne 500 senesi... 5000 sene geriyiz... O Paris'deki parfümleri biz 5000 sene sonra da yapamayız.

HAMDİ — O kadınların güzelliği, o barların, dansinglerin güzelliği, o yemeklerin, içkilerin güzelliği...

MUAZZEZ — O erkeklerin güzelliği, delikanlıların vücutlarındaki tenasüp...

HAMDİ — Muazzez...

MUAZZEZ — Ne var? Senin güzel kadınlardan bahsetmen sevab da benim erkeklerin güzelliğinden bahsetmem mi günah?..

HACI BEY — Canım durun, kavgaya başlamayın! Siz Avrupada yalnız güzel kadın ve er-

keklere bakıp içki içerek yemek mi yediniz Allah'aşkına... Yalnız barları dansingleri mi dolaşdınız.

MUAZZEZ — Mağazaları da dolaştık ağabey.

HAMDİ — Hem bütün mağazaları... Kenar semtlere varınca-ya kadar...

HACI BEY — Başka?

MUAZZEZ — Pariste Eyfele çıktık.

HAMDİ — Güzel bir lokantası var.

MUAZZEZ — Berlinde radyo kulesine çıktık.

HAMDİ — Londrada hayvanat bahçesini gezdik.

MUAZZEZ — Bir su aygırı gördük, yüzü tıpkı Hamdinin yüzünü andırıyordu.

HACI BEY — Muazzez işte bu fazla...

MUAZZEZ — Niye ağabey, Hamdi benzerliği kendisi de kabul etti. Değil mi Hamdi?

HAMDİ — Yok canım o kadar değil... Belki biraz andırıyordu.

HACI BEY — Başka... Başka çocuklar...

MUAZZEZ — Her taraf eğlence dolu, her taraf lüks dolu. Londranın bir Şanzelizesi var...

HAMDİ — Şanzelize Pariste idi Muazzez...

MUAZZEZ — Berlinin bir Pikadillisi var...

HAMDİ — Pikadilli Londrada idi Muazzez...

MUAZZEZ — Aman senin işin gücün de benim yanlışımı düzeltmek... Ağabeyim nereden bilecek?

DOKUZUNCU MECLİS

(Evvelkiler, Oya ve Nuriye Hanım)

(Oya ve Nuriye Hanım girdikleri odadan çıkarlar)

NURİYE HANIM — Odanız hazır Muazzez... Haydi eşyanızı taşıyalım. Siz de belki soyunup dökünmek istersiniz...

MUAZZEZ — Banyo yok değil mi sizin evde?

NURİYE HANIM — Yok amma hamam var.

MUAZZEZ — Ya sıcak su?

NURİYE HANIM — Beş dakika ısıtırız.

MUAZZEZ — (Sitmeli bir eda ile) Ben sana söylemiştim Hamdi...

HACI BEY — Muazzez, 30 yaşına kadar evinde banyo mu vardı kızım? Hamdi beyi bulunca-ya kadar açdığın musluktan sı-

çak su mu akardı kardeşim.. Yoksa kuyudan elçeğinizle su çekip de çinko depoları sen kendin mi doldurdun? Hacı Beylerin kızı olduğunu unutmuşu benziyorsun. Unutma... Sakın unutma!

MUAZZEZ — Aman rica ederim bu Hacı Beyler sözünü bir daha tekrarlama ağabey... Tüylerim ürperiyor, midem bulanıyor, içime fenalıklar geliyor.

OYA — Nasıl ben sana söylememiş mi idim baba?... Bu kelimenin söylenişinde bir şey var, ne bileyim, asabım bozuluyor.

HACI BEY — Vay vay vay vay...

NURİYE HANIM — Hacı Bey. (Hacı Bey müstesna hep birlikte eşyaları Muazzezin odasına nakledecekler. Biraz sonra Oya ile Nuriye Hanım çıkarak mutbağa giden koridorda kaybolurlar.)

ONUNCU MECLİS

(Hacı Bey, sonra Mücteba Ali Birinci)

(Kapının zili çalınır)

HACI BEY — Yine kapı çalıyor... Allah Allah ne oldu bu gün bizim eve (başını pencereden uzatarak) Kimi istiyorsunuz?

MÜCTEBANIN SESİ — Sizi...

HACI BEY — Ben kimim?

MÜCTEBANIN SESİ — Adınız Hayri, amma size sadece Hacı Bey diyorlar... Canım beni tanımadınız mı?

HACI BEY — Gözüm ısıyor amma... Kusura bakmayın... Bir dakika... (Kapıyı açmaya giderken:) şoför değil, benzinci değil, garaj sahibi değil, lastikçi, yedek parça satan, tamirci ustası değil. Peki amma beni tanıyan ve benim tanımadığım bu adam kim?

(Sahne bir müddet boş kalır. Sonra Mücteba önde Hacı Bey arkada girerler.)

MÜCTEBA — Canım nasıl tanımazsınız? Hele biraz düşünün... Dikkatli olun, şöyle biraz hafızanızı araştırın.

(Hacı Bey düşünürken Mücteba duvarları elile yoklar, merdiven basamaklarının sağlamlığını ayağı ile muayene eder.)

HACI BEY — (Onu göziyle takip edip nihayet dayanamıya rak:) Affedersiniz, bir sual soraçağım, merak oldu... Ne yapıyorsunuz öyle...

MÜCTEBA — Canım siz düşünün hele... Ne üstünüze vazife... (Mücteba kapı ve pencereleri muayene eder)

HACI BEY — Düşüneceğim

düşüneceğim amma sorması ayıpdır, ilk geldiğiniz bir evin orasını burasını öyle gıdıklar gibi yoklamaya ne hakkınız var?

MÜCTEBA — Oooo... Çok hakkım var. Anlarsınız. Hele siz düşünün...

HACI BEY — Aah nafile... Bulamayacağım... Ne kadar gayret sarfetsem boş... İsminizi bana bağışlar mısınız?

MÜCTEBA — Mücteba... Mücteba Âli Birinci... Yine tanıyamadınız mı?

HACI BEY — Vallahi benim Mücteba isimli hiç bir tanıdığım yok... Sakın sizin Hacı Bey ismini iki tane tanıdığınız olmasın!

MÜCTEBA — (Ayaklariyle döşemeyi muayene ederken:) Yok...

HACI BEY — Çok garip...

MÜCTEBA — (Muayenesine devam ederek:) Ev sağlama benziyor.

HACI BEY — Sanırım... Fakat size ne?

MÜCTEBA — Bana mı ne? Anlarsınız. Düşündünüz mü?

HACI BEY — Düşündüm.

MÜCTEBA — Netice...

HACI BEY — Sıfır.

MÜCTEBA — Dikkat edin, hafızanız çok zayıflamış... Galiba görüldüğünüzden daha yaşlısınız.

HACI BEY — Belki haklısınız, af buyurun.

MÜCTEBA — Canım otomobilinizi sigorta ettirdiğiniz gün şirkette tanışmadık mı? Sizin muamelenizi ben yaptım.

HACI BEY — Hatırlıyorum... Tamam hatırlıyorum... 10 dakika evvel görmüş gibi şimdi zatiâlinizi hatırladım. Hay Allah... Ha ha ha hayyy...

MÜCTEBA — Niye gülüyorsunuz?

HACI BEY — Demin kapıda zatiâlinizi görünce şoför dedim olmadı, benzinci dedim tutmadı. Lastikçi, garaj sahibi tamirci diye saydım da sigortacıyı unuttum... asıl en mühimmi ona gülüyorum. Af edin hafıza zayıflığı değil, gaile çokluğu... Gaile çokluğu...

MÜCTEBA — Gaile çokluğu mu? Sizin gibi tekaüt olmuş, elini eteğini her şeyden çekmiş bir adamın ne gailisi olur? A beni bağış meraklandırdınız... Kuzum ne gailiniz var?.. Söyley misiniz? Bunu söylemeye biraz da mecbursunuz. Çünkü malûm ya bir sigorta şirketi müşterilerinin bütün ahvali hususiyelerine vakıf

olmak ister. Ne gailiniz var?

HACI BEY — Canım mühim bir şey değil... Ne gailisi olacak, geçim gailisi... geçim gailisi...

MÜCTEBA — Parasız mısınız?

HACI BEY — Oldukça

MÜCTEBA — Sakın otomobilinize bir şey yapıp şirketten para sızdırmaya kalkışmayın.

HACI BEY — Efendim?

MÜCTEBA — Şıp diye yakalanırsınız...

HACI BEY — Ne münasebet? Böyle şeyler nereden aklınıza geliyor. Bende öyle şeyler yapacak hâl var mı?

MÜCTEBA — Hâl mi? Bu hâl mes'elesi değil azizim mal mes'elesi... Biz ne hâli vakti yerinde hilebaz insanlar gördük... Daha bugün bir tanesini yakaladım Vak'a çok enteresan... Anlatayım mı?

HACI BEY — Aman lütûf buyurun.

MÜCTEBA — Duyunca şaşarcaksınız...

HACI BEY — Ne diyorsunuz?..

MÜCTEBA — Dinliyor musunuz?

HACI BEY — Tekmil kulak kesildim.

MÜCTEBA — Kadıköyünde oturan, siz boya, siz yaşda hâli vakti yerinde bir adamın iki tane otomobili var.

HACI BEY — Adam adama benzer ya...

MÜCTEBA — Şüphesiz... Bu otomobillerden birini sigorta ettiriyor ve sigorta ettirdiği otomobilin bütün parçalarını sökerek birer birer satmaya başlıyor. Ta çıplak karoseri kalıncaya kadar... Ondan sonra bu çıplak karoseriyi bir gece öteki otomobili ile Kartala götürüyor. Issız bir sahile otlar arasına atıyor.

HACI BEY — Eyyy aman ne garip vak'a... Sonra?

MÜCTEBA — Garip ya... Ertesi sabah polise ve şirkete müracaat ederek sigortalı arabasının çaldığını ihbar ediyor.. Polis tabi tahkikata başlıyor. Fakat bir neticeye varamıyor. Bir ay sonra da tahkikatın hitam bulunduğunu, arabanın ele geçirilemediğini bir teskere ile şirkete bildiriyor. Şirket de adama bugün için «gel paranı al» diyor. Diyor amına bu sabah şirkete bir ihbar vaki oluyor. Halikeyfiyet böyle böyle diyorlar. İş bana havale ediliyor. Kartala gidip otlar arasındaki karoseriyi buldum. Hiç elimden kurtulur mu? Saveciyi da

götürdüm. Sizin anlayacağınız adam yakalandı. Dolandırıcılıktan en az altı ay yiyecektir.

HACI BEY — Ne diyorsunuz... Vah vah vah... Hay akılsız adam hay... Peki amma af buyurun bir sual aklıma geldi... İnhar vaki olmasaydı tabii siz parayı verecektiniz..

MÜCTEBA — Belli olmaz... Belli olmaz... Dünyada mükemmel cinayetler yoktur, derler. Emin olun mükemmel sigorta hilesi hiç yoktur. Nasıl olsa günün birinde meydana çıkardı. Çünkü bizler daima tetikteyizdir. Daima dinleriz, daima araştırırız, daima soruştururuz. Bazen bir işin esrarı on sene sonra aydınlanır.

HACI BEY — Ya... Demek böyle... Demek yakalanmak mukadder...
MÜCTEBA — Mukadder ya... (Döşeme tahtalarına takılan gözleri bir müddet o şekilde kalır).

HACI BEY — Ne bakıyorsunuz?
MÜCTEBA — Bugün biraz evvel buraya iki üç kişi misafir gelmiş...

HACI BEY — Ne bildiniz?
MÜCTEBA — Döşemede hafif çamurlu ayak izlerini görmüyor musunuz?

HACI BEY — Himmmm...
MÜCTEBA — (Havayı koklayarak:) Öğleye lâhana dolması var galiba...

HACI BEY — Ne dediniz, ne dediniz?
MÜCTEBA — Canım kokuyu duymuyor musunuz? Havayı biraz koklasana...

HACI BEY — Kuzum siz polis hafiyesi misiniz?
MÜCTEBA — Hayır, sigorta memuruyum. Bir sigorta memurunun burnu bir tazi burnu gibi, kulakları radyo anteni gibi olmalı... Gözleri projektör gibi karanlıkları delmeli... Bir sigorta memuru mütecessis olmalı... Bir sigorta memuru üstüne vazife olan olmayan her şeye karışma-
MÜCTEBA — Bir sigorta memuru konuşmasını değil, dinlemesini bilmeli... Bendeniz öyleyimdir.

HACI BEY — Müşerref olduk. Zatiâlinizi tanıdığımıza çok memnunum beyefendi... Fakat biz lâkırdı arasında asıl meseleyi unuttuk. O kadar güzel konuşuyorsunuz ki kulunuzu aptala döndürdünüz... Maksadı ziyaretiniz?
MÜCTEBA — Ha... Anlayın

baklımı...
HACI BEY — Onu da ben mi anlayacağım?.. Lahavle...
MÜCTEBA — Tabii siz...
HACI BEY — (Kendi kendine:) Yok hayır olamaz... Çok erken

MÜCTEBA — Çok erken ne dem? Hayır olamaz dediniz. Olamayan ne? Lütfen izah eder misiniz?
HACI BEY — Efendim telâşlanmayın.
MÜCTEBA — Yok telâşlanmıyorum... Benim hâlim öyledir... Bir sigorta memuru daima telâşlı olmalı...
HACI BEY — Demin benim bunamış olmam ihtimalinden bahsettiniz de şimdi bu yeni imtahan karşısında o ihtimal aklıma geldi, tabii aklım başımda, onun için olamaz, erken dedim...
MÜCTEBA — Ha... Şu mes'ele... Nafile zihin yormayın Hacı Bey... Bulamazsınız... Akıl var, yakın var, sizin yerinizde ben olsam. Ben de bualmam... Ben bugün evi satın aldım.
HACI BEY — Ne dediniz, ne dediniz?
MÜCTEBA — Benim şahsımda yeni ev sahibinizi selâmlyabilirsiniz... Yukarı katta oturan ev sahibiniz Hatice hanım bu evi 15000 lira bedel mukabilinde bendenize sattı. Tapuda takrir muamelesini bugün yaptık. Yarın onun oturduğu kata ben taşınıyorum. İş biraz aceleye geldi, evi görmedim, tellâhn tarifi ile iktifa ettim amma herif doğru adamdır. Kendisine itimat ederim... Evet yarın üst kata ben taşınıyorum. Fakat merak etmeyin... Bekarımdır. Tek başıma ikamet ederim. Onun için sizlere bir rahatsızlık vesilesi olmayacağım. Bekarımdır, dedim, çünkü kadınlardan nefret ederim. Kanuna, dine, ahlâkiyatta, içtimai nizamla sıkı sıkıya bağlı bir adamım... Amma körü körüne sadık... Kıl kadar ayrılmam. Allah korkusu, kanun endişesi nizam ve intizam sevgisi... İşte benim şiarım... Zaman var acaba oldu. İnsanlar dini, ahlâki, içtimai bağlara gittikçe daha fazla sarılacaklarına bunlardan sıyrılmak için olanca gayretlerini harcıyorlar. Batar bu cemiyet... Bilhas-
MÜCTEBA — Kadın denilen mahlûk dünya yüzünde kalmadı... Kaldı mı? Size soruyorum.
HACI BEY — Bilmem... Bana var gibi geliyor.

MÜCTEBA — Hayır, kalma-
MÜCTEBA — Kadınların hepsi birer dışı oldular... Evet sadece birer dışı... Kadınlık bir maz hatırası... Namus, iffet, ismet... Kadın bu mukaddes mefhumları unuttu yıllar oluyor...
HACI BEY — Yok canım, biraz da mübalâğa ediyorsunuz gibime geliyor.
MÜCTEBA — Onlara baktıkça tiksiniyorum, iğreniyorum, tüylerim diken diken oluyor... Adetâ hasta oluyorum...
HACI BEY — Öyle ise siz de bakmayın!
MÜCTEBA — Bakmıyorum... Bakmıyorum... Kadınsız bir memleket bulsam Vallâhi oraya hicret edeceğim... İşte Hacı Bey ben bu yüzden bekârım... Ne o, ev sahibiniz olmamdan pek de memnun görünmüyorsunuz. Yok sa benden hoşlanmadınız mı? Halbuki ben sizi çok sevmiştim.
HACI BEY — Aman efendim, memnun olmamak ne kelime... Bayağı sevindim bile... Dünyalar benim oldu diyebilirim... Varolun, sağolun... Her gün her saatta sizi tepemizde hissetmek bizler için bir emniyet sebebi, bir inşirah kaynağı olacak...
MÜCTEBA — Eksik olmayın... Eski konturatınızı görebilir miyim?
HACI BEY — Eski konturat mı?
MÜCTEBA — Hatice hanımla yaptığınız canım...
HACI BEY — Ha, başüstüne... İçeride getireyim...
ON BİRİNCİ MECLİS (Evvelkiler, sonra Oya).
OYA — Baba, annem seni çağırıyor.
HACI BEY — Misafirim var kızım, söyle gelemem... Sonra...
MÜCTEBA — Kerime mi?
HACI BEY — Evet, kerime cariyesiniz...
MÜCTEBA — Maşallah... Maşallah... Menun oldum... Kaç yaşında?
HACI BEY — On iki...
MÜCTEBA — Vaktinden evvel serpilmiş... Doğrusu hasna ve müstesna... Tebrik ederim.
HACI BEY — Ben şu konturatı alayım...
MÜCTEBA — Olur... (Hacı Bey yatak odasına girer)
ON İKİNCİ MECLİS (Mücteba, Oya)
MÜCTEBA — Gel bakayım söyle yanıma hanım kızım... Adın ne senin?

MÜCTEBA — Maşallah... Maşallah... Menun oldum... Kaç yaşında?
HACI BEY — On iki...
MÜCTEBA — Vaktinden evvel serpilmiş... Doğrusu hasna ve müstesna... Tebrik ederim.
HACI BEY — Ben şu konturatı alayım...
MÜCTEBA — Olur... (Hacı Bey yatak odasına girer)
ON İKİNCİ MECLİS (Mücteba, Oya)
MÜCTEBA — Gel bakayım söyle yanıma hanım kızım... Adın ne senin?

MÜCTEBA — Maşallah... Maşallah... Menun oldum... Kaç yaşında?
HACI BEY — On iki...
MÜCTEBA — Vaktinden evvel serpilmiş... Doğrusu hasna ve müstesna... Tebrik ederim.
HACI BEY — Ben şu konturatı alayım...
MÜCTEBA — Olur... (Hacı Bey yatak odasına girer)
ON İKİNCİ MECLİS (Mücteba, Oya)
MÜCTEBA — Gel bakayım söyle yanıma hanım kızım... Adın ne senin?

MÜCTEBA — Maşallah... Maşallah... Menun oldum... Kaç yaşında?
HACI BEY — On iki...
MÜCTEBA — Vaktinden evvel serpilmiş... Doğrusu hasna ve müstesna... Tebrik ederim.
HACI BEY — Ben şu konturatı alayım...
MÜCTEBA — Olur... (Hacı Bey yatak odasına girer)
ON İKİNCİ MECLİS (Mücteba, Oya)
MÜCTEBA — Gel bakayım söyle yanıma hanım kızım... Adın ne senin?

MÜCTEBA — Maşallah... Maşallah... Menun oldum... Kaç yaşında?
HACI BEY — On iki...
MÜCTEBA — Vaktinden evvel serpilmiş... Doğrusu hasna ve müstesna... Tebrik ederim.
HACI BEY — Ben şu konturatı alayım...
MÜCTEBA — Olur... (Hacı Bey yatak odasına girer)
ON İKİNCİ MECLİS (Mücteba, Oya)
MÜCTEBA — Gel bakayım söyle yanıma hanım kızım... Adın ne senin?

OYA — Oya efendim...

MÜCTEBA — Gel... Daha gel... Sıkılma... Ben artık sizin yabancıınız değilim... Ne güzel yanakların var senin? (yanaklarını makaslar).

OYA — (Yanağını ovalayarak) Of canımı acıttınız:

(Oya koşarak çıkar, Hacı Bey girer).

ON ÜÇÜNCÜ MECLİS

(Hacı Bey, Mücteba)

HACI BEY — İşte konturat...

MÜCTEBA — Konturat mı?

Hangi konturat... Ha... Peki... Şimdi müsaade ederseniz ben yukarı kata çıkıp bir göreyim, burasının ayındır değil mi?

HACI BEY — Aynıdır... Şey değildir... Tabii az çok fark vardır demek istiyorum...

MÜCTEBA — Pek alâ biraz sonra görüşürüz... (Çıkar.)

HACI BEY — Allahım, nedir bu zulmün bana... Tam otomobili denize yuvarlayacağımız gün sigorta şirketi memurunu bana ev sahibi diye yollamak... Anladım beni imtihan ediyorsun... Fakat ben Eyüp Peygamber değilim Allahım... Her şey sana malûm amma bunu bilmiyorsun... Bende takat kalmadı... Sıfırı tükettim ben, sen bana acı Yarabbi...

ON DÖRDÜNCÜ MECLİS

(Hacı Bey, sonra Muazzez, Hamdi, sonra Oya ve Nuriye Hanım)

(Muazzez bir kucak dolusu eşya ile arkasında kocası olduğu hâlde odasından çıkar. Ayağına bir pantolon, sırtına pantolon renginde bir süveter geçirmiştir. Ayakları çıplaktır.)

HACI BEY — Kız bu kıyafet ne?

MUAZZEZ — Aaa... Ağabey, sen de pek taşralı gibi konuşuyorsun. Avrupada kadınlar şimdi bu kıyafetle sokaklarda dolaşıyorlar. Bak sana neler getirdim.

HACI BEY — Bana mı? Ne zahmet... Adam hiç bir şeye lüzum yoktu.

MUAZZEZ — (Göstererek) Evvelâ otomobilde giymek için bir kasket...

HACI BEY — Ha... Ya... Hakikaten kasketim yoktu. Teşekkür ederim.

MUAZZEZ — Sonra otomobil kullanırken rüzgârdan korunmak için bir gözlük... Bütün yarış otomobili, bütün motosiklet kul-

lanları bu gözlüğü takıyorlar.

HACI BEY — İşte buna pek sevindim... Hakikaten çok pek çok ihtiyacın vardı... Gözlüksüz ne yapacağım diye düşünüyordum. Kız sen ne ince fikirli imişsin...

HAMDİ — Öyledir... Öyledir...

MUAZZEZ — Sonra volan için sarı bir çift eldiven... Şıklık için şart.

HACI BEY — Bak hele bak... Demek artık direksiyon kullanırken ellerim nasırlanmıyacak... Oh oh oh sayenizde en büyük endişeden kurtuldum...

MUAZZEZ — Sonra bir tulum...

HACI BEY — O ne için o...

MUAZZEZ — Bilmez gibi söylüyorsun ağabey... Otomobilin yalnız sefası sürülmez, cefası da çekilir... Arabanı tamir ederken, temizlerken, muayene ederken cilâlarken giyeceksin...

HACI BEY — Mükemmel... Çok mükemmel... Sizlere nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum, beni ihya ettiniz.

MUAZZEZ — Estağfurullah...

MUAZZEZ — Dur daha bitmedi, bu da otomobilde dizlerinin üzerine örtmek için bir battaniye... Bütün ihtiyar kibarların battaniyeleri var...

HAMDİ — Eldivenlerle aynı renk... Asorti...

HACI BEY — Elbet aynı renk olacak. Canım dedim ya benim kardeşim başkalarının kardeşleri gibi yalnız münasebetsizlik yapmaya memur değildir. İnce dir, zekidir, buluş sahibidir, her şeyi tam zamanında yapar.

MUAZZEZ — Haydi ağabey şunları giy ve tak da görelim...

HAMDİ — Ne olur sahi... Ben de pek merak ediyorum...

HACI BEY — Yapmayın çocuklar... Şimdi sırası değil... Sonra...

MUAZZEZ — Ne olur, ben rica ediyorum...

HAMDİ — Hatırımızı kırmayın... Ne olursunuz?

MUAZZEZ — Tulumu bu kıyafetinin üstüne geçireceksin...

HAMDİ — Haydi biz yardım edelim...

MUAZZEZ — (Kasketi başına geçirerek) Tastamam... Canım benim gözüm gözdür göz... Ağabey şöyle biraz yana yık kasketi...

HACI BEY — Niye...

MUAZZEZ — Daha eksantrik olacaksın.

HACI BEY — Ha, öyle ise yıkalım. Tabii bilhassa bana eksantriklik lâzım... Oldu mu?

MUAZZEZ — Bravo... Şimdi gözlükleri de tak... Eldivenleri de giy... Tamam... Sıra tulum geldi.

HACI BEY — Onu giymesek olmaz mı?

MUAZZEZ — Aaa... Asıl o lâzım... Otomobil sahibi olduğuna belli edecek o...

HACI BEY — Peki, giyelim...

MUAZZEZ — Nuriye abla, Oya... Koşun... Gelin...

ON BEŞİNCİ MECLİS

(Evvelkiler, Nuriye Hanım, Oya, sonra Afif, sonra Mücteba) (Nuriye Hanım, Oya mutfaktan çıkarlar).

MUAZZEZ — Bakın ağabeyime Avrupadan getirdiğim şeylerle...

OYA — Aaa aman babam ne komik olmuş...

HACI BEY — Kız ağzını yırtarım...

NURİYE HANIM — Aman Hacı Bey kızın üzerine bu hâlinle yürüme... Bir tarafına bir şey olur... Beni bile korkutuyorsun...

MUAZZEZ — Nasıl abla güzel değil mi?

NURİYE HANIM — Güzel çok güzel amma bu kıyafet niçin?

MUAZZEZ — İlahi abla, bilemedin mi? Öyle ya daha alışamadınız... Pardon... Mazursunuz... Otomobil için ayol...

(Kapının zili çalınır)

NURİYE HANIM — Afifdir. Mutlaka odur.

OYA — (Pencereden bakarak:) Anne müjde ağabeyim geldi...

(İkisi birden dışarıya koşarlar. biraz sonra önde Afif olmak üzere üçü de geri dönerler. Afifin valizini en arkada Oya taşımaktadır).

HACI BEY — Gel bakalım evlâdım, gel Afifciğim... Seni bir öpeyim...

AFİF — Baba bu ne hâl?

MÜCTEBA — (merdivenin başında belirerek) Nereden yakaladınız bu herifi... Pencereden mi giriyordu?... Polise haber... Hemen polise haber... Eşyalarınız sigortalı mıydı?

AFİF — (Annesine) Babama ne olmuş?

HACI BEY — Otomobilzede olduk oğlum, otomobilzede olduk...

PERDE

II. Perde

(Üç ay sonra aynı salon, vakit gece yarısına yakın... Lambalar sönmüştür... Pencereleden içeri hafif bir ışık süzülür. Merdivenin ortasında Mücteba, ayakta kollarını göğsünde çaprazlama kavuşturmuş, bir heykel gibi hareketsiz durmaktadır.)

BİRİNCİ MECLİS

(Mücteba, Hacı Bey, Nuriye Hanım, Hamdi, Muazzez, Oya girerler. Hacı Bey hafifçe çıkar keyiftir.)

HACI BEY — (Karanlıkta kaçıncı ayı açıp içeri girdikten sonra geri dönerek:) Durun çocuklar. Siz yerlerinizden kılmıdamayın. Ben elektrik düğmesini bulup çevireyim. Geçtim, bir yere takılır düşersiniz de başıma iş açarsınız... (karanlıkta ilerlerken şarkı söyler) Üsküdüre giderken aldı da bir yağmur... Nerede bu cenabet düğme... Üsküdüre giderken... Hah buldum... (Düğmeyi çevirir).. Ay.. Hay Allah ödümü patlattın. Mücteba Bey... Orada karanlıkta ne yapıyorsunuz kuzum?

MÜCTEBA — Sizi bekliyordum... Çok geç kaldınız... Merak ettim.

HACI BEY — Evet farkındayım... Efendim nikâhtan sonra söyle biz bize bir lokantada yemek yedik. Tabii gelin ile güvey de beraber... Sonra biz eve döndük, onlar otomobil ile boğaza gittiler.

OYA — Bonsuvar Mücteba Bey...

(Mücteba başile sert mukabele eder.)

HACI BEY — Oya...

OYA — Ne var baba?

HACI BEY — Akşam şerifler hayır olsun...

OYA — Dilim alışmış işte baba... Bir türlü düzeltemiyorum.

MUAZZEZ — Varsın düzeltmesin ağabey, bütün Avrupada bonsuvar diyorlar. Akşam şerifler hayrolsun denildiğini hiç duymadım.

MÜCTEBA — Ziyafet parasını tabii siz verdiniz değil mi Hacı Bey?

HACI BEY — Tabii ben verdim.

MÜCTEBA — Şirketten aldığımız tazminattan...

HACI BEY — Şirketten aldığımız tazminattan... Ne olacak? Kuzum bu suali günde kaç defa soracağız? Evet nikâh mas-

rafları için oğluma yardım ettim. Şirketten aldığımız tazminattan... Nikâh için kendime bu siyah elbiseleri yaptırdım. Şirketten aldığımız tazminattan... Karımla kızım da baştan aşağı yeniden giyindiler. Şirketten aldığımız tazminattan... Her gün yemek yiyorum, rakı içiyorum, su içiyorum, şirketten aldığımız tazminattan... Daha diyeceğiniz var mı?

(Mücteba hiç bir şey söylemeyecek dimdik merdivenleri çıkar.)

HACI BEY — Tuhhh okudu herif gecenin içine... Hay Allah kahretsin...

NURİYE HANIM — Bugünlerde bir suratı var yine amma bilmem sebebi nedir?

MUAZZEZ — Acaba biz misafirliği uzattık da ondan mı?

HAMDİ — Eğer ondansa biz de muvakkaten bir şey verelim. Ticaret hayatı böyle işte... Bir buğday işi üç aydır beni buraya bağladı. Üç gün için uğradık, üç ay kaldık...

NURİYE HANIM — Yoo sanmam, onun için olduğunu sanmam. Bu adamın biraz da tabiatı böyle...

HACI BEY — Bütün tabiatsızlar da bizi bulur. Ne dersiniz tak-sirat...

HAMDİ — Ben şarabı fazla kaçırdım galiba, müsaadenizle derhâl yatacağım...

HACI BEY — Tabii, keyfinize bakın!

MUAZZEZ — Ah nerede Fransanın şarapları, nerede buradakiler...

HAMDİ — Yoo öyle deme ya Muazzez... Bu geceye doğrusu diyecek yoktu. Nikâh töreni de pek güzel oldu, yemek de enfesdi, şahane bir gece geçirdik. Allah ikisini de bir yastıkta kocatsın...

NURİYE HANIM — Amin...

MUAZZEZ — Canım tuhafsin

Hamdi, şarabı ağabeyim yapmıyor ki ben şarap kötü idi deyince alınsın... Pariste bir spater şarabı içmiştik...

HAMDİ — O bira idi Muazzez...

MUAZZEZ — Peki ne idi bizim içtiğimiz şarabın adı?

HAMDİ — Çok... Bir defa içemedik ki... Bordo var, burgoyun var...

MUAZZEZ — Canım kırmızı kırmızı...

HAMDİ — Hepsinin kırmızısı da var, beyazı da...

MUAZZEZ — Seninle de konuşulmuyor ki bu akşam... Sini-rime dokunmaya başladım. Ben yatıyorum Allah rahatlık versin.

HAMDİ — Allah rahatlık versin...

NURİYE HANIM — Cümleye... Hava soğuk, pencerenizi kapamayı unutmayın.

HACI BEY — Allah rahatlık versin. (Muazzez ve Hamdi kendi odalarına girerler.)

NURİYE HANIM — (Oyaya:) Haydi kızım sen de yat...

OYA — Bunnüi, şey hayırlı geceler baba...

HACI BEY — Hayırlı geceler kızım...

(Oya çıkar.)

İKİNCİ MECLİS

(Nuriye Hanım, Hacı Bey)

HACI BEY — (Merdiven başına kadar gidip Müctebanın dinleyip dinlemediğine baktıktan sonra) Of mahvetti geceyi herif... Bende artık uyku yok... Tam üç ay evveldi... Üç ay evvel bu gece... Yine böyle hafif hafif yağmur yağıyordu. Dağ gibi delikanlıyı Boğaz sularına gömdük... İçimde bir ateş... Geçmiyor, sönmüyor... Bu vicdan azabı her şeyden, parasızlıktan da borçlu olmaktan da betermiş... Keşki yine parasız olsaydım, yine bonoları nasıl ödeyeceğim diye saçlarımı yola yola düşmüşümdüm...

NURİYE HANIM — Canım, Hacı Bey sen biraz işi mübalağa ediyorsun gibi geliyor bana.. Senin ne suçun var bunda... Bütün kabahat rahmetlide... Hiç gece vakti, hem de yağmur yağarken boğazda otomobil o kadar süratle sürülür mü? O kendi kendisine etti.

HACI BEY — Ah hanım, bilmiyorsun, işin iç yüzünü bilmi-

yorsun... Keşki onun yerine ben ölseymdim... Vicdan azabı ölümünden de beter... (cebinden bir resim çıkararak) Bak, resmini kalbimin üstünde taşıyorum... Şuraya bak, ne asil, ne güzel, ne munis bir çehre değil mi?... Kibar, civanmert, temiz... Su gibi temiz... Yüzüne karşı aptal diye bağırdım da evlâdım bir kere olsun başını kaldırıp cevap vermezdi. Bazmazdı, küsmezdi... Bir daha kimseye böyle muamele edersem Allah belâ mı versin! Bari aptal olsaydı şimdi biraz tesselli bulacaktım... Ben ondaki zekâyı kimseciklerde göremiyorum... Ya hâli, tavrı, ya namusu... Onun gibi namuslu delikanlı nerede şimdi? Ah hanım, bilmezsin, çiğirim yanıyor... Evlâdım ölseydi ancak bu kadar yanardım... Onu ben öldürdüm hanım... Ya... Ben kâtilim... Ben razı olup yollamasaydım o şimdi sağ olacaktı.

NURİYE HANIM — (Merdiven başına kadar gidip geldikten sonra) Aman Hacı Bey neler söylüyorsun... Ağzından çıkanı kulağın duymuyor, galiba... Yaavaş kuzum...

HACI BEY — Kasketi oracığa, rıhtım üzerine düşmüş... Araba denize giderken demek kapıdan çıkamadı. Eli dışarıda idi de kasket fırladı... Bulup bana getirdiler. Nüfus kâğıdı da içinde... Mikanın altında... Onu mübarek bir emanet gibi saklıyorum...

NURİYE HANIM — Ölümüne oğlumuzun saadetini temin ettiği için ben de onu şimdi eskisinden daha çok seviyorum. Kim kimin ölümünü ister. Tabii ölün istemezdim. Fakat bugün öldüğü için memnunum. Amma şu Allahın hikmetine bak sen, oğlumuz bir kızı seviyor, fakir ailedendir, terbiyesi kıtır diye almasına mâni oluyorsun. Oğlan apto başını gidiyor. Ankarada iş tutuyor. Sen günün birinde tekaüt olup bir otomobil alıyorsun. Şoför bir kaza neticesinde ölüyor. Dul karısı bize sığınyor. Oğlumuz da mezuniyetini geçirmek üzere baba ocağına dönüyor. Bir de bakıyor ki şoförün karısı kendi eski sevgilisi... Haydi bu sefer sen bu kadını al diye üstüne varıyorsun... Allahın büyüklüğü bunlar hep, Allahın büyüklüğü Hacı Bey... Allah sana öyle bir ders verdi ki... Sen mi bu delikanlı ile kızı birbirin-

den ayırdın, ya kulum, sana öyle bir iş edeyim ki, tükürdüğünü öyle bir yalatayım ki gör dedi...

HACI BEY — Başka türlü yapamazdım ki hanım... O şimdi bana bir vedi'a... O evin içinde boynu bükük gezinmiyor muydu, benim içim kan ağlıyordu... Ah nasıl razı oldum, Azizin Boğaza gitmesine nasıl razı oldum? (resme bakarak:) Şu gözlerle bak hanım, ah gözü gibi... Sanki canlı... Mükedder, nemli... Gözlerinin içine bakıyorlar ve sanki konuşuyorlar... «Ağabey niçin yapdın bu işi bana...» Ah Aziz... Ah evlâdım...

NURİYE HANIM — Nikâhda oğlumuzla gelinimiz ne kadar güzeldiler değil mi?

HACI BEY — Ya ya ya öyle...

NURİYE HANIM — Haydi artık sen de yat... Bugünkü fazla sevinç sana dokundu... Yaş ilerledi, ne kadar olsa artık hiç bir şeyin fazlasına gelemiyoruz... Oğlumuzla gelinimiz otomobil gezintisinden neredeyse dönerler. Seni burada görmesinler, Odalarına çekilirken belki utanırlar...

HACI BEY — Utanırlar mı dersin?... Hakkın var... Peki, beş on dakika sonra ben de yatarım... Haydi sana Allah rahatlık versin... Elektriği söndür istersen. Şu minder üstünde biraz dinleneceğim.

NURİYE HANIM — Peki sen bilirsin. Allah rahatlık versin... (Elektriği söndürerek çıkar)

ÜÇÜNCÜ MECLİS

(Hacı Bey ve Otomobili)

(Hacı Bey bir müddet gayet hafiften şarkı söyler... Söylerken söylerken durur, düşünür, sonra tekrar söylemeğe başlar ve nihayet dalar, horlar).

HACI BEY — Kâtibimin setresi uzun... Hay Allah... Şu Mücteba denilen herif... Katibimin setresi uzun eteği çamur... Sen bilirsin Yarabbi... Sen bilirsin Yarabbi... Kâtibimin... (horlamaya başlar).

((Bütün hızile işlemeğe başlayan ve birden duran bir motor gürültüsü duyulur ve derinden gelen madeni, monoton bir ses konuşmaya başlar).

OTOMOBİL — Burası Boğaziçi... Burası Boğaziçi... Ben 22222 plâka numaralı otomobil... 50 kulaç suyun altından konuşuyorum. Artık tahammülüm kal-

madı, her şeyi anlatacağım... Bilhassa sigortacılar dinlesin... Beni duyuyor musunuz? Burası Boğaziçi... Kollarımın arasında sımsıkı bir cesed tutuyorum... Üç aydanberi buradayız... O dağlıp çözülmeye başladı... Benim de her tarafım pas içinde... Gittikçe daha fazla yosun tutuyorum... Herkes bizim bir kazaya kurban gittiğimizi sanıyor. Yalan... Ben bir cinayete kurban gittim. Burası Boğaziçi... Ben 22222 plâka numaralı otomobil... Şoförüm ile sahibi birleşip sigorta şirketini dolandırmak üzere beni suya attılar. Şoför ben suya dalarken karaya sıçrayıp kaçacaktı. Fakat kapılarımı sımsıkı kapayarak onu bırakmadım... Bu delikanlıya acıyorum. Zavalı daha pek genç... Bıyıkları yeni terlemiş... Kabahat da onun değil ki... Kabahat asıl sahibim olacak Hacı Beyde... Her şey onun başının altından çıktı. Amma intikamımı alacağım...

HACI BEY — (Bağırarak) Yalan... Yalan... Her şey benim başımın altından çıkmadı... Her şeyi Aziz düşündü. Her şeyi Aziz yaptı...

OTOMOBİL — Ben biliyorum... Ben biliyorum... Burası Boğaziçi...

HACI BEY — Neyi biliyorsun? Hiç bir şey bilmiyorsun... Göz göre göre yalan söylüyorsun... İnsan öbür dünyada da yalan söyler mi? Utan... Utan...

OTOMOBİL — Görürsünüz intikamımı alacağım... Burası Boğaziçi... Burası Boğaziçi...

HACI BEY — Anladık otomobilsen otomobiliğini bil. Yok orada seyyah tercümanı oldıysan o başka... Herşeyi Aziz yaptı.

(İşlemeğe başlarken duran otomobil sesi, Hacı Bey silkinerek uyanır).

HACI BEY — Hay Allah... Ne korkunç rüya be... Allahım ne olursun şu Mücteba kulunun canını al... Al da bütün ümmeti Muhammet, bütün cihan kurtulsun...

DÖRDÜNCÜ MECLİS

(Hacı Bey, Aziz)

(Pencerelerden birinin camı dışarıdan yavaş yavaş açılır ve gerçeğe içinde bir karaltı görülür)

AZİZ — (Gayet kısık ve yavaş sesle:) Ağabey... Ağabey...

HACI BEY — (Yerinden fırlayarak:) Kim o, kimsin sen? Dur orada... Şimdi bağırırım...

AZİZ — Benim ben Aziz... Şöför Aziz...

HACI BEY — Haydi oradan... Git işine... Çekil diyorum... Zavalı Aziz öleli üç ayı geçiyor. Cesedi balıklara yem oldu.

AZİZ — Vallahi benim ağabey... Canım sesimi de tanımadın mı?

HACI BEY — Sesin mi? Yoo hayır, Azizin sesi değil bu? Olamaz... Onun sesi her gün kulaklarımda... Fesüphanallah... Fesüphanallah...

AZİZ — Canım ağabey uzattın amma... Yak elektriği de yüzümü gör... Burada tavuk gibi tünemekten yoruldum... İçeri giriyorum. Sakın bağırma... Geldiğimi kimse duymasın. (İçeri atlar) Yaksana elektriği ağabey...

HACI BEY — (Elektriği yakarak merdiven başına baktıktan sonra korka korka yaklaşır) Aziz... Aziz sen misin?

AZİZ — Benim ya ağabey...

HACI BEY — Ne malûm sen olduğun?...

AZİZ — Canım yaklaşıyorsa...

HACI BEY — (Yanına gidip yüzüne, vücuduna dokunarak) Aziz...

AZİZ — Buyur ağabey...

HACI BEY — Aziz...

AZİZ — Buyur dedik ya ağabey...

HACI BEY — Bana bir tokat atsana Aziz... Yahut çimdikle şu kollarımı.. Amma kuvvetli ha...

AZİZ — Sana bir el ense çeyim mi ağabey?...

HACI BEY — Hayır hayır kollarımı çimdikle diyorum... (Aziz çimdikler) Daha kuvvetli... Korkma... Daha kuvvetli...

AZİZ — Amma canın acır da bağırırsın...

HACI BEY — Bağırma... (Aziz daha kuvvetli çimdikler. Hacı Bey kolunu ovalarken) Aziz...

AZİZ — Ağabey hâlâ adımı ezberliyemedin mi?

HACI BEY — (Yere diz çöküp ellerini kaldırarak:) Yarabbi sana şükürler olsun... Nihayet bu biçare kuluna acıdın... Sana şükürler olsun Allahım... Kerimsin, rahimsin, adilsin Allahım... Kulunun geçirdiği imtihanı demek artık kâfi gördün... Kâfi gördün ki rahmetini benden esirgemedin.

AZİZ — Ağabey artık yetişir Müslümanlık. Bırak konuşalım...

HACI BEY — (Birden fırlatarak:) Fakat sen sağ olamazsın Aziz...

AZİZ — Niye ağabey?... İşte basbayağı sağım.

HACI BEY — Hayır, olamazsın... seyrüseferde sicilin yırtıldı, nüfus memurluğunda adın kütükten silindi, nikâh memurluğunda kaydın kapatıldı. Sağ olamazsın, hayır...

AZİZ — Peki olamam...

HACI BEY — Niçin olamazsın biliyor musun?

AZİZ — Bilmem... Sen öyle diyorsun, amma yine de ben sağım işte...

HACI BEY — Demin rüyamda otomobilin sesini duymuştum... İşte yine duyuyorum... Demek hâlâ rüya görüyorsun...

AZİZ — Yok be... Ben duymuyorum... Otomobili de nereden çıkardın? O 50 kulaç suyun altında...

HACI BEY — Aziz...

AZİZ — Efendim ağabey...

HACI BEY — Ha şimdi sesini de benzetmeğe başladım... Fakat hayır sen sağ olmamalıydın Aziz...

AZİZ — Ya öyelmi ağabey?...

HACI BEY — Hayır sağ olmalıydın... Senin sağ olman bizim için felâket demektir. Senin sağ olman hepimiz için duyulmamış rezalet demektir. Sen sağ olmalıydın! Sen de ben de hapise gireriz, oğlum ise mutlaka intihar eder...

AZİZ — Yani ne yapayım ağabey, kendimi mi öldüreyim.

HACI BEY — Ulan Aziz... Ulan herif. Azizler götürsün seni inşallah... Başına Azizler kadar taş düşsün... Ulan budala... Ulan sersem, dirilecektin bari dün dirileseydin... Dün işleri kısmen tamir etmek imkânı vardı.

AZİZ — İyi amma ben dün de diri idim ağabey... Ölmedim ki dirileyim!..

HACI BEY — Demek kazadan sağsalım kurtuldun...

AZİZ — Evet, sana evvelce söylemiştim.

HACI BEY — Hani bana mektub yollayacaktın.

AZİZ — Yazdırdım.

HACI BEY — Almadım. Alsaydım bugün başımıza gelenlerin hiç biri gelmiyecekti...

AZİZ — Yazdırdım valahhi... İşte nah cebimde duruyor.

HACI BEY — Cebinde mi duruyor?... Aziz bana öyle geli-

yor ki sen üç ay evvel bir parçacık daha akıllı idin...

AZİZ — Yazdırdım amma ağabey adresini bilmiyordum ki göndereyim.

HACI BEY — Hay sersem hay... Hay aptal hay... Ulan günde üç kere buraya gelmiyor muydun...

AZİZ — Geliyordum amma ağabey, mektubu ben getirecek değildim ki... Postacı getirecekti. Semt Sultanahmet... Anladık... Ya mahalle adı ya sokak adı, ya ev numarası... Ben bunların hiç birini bilmem... Sultanahmette Hacı Bey... Sarı çizmeli Mehmet Ağa...

HACI BEY — Sultanahmette şoför Azizin sabahları taksi ile gidip geldiği ev diye yazsaydın mutlaka bulurlardı...

AZİZ — Yapma be ağabey... Ben o kadar meşhur adam mıyım?

HACI BEY — Koca İstanbulda ahmaklıkta senden üstün insan var mı ki tereddüt etsinler, evlâd? Peki bırak şimdi bunları... Kazadan sonra olanları anlat...

AZİZ — İki kelime ile anlatacayım... Otomobil denize yuvarlandıktan sonra yüzerek Üsküdar'a geçtim, oradan Haydarpaşa, Haydarpaşadan trenle ver elini Konya... Arkadaşı buldum. İri yarı bir oğlandır, hemen rahatça başa güreşebilir. İyilikte de eşi yoktur. Uzatmayalım, beraber bir garaj açtık, fakat çarçabuk iflâs ettik. Aç kalınca kalktım geldim. Bu maceradan elimde kala kala bir uydurma otomobil kaldı... Her âleti başka otomobilden aktarılmış... Amma heyamola ile beni buraya kadar getirdi. Sokak başında duruyor.

HACI BEY — Hani bir ay zarfında gelip karını alacaktın?

AZİZ — Canım onun emniyette olduğunu biliyordum. Sana göz kulak olmanı söylemiştim.

HACI BEY — İyi haltetmiştin. Aziz sen İstanbulda kalamazsın. AZİZ — Biliyorum ağabey kalamam...

HACI BEY — Bu evde hele hiç kalamazsın.

AZİZ — O niye ağabey?

HACI BEY — Aziz oğlum bu evi bir sigortacı aldı. Bizim sigortayı ödeyen şirketin adamı.

AZİZ — Vay bu fena.

HACI BEY — Kendisi de üst katta oturuyor.

AZİZ — Şu adamı bir temizliyelim ağabey.

HACI BEY — Hah tamam, bak bu tedbir aklıma gelmemiştii... Ulan sen sırsıklam salak bir herifsin.

AZİZ — Yahut Boğaza götürelim, sarhoş edelim, denize yuvarlayalım.

HACI BEY — Bu daha mükemmel... Öyle ya tecrübemiz de var... Hayat sigortasına kayıtlı ise sigortadan para da alırız.

AZİZ — Öyle ya... Öyle ya... İyi akıl ettin.

HACI BEY — Aziz, sen yalnız aptal değilsin, evvelce de söylediğim gibi aynı zamanda delisin... Tehlikeli, bağlanacak bir deli...

AZİZ — Canım ağabey akıl öğretiyorum sana... Delilik bunun neresinde? Otomobili denize yuvarlamayı da ben teklif etmiş miydim? O zaman akıllı idim de şimdi mi tozuttum?

HACI BEY — Demek o zamanlar ben de deli imişim ki senin teklifini kabul ettim. Bütün başıma gelenler de senin aklına uydüğundan oldu ya... Aziz haydi taşı tarağı topla, sıvış buradan...

AZİZ — Ne vakit, şimdi mi? HACI BEY — Derhâl, bir saniye geçirmeden...

AZİZ — Vallahi şuradan şuraya kimıldamam... Konyadan buraya otomobil ile geldim ağabey, adım atacak hâlim yok... Hem nereye giderim? Otele mi? Yakanmak için birebir.

HACI BEY — O da doğru ya. Aziz senin bu evde kalman büyük gaile olur.

AZİZ — Yok canım, benim boğazımdan ne olacak? Kuş kadar yemek yerim.

HACI BEY — Hişt, merdivende ayak sesi var... Saklan şu kanapenin arkasına... Haydi...

AZİZ — Niye be ağabey?

HACI BEY — Gözün kör olsun serserim budala... Sigortacı geliyor. (Aziz bir kanapenin arkasına saklanır, fakat seyirciler tarafından kısmen görülmektedir)

BEŞİNCİ MECLİS

(Evvelkiler, Mücteba)

MÜCTEBA — (Merdivenlerden dim diklenerek:) Yabancı bir ses duydum, kiminle konuşuyordun Hacı Bey?

HACI BEY — Ben mi?

MÜCTEBA — Evet sen...

HACI BEY — Ben kendi kendimle konuşuyordum...

MÜCTEBA — Haydi canım, deliler kendi kendileriyle konuşurlar...

HACI BEY — Ha, size şimdiye kadar söylememiş mi idim, ben biraz öyleyimdir.

MÜCTEBA — Nasıl öyle?... HACI BEY — Yani zaman zaman tozuturum.

MÜCTEBA — Haydi canım, alây etme rica ederim... Deli ki-me derler, nasıl olur, ben pek âlâ bilirim... Hiç deli olan adam bizim koskoca şirketi 10,000 lira kafese koyabilir mi idi? Kimdi konuşan?

HACI BEY — Belki Hamdi Beydir. Odasında karısıyla konuşuyordur.

MÜCTEBA — Yok yok Hamdi Beyin sesini tanırım... Değildi. Bu yayvan bir konuşma idi... Konuşanın şahsını bile gözlerimin önünde canlandırıyorum... Salak, serserim bir herif.

(Kanapenin arkasındaki Azizin hiddetle kıpırdaması)

HACI BEY — Öyledir.

MÜCTEBA — Nasıl öyledir?

HACI BEY — Yani öyle değildir!

MÜCTEBA — Nasıl öyle değildir?

HACI BEY — Canım Mücteba Bey anlayıversene işte... Vallahi kimse yoktu. İstersen ara evi... Sana öyle gelmiş olacak...

MÜCTEBA — Hımm... Pek âlâ... Sigortadan aldığın tazminatın ne kadarı kaldı sende Hacı Bey.

HACI BEY — Yine niçin soruyorsunuz?

MÜCTEBA — Günün birinde şoför meydana çıkacak olursa... Malûm ya...

HACI BEY — Efendim?

MÜCTEBA — Hapis başka amma sana aldığın parayı da öde-teceklerdir.

HACI BEY — Yahu Mücteba Bey, git işine Allahasen... Haydi yat, rahatına bak... Benim çektiklerimin ve çekeceklerimin tasası sana mı düşüyor? Hele şoför meydana çıksın düşünürüz, görüşürüz...

MÜCTEBA — Pek âlâ gidiyorum... Allah rahatlık versin...

HACI BEY — Allah rahatlık versin Mücteba Bey...

ALTINCI MECLİS

(Hacı Bey, Aziz, sonra Nuriye Hanım, Oya, Muazzez, Hamdi ve Mücteba).

AZİZ — Şu herifi temizliyelim demekte haklı değil mi imişim ağabey...

HACI BEY — Sus. Allah seni kahretsin... Haydi git buradan...

AZİZ — Gitmem dedik ya ağabey... İşte şuracıkta yatarım...

(Yandaki sigara içkemlesini masanın üstüne koyar, bir sandalyayı da onun üstüne, bir başkasını yanına yerleştirir, böylece kendisine yer açar).

HACI BEY — Burada mı yatarsın?... Haydi be çıldırma... Kat'iyen olmaz.

AZİZ — Yatarım yatarım ağabey merak etme kuru yerde yatmaya alışkınumdur ben... Benim için bu kadar üzülmeye...

HACI BEY — Aziz, dünyada olmaz, bırak onları...

AZİZ — Ayağını öpeyim ağabey rahat ver. Kündeye almış gibi fırlatıp atacakmışın beni sokağa? Şimdi yıkılacağım. Ayakta sallanıyorum. Nah işte şu halıyla da üstüme alırım.

(Altındaki halıyı çekmek isterken masa ile üstündeki sigara içkemlesi ve sandalyalar büyük bir gürültü ile devrilirler. Ses, bir top sesi gibi bütün evi çınlatır).

HACI BEY — Allahım ya bu serserinin, ya benim canımı al... Salak, sırsıklam salak, beğendin mi yaptığın işi...

(Nuriye Hanım ve Oya girerler).

NURİYE HANIM — Aman yarabbi... Aman yarabbi Aziz sen misin?

OYA — Anne felâket... Demek sağmış...

MUAZZEZ — Ne oluyor? Bu gürültü ne? Avrupa otellerinde herkes ayağının ucuna basa basa yürür... Bu ne saygısızlık...

HAMDİ — Zelzele oluyor sandım... Tam da yeni dalmıştım... (Mücteba merdivende gözükür)

MÜCTEBA — Ha... Durun mühim... Durun bakalım, Kimse yerinden kimıldamasın... Hacı Bey, bu kim? Demin konuşan değil mi?

HACI BEY — Hayır... Şey evet...

HACI BEY — Basbayağı hayır şey evet... Dur müsaade et de baştan başlayalım. Bu benim

amcamın oğlu... Adı Yusuf... Değil mi Yusuf?

AZİZ — Öyle ağabey.

HACI BEY — Ağabey değil Amca.

AZİZ — Öyle amca.

HACI BEY — Daha demin memleketten geldi... Vapur rötür yapmış... Bu vapurlar da vapur değil ki hep rötür yapar bu canım... Vapur dediğin rötür yapmaz... Değil mi Mücteba Bey?

MÜCTEBA — Amcaoğlu... Belir gel bakalım, adın ne?

HACI BEY — Yusuf dedik ya...

MÜCTEBA — Hacı Bey sana sormadım...

AZİZ — Benim adım Yusuf.

MÜCTEBA — Ne iş yaparsın, Şoför müsün!

HACI BEY — Şoför mü? Ne münasebet şoförlükten nefret eder o... Otomobil safrasına dokunur.. Değil mi Yusuf...

AZİZ — Öyle ağabey.

HACI BEY — Ağabey değil amca...

AZİZ — Öyle amca... Ben askerken...

HACI BEY — Yok askerliği karıştırma şimdi, suale cevap verdin bitti.

MÜCTEBA — Yoksa pehlivan mısın?

HACI BEY — Allah Allah, tuhafısın Mücteba Bey, pehlivanlık nerede, o nerede! Gör müyorsun, solucan gibi herif... Bir sıklık canı var... Değilmi Yusuf...

AZİZ — Yok amma ağabey o kadar da değil... İleri gidiyorsun.

HACI BEY — İleri falan gittiğim yok... Tam yerindeyim... Karışma...

AZİZ — (Yavaşca Hacı Beye) Şeytan diyor ki bir çift dal, herifi ser yere.

HACI BEY — Sus ulan sus... Çenen kısılmasın...

MÜCTEBA — Ne diyor?

HACI BEY — Solucan tâbirini kullanmam, canını sıkmış... İzze-tinefsine dokunmuş... Malûm ya bunlar Adanalı... Kabadayı olurlar...

MÜCTEBA — Adanalı mısın delikanlı?..

AZİZ — Öyle ya... Adanalı...

MÜCTEBA — Peki şoför değilsin, pehlivan değilsin... O hâlde ne iş yaparsın... Yoksa yüzücü müsün?

HACI BEY — Yüzücü mü, güleyim bari... Yüzücülük ile alâ-

kası olsa bari... O içinde su var diye banyoya bile girmez... Tansiyonu var, onun... Denize girmesi yasak... O çiftçi... Çiftçi... Ailece çiftçi...

MÜCTEBA — Öyle mi delikanlı?

AZİZ — Öyle ya...

MÜCTEBA — Kaç tansiyonun?

AZİZ — Efendim...

MÜCTEBA — Tansiyonun kaç... Hacı Bey sen sus rica ederim...

AZİZ — Tansiyonum mu? Oo çok... Pek çok... Denizde kum, bizde tansiyon...

MÜCTEBA — Canım kaç?..

AZİZ — Bazen bir kaç yüz oluyor, bazen bin, bin beşyüzü geçiyor... Değil mi amca?

HACI BEY — Değil ya yeğen... Sen çiftlikteki koyunların sayısını söylüyorsun.. Canım Mücteba Bey bu cahil çocuk tansiyonunu ne bilirsin... Onu ben amcası bilirim... Efendim tansiyonu 20 yi geçiyor... Yaradılıştan öyle... Doktor, ilaç... almadığımız tedbir kalmadı. Hiç bir fayda etmedi.

MUAZZEZ — Ağabey, hangi amcamız bu Allahını seversen... Ben hatırlamadım?

HACI BEY — Hah tamam... Bir sen eksiktin... Sen de beni sorguya çek bakalım... Osman amcamız...

MUAZZEZ — Osman amcamız mı?

NURİYE HANIM — Hatırladın mı? Aşkolsun Muazzez, ben bile biliyorum...

OYA — Ben de biliyorum, ben de biliyorum...

HAMDİ — Canım Muazzez biraz hafızanı yoklasana...

MUAZZEZ — Ağabey şu amcamızı biraz tarif etsene bana... Nasıl adam... Belki hatırlarım.

HACI BEY — Canım sonra... Sonra...

MUAZZEZ — Şimdi tarif et... A Vallahi meraktan uyku uyuyamam... Biraz bahset, ne olur! Nasıl adam.

HACI BEY — Nasıl adam mı? Basbayağı adam... Evet basbayağı adam... Ağız var gözleri var...

HAMDİ — Bak Muazzez ağız varmış, gözleri varmış... Hatırlayacaksın gayret!

OYA — Sakalı da var... Kapkara bir sakalı...

MUAZZEZ — Aa, Aa benim pekcam olduğuna göre bu adam pek yaşlı bir adam olmalı... Kara sakalı nasıl oluyor?..

HACI BEY — Boyuyor... Boyuyor... Sakal boyamasından çok iyi anlar..

MUAZZEZ — Eyyy sakalı... Anladık. Başka?

HACI BEY — Muazzez kızım, senin başka işin yok mu?

MUAZZEZ — Canım ağabey biraz daha konuş ne olur? Merak ettim, Bu kadar güzel bir delikanlının elbet babası da güzel adamdır.

HACI BEY — Lâhâvle... Bir ayağı hafif topallıyor... Muharebede yaralanmış... Nasıl hatırladın mı?

MUAZZEZ — Hatırlar gibi oluyorum...

HAMDİ — Ama Muazzez bu ne hafıza zayıflığı!... Bu kadar kişi hatırlıyor da bir sen hatırlamıyorsun... Eh hoş geldin delikanlı.

AZİZ — Hoş bulduk.

MUAZZEZ — Peki ağabey amma bu amcamız için Adanalı dedin... Bizim aile Eskişehirli değil mi idi.

HACI BEY — Allah Allah be kızım, sen hiç harita görmedin mi? Adana ile Eskişehir arasında bir karışık yer var...

MUAZZEZ — O da doğru ya...

HAMDİ — Hoş geldin delikanlı... Biz yatalım artık. Yarın sabah bol bol konuşuruz. Bize Adanayı anlatırsın... Belki ora ile biraz iş yapmak imkânı vardır. Olmaz mı?

AZİZ — Olur...

(Muazzez ile Hamdi çıkarlar)

MÜCTEBA — Peki, yeğenin... Anladık... Fakat Hacı Bey demin benden niye sakladın onun gelişini...

HACI BEY — Niye mi sakladım?... Tabii sebebi var. Sebebsiz bu dünyada hiç bir şey olmaz... Bir şey oldu da sebebi yok dediler mi inanma... Mutlaka vardır...

MÜCTEBA — Kısa kes, Hacı Bey...

HACI BEY — Efendim, işin açıkçası bizim hanımla senelerdenberi dargındırlar... Birdenbire çıkageldi. Evvelâ hanımın gönlünü yapmadan meydanda gözükmessin, dedim.

NURİYE HANIM — Öyle ya doğru söylüyor...

HACI BEY — (Azize) Haydi öp elini de barışın.

AZİZ — Ben dargın değilim ki hanım teyzemle...

HACI BEY — Gözün kör ol-
sun... O sana dargın...

AZİZ — Vallahi bir şey yap-
madım... Ne yapmışım, yahu hiç
hatırlamıyorum. Son defa güzel
güzel ayrılmıştık.

HACI BEY — Haydi öp öp
uzatma... Ben hatırlıyorum.

AZİZ — Peki öpeyim, madem-
ki istiyorsun... (Öper).

NURİYE HANIM — Berhüdar
ol...

MÜCTEBA — Âlâ... Haydi ba-
kalım artık yatalım, fakat Hacı
Bey söylediklerinin hepsine kan-
dım dersem inanma ha... Bu işte
bir bit yeniği var amma, dur ba-
kalım, sabah ola hayır ola... Al-
lah rahatlık versin...

HACI BEY — Hakkın var Müc-
teba Bey... Sabah ola... Hayır
ola... Allah rahatlık versin.

(Mücteba çıkar).

YEDİNCİ MECLİS

(Hacı Bey, Aziz, Nuriye Ha-
nım, Oya)

AZİZ — Nasıl ağabey, kıvrı-
dım mı?

HACI BEY — İstedğimden
âlâ! Amma şimdi artık buradan
gidemezsin. İstesen de bırak-
mam... Hiç olmazsa bir kaç gün...
Battı balık yan gider. Ne olacaka-
sa olacak.

NURİYE HANIM — Peki Hacı
Bey öteki iş ne olacak? Asıl öte-
ki iş mühim...

AZİZ — Hangi iş hanım abla...
HACI BEY — Düşünürüz dü-
şünürüz. Ona da sıra gelecek...
Durun yahu, nefes verin biraz...
Bana kaddiniz ne?... Haydi ha-
nım, haydi Oya, siz odalarınıza
çekilin... Hanım, Aziz bu gecelik
sandık odasında yatsa ne olur?

NURİYE HANIM — Olur ta-
bil...

HACI BEY — Peki, haydi gi-
din... Yatak yorgan var değil mi
orada...

NURİYE HANIM — Var... Ya-
payam mı?

HACI BEY — Hayır biz yapa-
rız... Sen rahatına bak. Böyle-
si dah iyi... Haydi bizi yalnız bı-
rakın!

NURİYE HANIM — Peki
amma ne olacak mes'ele? Fe-
lâket... Ah ne çileli başım var-
mış.

HACI BEY — Hanım işlerime
karışma benim... Karışma... Bi-
lirsin ki kızarılm.

NURİYE HANIM — Peki peki
amma...

HACI BEY — Hadi hanım, hay-
di canım... Gidin siz odanıza...
(Nuriye hanım ve Oya çıkar-
lar).

SEKİZİNCİ MECLİS

(Aziz, Hacı Bey)

HACI BEY — Aziz.

AZİZ — Söyle ağabey.

HACI BEY — Gir şu odaya ba-
kalım.

AZİZ — Canım ne zahmet ben
suracıkta yatardım.

HACI BEY — Söz dinle.

AZİZ — Peki ağabey.

HACI BEY — Yarın sabaha
kadar, ben gelip seni çıkarınca-
ya kadar bu odadan çıkmayacak-
sın.

AZİZ — Olur ağabey.

HACI BEY — Ne görürsen, ne
duyarsan ses etmiyeceksin.

AZİZ — Etmeyeceğim.

HACI BEY — Ve kim olduğu-
nu ne olursa olsun söylemeyecek-
sin. Öleceksin yine söylemeye-
ceksin.

AZİZ — Öleceğim yine söyle-
meyeceğim.

HACI BEY — Namus sözü mü
Aziz.

AZİZ — Namus sözü.

HACI BEY — Pehlivanlığın
şerefi hakkı için mi Aziz?

AZİZ — Pehlivanlığın şerefi
hakkı için

HACI BEY — Ne?

AZİZ — Ne duyarsam, ne gö-
rürsem ses etmiyeceğim ve ken-
dimi asla bildirmeyeceğim.

HACI BEY — Aferin... Ne
olursa olsun şey geç... Sen bir
şey geçiyordun...

AZİZ — Hasbi...

HACI BEY — Tamam... Hasbi
geç... Haydi bakalım, gir içeri,
yatak da yorgan da bulacaksın.
Yay, zıbar yat...

AZİZ — Peki ağabey, Allah ra-
hatlık versin!

HACI BEY — Sana da... (Aziz
odaya girer) Ohh... Gidip yatma-
lı... Yatmalı mı? Tuhafsın Hacı
Bey... Gözün uykuyu tutacak mı?
Maksat yol üstünden çekilmek
desene şuna! (Elektriği söndüre-
rek Nuriye Hanımın girdiği oda-
ya girer).

DOKUZUNCU MECLİS

(Afif, Neclâ, sonra Aziz)

(Afif ve Nevlâ sokak kapısına
giden kapıdan girerler).

NECLÂ — Afif sevgilim ya-
vaş...

AFİF — Ha... Evet... Yavaş...
Bunu söylemek kolay... Benim
aklım başımda mı? Aklımı başım-
dan aldın... İrade, mahakeme fa-
lan kalmadı ki..

NECLÂ — Dur elektriği aç-
alım...

AFİF — Canım ne lüzum var,
hemen odamıza geçilecek değil
miyiz?

NECLÂ — Evet amma toz
içinde kaldık. Ben elimi yüzümü
yıkamak istiyorum.

AFİF — Olur, ben odada seni
beklerim.

NECLÂ — Odayı biliyorsun
ya... Dur ben seni götürüyem.
Hem de havlu alacağım.

AFİF — Neclâ!

NECLÂ — Söyle canım.

AFİF — Seni seviyorum...

NECLÂ — Ben de seni...

AFİF — Amma eskisinden çok
fazla...

NECLÂ — Ben kendi hesabıma
evet diyemeyeceğim çünkü eski-
den de ne kadar kabilsen o kadar
çok seviyordum seni...

AFİF — Şeytan beni mat et-
tin..

NECLÂ — Afif..

AFİF — Neclâ...

(Öpüşürler).

AFİF — Haydi odamıza...

NECLÂ — Haydi.

(Odaya girerler).

AZİZ — (Odasından çıkarak
kısıt sesle) Ağabey... Hişt ağa-
bey... Tahta kurusu dolu bu
odada... Yatamam ben burada...
Ordu ile taarruza geçtiler... Ağa-
bey... Hişt sana söylüyorum...
(Neclâ elindeki havlu ile odasın-
dan çıkar. Arkasına bir gecelik
geçirmiştir. Karanlıkta karşılaşır-
lar. Adeta çarpışmak üzere dir-
ler) Pardon...

NECLÂ — Ayy... Kimsiniz
Siz?

AZİZ — Neclâ!

NECLÂ — (Korku içinde:)
Aziz!

AZİZ — Benim... Ben...

NECLÂ — Yok yok olamaz.
Aman Yarabbil!

AZİZ — Allah Allah bu evde
herkes bir olamazdır tutturmuş.

NECLÂ — Yaklaşma bana...
Yaklaşma... Korkuyorum.

AZİZ — Demek sen de burada
idin ha! Hiç de bahsetmediler...
Ah benim sevgili karıcığım, üç
aydır gözümde tütüyordun...
Ulan meğer ne seviyormuşum se-
ni ben? Gel bakayım şöyle bir
kucaklaşalım...

NECLÂ — Aziz sen misin?

AZİZ — Benim ya... Senin tontonun...

NECLÂ — Aziz, sen öldedin mi?

AZİZ — Canım nereden çıkarıyorsunuz bu ölmeyi... İşte görüyorsunuz ya yaşıyorum. Turp gibiyim...

NECLÂ — Peki ben şimdi ne yapacağım... Ne olacağım... Allahım... Allahım...

AZİZ — Ulan tuhaf karısındır vesselâm... Gel diyorum...

NECLÂ — Gelemem... Gelemem...

ONUNCU MECLİS

(Evvelkiler, sonra Mücteba)

(Merdivenden Müctebanın indiği hayâl meyâl görülür).

AZİZ — Hay yosma hay.. Hay şıfıntı hay... Yine naz ha.. Dur beni şimdi yakalarım...

(Aziz Neclâyı kovalar ve nihayet yakalayarak öper)

AZİZ — Hah işte şöyle.. Ulan amma da güzel kokuyorsun ha... (Mücteba elektriği açar)

MÜCTEBA — Kolây gele delikanlı... Ayıpdır, ayıp... Hem ayıp, hem günah... Sen bu kadının kimin nesi olduğunu biliyor musun?

AZİZ — Tabii biliyorum...

MÜCTEBA — Bundan emin misin?

AZİZ — O da söz mü?

MÜCTEBA — İyi düşün, sarhoş falan değilsin ya...

AZİZ — Değilim yahu!

MÜCTEBA — Buna rağmen ha...

AZİZ — Rağmen mi? mağmen mi? orasını bilmem... Bu benim hakkım...

MÜCTEBA — Maşallah maşallah... Vay gidi amcaoğlu vay...

AZİZ — (seyircilere dönerek) bırakmazlar ki söyliyesin...

MÜCTEBA — Din denilen bir şey var, ahlâk denilen bir şey var, namus denilen bir şey var. Bu yaptığınızın insanlığa sığmadığını, sığmayacağını düşünüyor musunuz? Bunu ancak hayvanlar yapar.

AZİZ — Herif bizi hayvan yaptı... Bırakmazlar ki söyliyesin...

MÜCTEBA — Utanmadan bir de bu benim hakkım diyor. Dağ başında mıyız? Mağra devrinde miyiz? Sizi recim etmeli recim...

AZİZ — Ah bıraksalar ben bu herife yapacağımı bilirim amma namus sözü verdim, Neylersin...

MÜCTEBA — ~~Bari bu günah~~ işlemek için bir kaç akşam bekleyediniz, amma alüfte ruhlu kadın, attığın imzanın mürekkebi daha kurumadan...

AZİZ — Ne imzası, hangi mürekkebi...

MÜCTEBA — Ve sen ey vahşet devrinden numune veren amcaoğlu..

AZİZ — Bu herif fırsat bu fırsat diye ağız dolusu küfür ediyor be... (ağlamaklı) ah bırakmazlar ki söyliyesin...

MÜCTEBA — Haydi defolun gözümün önünden, defolun... Delikanlı sigortalı mısın?

AZİZ — Değilim...

MÜCTEBA — Bu küstahlık, bu cür'etle elbet günün birinde hakettiğin kurşunu yiyeceksin... Onun için hiç bir şirket seni sigorta etmez beyhude uğraşma!

Aziz — Peki uğraşmam...

MÜCTEBA — Ha şunu iyi biliniz ki gözüm ikinizin de üzerinde... Bir dakika gözlerimi sizden ayırmıyacağım.

AZİZ — Çattık...

MÜCTEBA — Ben bu evde böyle rezalet olmasına tahammül edemem...

AZİZ — Canım, rezalet bunun neresinde?

MÜCTEBA — Delikanlı sus, senin luğatında öyle bir kelime bulunmadığını zaten biliyorum... Fakat gözünü aç ve uslu otur... Sonra karışmam... Bir baskın, hapishaneyi boylarsın... Haydi bakalım, marş... (Azize:) sen odana... (Neclâyâ:) sende yukarıya...

NECLÂ — Efendiiiiiii!

MÜCTEBA — Benim kata... İçim böylece daha rahat edecek...

NECLÂ — Deli!

MÜCTEBA — Dur; nereye kaçırıyorsun?

(Neclâ odasına kaçar, Mücteba elektriği söndürerek merdivene doğru yürür, Aziz arkasından ilerler)

AZİZ — Ağabey, beni dinle...

MÜCTEBA — Dinlemem... Ne dinliyeceğim... Her şeyi gözümle gördüm...

AZİZ — Canım, bir kelime...

MÜCTEBA — Fazla gelir, dinlemem dedik ya... Yalnız seni her dakika gözetlediğimi aklından çıkarma...

(Mücteba merdivenlerde kaybolur, Muazzez gelin ve güvenin odalarına bitişik olan odasından çıkar... Kıyafeti Neclânın kıyafetinin aynıdır)

ONBİRİNCİ MECLİS

Aziz, Muazzez, sonra Mücteba)

AZİZ — Sen beni dinlemezsen ben de seni dinlemem... Ulan bu evde herkes bana kumanda veriyor be... Vur abalya... Hepsini dinleyecek ben miyim.. (Muazzeze) Değil mi ama?... Gel kollarımın arasına gel... Ulan ne karışın, sen be... Karıların padişahı... Ne atarım, ne satarım seni... (Kollarını açarak Muazzeze doğru yürür. Muazzez cevap vermez, fakat kucaklanmasına da muhalefet etmez) Boş ver dünya umurunda olmasın... Kim karıştırmış? Gürültüye pa-puş vermeyiz biz değil mi? Niye konuşmuyorsun?

MUAZZEZ — Seni dinliyorum.

AZİZ — Sesin bir tuhaf çıkıyor.

MUAZZEZ — Zannetmem...

AZİZ — Canım kalınlaştı.

MUAZZEZ — O şimdi moda... Avrupada kadınlar hep kalın sesle konuşuyorlar...

AZİZ — Cannını sevsinler, Avrupayı da ne zaman gördün ki.

(Mücteba merdivenin başında belirir. Elinde kuvvetli bir elektrik feneri vardır... Onunla salonu tarar. Azizi ve Muazzezi bulur. Sür'atle inip elektriği açar)

MÜCTEBA — (Bağırarak:) Artık iş rezalet de geçti... Facia... Facia... Ben dayanamama buna (elektriği açar) Bu ne?... Aman yarabbi...

AZİZ — (Muazzezi farkeder:) A... A... A... Sen de nereden çıktın?...

MUAZZEZ — Odamdan...

AZİZ — Durun yahu, tersim döndü, sersemledim... Pekı nasıl oldu?...

MÜCTEBA — Delikanlı şimdi de halan ile ha... Sen yalnız küstah ve cüretkâr değilsin, anladım, sen bağlanacak bir delisin...

AZİZ — Hacı bey de böyle söylüyor amma hiç sanmam...

MÜCTEBA — Yahu bu kadının babanın kız kardeşi... Halan... Halan...

AZİZ — Kim demiş...

MÜCTEBA — Nasıl kim demiş?...

AZİZ — (Seyircilere:) bırakmazlar ki söyliyesin...

MUAZZEZ — (Müctebaya:) Bu sizinki de fazla taassup amma

beyfendi... Artık o devir geçti. Avrupada herkes sokaklarda öpüşüyor da kimse başını bile çevirip bakmıyor...

MÜCTEBA — Yani ne yapalım istiyorsunuz hanımefendi? havsalamız böyle şeyleri almaz... Âmme vicdanı böyle rezaletlere tahammül etmez...

MAZZEZ — Aa ayol o benim amcamın oğlu... Hala yeğenini pek âlâ öpebilir.

MÜCTEBA — Böyle gecelik kıyafetile, her tarafınız meydana iken, hem de karanlıkta, sarmaş dolaş olarak mı? Delikanlı sende aynı fikirde misin?

AZİZ — Vallahi benim içimde ona karşı hiç bir fenalık yoktu... Hatta kendisini aydınlık olunca tanıdım.

MÜCTEBA — Haydi haydi, herkesi budala yerine koymayın! Yok olmaz böyle şey. Ben bu kadarına tahammül edemem... (Muazzez'e:) yukarı kata çık, bekle... Ben de geliyorum. Aziz'e:) Edemem efendim edemem... Ahlâk namus, vicdan sahibi, dindar, doğru ar ve haya hisleri olan bir adam böyle bir vaziyet ile karşılaşsa ne yapar? (Muazzez'e:) çıkmıyor musun? (Aziz'e:) Ben ne yapayım?

AZİZ — Git odana yat, ağabey güreşirken gözüne zeytin yağ kaçmış gibi suratını ekşiteceğini git odana yat... Tabii eğer tahta kurusuz bir yatağın varsa.

MÜCTEBA — Bakın, ben ne yapacağım... (Muazzez'e:) İnat etme, fena olacak... Peki sen bilirsin! (elile masanın üzerine mütemadi ve şiddetli darbeler indirerek:) Hey Ümmeti Muhammet, uyanın... Uyanın. Herkes uyanın... Kalkın, gelin buraya...

AZİZ — Yapma ağabey... Ayrıptır...

MUAZZEZ — Bırak yapsın... Ne rezil adam bu... Bakalım ne kazanacak?

MÜCTEBA — (Elini masaya vurmaya devam ederek) Uyanın... Uyanın...

ON İKİNCİ MECLİS

(Mücteba, Aziz, Hacı Bey, Nuriye hanım, Oya, Hamdi, sonra Neclâ ve Afif).

(Hacı Bey, Nuriye hanım, Oya Hamdi yatak kıyafetile odalarından yarı uykulu bir hâlde fırlarlar).

HACI BEY — Ne var, ne olu-

yor? Canım gece vakti herkes uykuda iken...

NURİYE HANIM — Mücteba bey bizi niçin uyandırdınız? Hayırdır inşallah...

HAMDİ — İnsanı kalp illetine uğratacaksınız... Bu gece iki oluyor...

MÜCTEBA — (Muazzez ve Azizi işaretle:) Bu hanımla bu beyi karanlıkta sarmaşdolaş... Öpüşürlerken yakaladım... Demin de...

HACI BEY — Muazzez...

MUAZZEZ — A ağabey, ne var bunda? Amcamın oğlu değil mi bu delikanlı?

HACI BEY — Evet, öyle amcamın oğlu amma...

MÜCTEBA — Hanım hanım, demek hâlâ konuşmaya cesaret edebiliyorsun?

MUAZZEZ — Hamdi bir şey söylesene şu adama... Nedir bu skandal?... Aman ne iptidai insanlar...

HAMDİ — (Müctebaya:) Canım beyim uzatmayın meseleyi... Amcasının oğlu... Bize söz düşmez...

MÜCTEBA — Bunu siz mi söylüyor sunuz... Aman yarabbi... Siz de böyle mi düşünüyorsunuz?

(Afif ve Neclâ odalarından çıkarlar. İkisi de sokak kıyafetindedir. Ellerinde valizler vardır)

AFİF — (Neclâyı kolundan sürüklemeye çalışarak) — Hayır, hayır kavga filân yok. Canım ne var bunda çekinecek... Gel... Gel...

NURİYE HANIM — Eyvah... İçeri girin, içeri girin...

OYA — Ağabey, içeri gir... Gelme buraya...

HACI BEY — İşte şimdi her şey tamam... Aziz, yeminini u nutma!

AFİF — Anne, baba, Neclâ bu evde kalmak istemiyor... Müsaade ederseniz biz gidelim... Benim için yaptıklarınıza çok çok teşekkür ederim... Verin ellerinizi öpeyim...

AZİZ — Dur bakalım delikanlı, bu ne acele? Bir acı kahvemizi içmeden...

AFİF — Anlamadım, bırakın geçelim, ne demek istiyor sunuz?

AZİZ — Bir şey demek istediğim yok, bizim karıyı nereye götürüyorsunuz diye merak ediyordum...

HACI BEY — Aziz, oğlum Aziz... Yeminin ne oldu ya...

MÜCTEBA — Canım o Aziz değil, Yusuf... Yusuf... Hacı Bey şaşırma...

MUAZZEZ — Ama ne ya, ağabey, insan amcasının oğlunun da ismini unuttur mu?

AZİZ — Amma yaptın be ağabey, elin züppesi gözünün önünde karımı kaçırısın da yeminliyiz diye ses etmiyelim mi? Bu yeminlik iş olmaktan çıktı ağabey... Namus meselesi bu...

AFİF — Baba kim bu adam... Neler söylüyor? Anne ne oluyoruz?...

AZİZ — Bir şey olduğu yok telâşlanma... Pasaport soruyorum... Bizim karı ile nereye tesrif?...

AFİF — Neclâ için mi kullanıyorsunuz bizim karı tabirini?...

AZİZ — Her halde Nuriye abla için olmasa gerek...

AFİF — Aa...Aa... çıldırmak işten değil... Neclâ niye ellerinle yüzünü kapatıyorsun... Canım anlatsanıza bana... Neclâ benim karım değil mi? Bu gün nikâh olmadık mı? Bu rezalet ne? Kim bu adam?

AZİZ — Bu gün nikâh mı oldunuz? Anlamadım... (Hacı Bey'e) Ulan ağabey sen de amma mal imişsin ha... Sigortadan paraları aldın, üstelik bizim karıyı da ha...

HACI BEY — Aziz oğlum, müsaade et...

AFİF — Baba niçin ona da oğlum diyorsun... Yoksa hakikaten oğlum mu o da...

NURİYE HANIM — Afif...

AFİF — Baba konuşsana... Kimin karısı Neclâ?... Onun mu, benim mi? Şimdi çıldıracağım susmayın! Cevap verin...

HACI BEY — İkinizin de oğlum... İkinizin de...

AZİZ — İkinizin de mi?

MUAZZEZ — A... A... A... aman pek tuhaf...

MÜCTEBA — Durun bakalım, durun, kimse yerinden kımıdamasın, vaziyet mühim...

HAMDİ — Hakikaten mühim...

AFİF — Baba, bu bir facia... Bir facia... Kim oynadı bu oyunu bana?...

HACI BEY — 22,222 plâka numaralı otomobil oğlum... 50 kulaç suyun altında.

P E R D E

III. Perde

(İkinci perde kapandıktan itibaren iki saat sonra aynı salon. Vakit sabaha karşı... Ön plânda sağda ve solda birer iskemle... Afif ile Aziz bu iskemlelere ters oturmuşlardır. Arkaları birbirine bakmaktadır. Her ikisi de kollarını sandalyaların arkalıklarına koymuşlar çenesini kollarına dayamışlar düşünmektedirler. Yüzleri sağ ve sol duvarlara dönüktür. Bir az geride, her ikisinin ortasında Neclâ üçüncü bir iskemleye oturmuş, sağ elinin dirseğini dizine ve çenesini yumruğuna dayayıp düşünceye dalmıştır. Yüzü seyircilere karşıdır. Daha arka plânda kanape ve sandalyalarda Nuriye hanım, Muazzez, Hamdi oturmaktadırlar. Hacı Bey en ön plânda sahnenin bir tarafından öbür tarafına gidip gelmektedir.)

BİRİNCİ MECLİS

(Hacı Bey, Aziz, Afif, Neclâ Nuriye hanım, Muazzez, Hamdi sonra Oya)

(Perde açıldığı zaman üç dört saniye hepsi susarlar)

AFİF — (Derin derin göğüs geçirir:) Hihhhhhh... Hahhhhh!

HACI BEY — (Durarak) Bir şey mi diyecektin, oğlum, Afif?

AFİF — Hayır baba...
(Tekrar iki üç saniye sükût... Hacı Bey gezinmesine devam eder)

AZİZ — Offf... Oooooofffff!
HACI BEY — (durarak:) Ne var, Aziz oğlum...

AZİZ — Bir şey yok... Bir şey yok ağabey...

OYA — (elinde kahve tepsisi ve dolu fincanlarla girerken Aziz'e:) Az şekerli değil mi?

AZİZ — İstemem, eyvallah... Canım çekmiyor hanım abla!

HACI BEY — İç iç... Aziz... İyi gelir...

(Aziz fincanı alır)
OYA — (Afif'e:) Ağabey kahve almaz mısın?

AFİFE — Mersi, Oya... Hayır istemem...

OYA — Aziz de istemem dedi ama aldı.

NURİYE H. — Benim hatırım için Afif.

(Afif fincanı alır, Oya Hacı Beyden başka herkese kahve verir.. Bir iki saniye sükût)

HACI BEY — (Gezerken birdenbire durarak seyircilere:) O rahat koltuklarda oturup, söz aramızda pek de rahat değildirlersin ya... O rahat koltuklarda oturup burada geçenler komedi ise gülmek, facia ise ağlamak kolây... Haydi bakalım, gelin, bizim yerimizde olun da karar verin... Biz şimdi ne yapalım?

Bu kapandan... Ne kapandı idi Aziz, daima söylersin...

AZİZ — Kurt kapandı ağabey.
HACI BEY — (seyircilere)

Bu kurt kapanından nasıl kurtulalım? Bir akıl verin... Zor... İmkânsız... Allah encamımızı hayiretsin... (Gezinmeğe devam eder. Kısa bir sükût)

AZİZ — Düşündüm, taşındım ağabey sen bu işte kabahatli değilsin...

HACI BEY — Eksik olma oğlum Aziz, bilsen bu sözlerin yarama nasıl merhem oluyor...

AFİF — Evet ben de aynı fikirdeyim... Babam suçlu değil...

HACI BEY — Varol Afif, varol yavrum... Oh gönlüm bir az ferahladı...

NECLÂ — Peki, anladık ama, Mes'ele ne olacak? Biz ne olacağız? Ben ne olacağım? Bu kördüğüm nasıl çözülecek?

AZİZ — Kolây, biz seninle binip tirene Konyaya yollanırız. Mes'ele de kapanır gider.

AFİF — Amma yaptınız ha... Ya ben ne olurum? Daha bugün nikâhlandık. Kanun nazarında karımı kaçırmış olursun!

AZİZ — O da doğru ya...
AFİF — Benim aklıma başka bir çare geliyor...

HACI BEY — Sahi mi? Nedir?

AFİF — Aziz Neclâyı boşasın dava da ortadan kalksın...

AZİZ — Yavaş gel ağabey... Ben de bir şey söyleyeceksin sanmıştım... Yapmam ya, farzet ki Neclâyı boşanmaya razı oldum...

E bunun için meydana çıkıp ben Azizim, ölmedim demek lâzım...

HACI BEY — Sakın ha... Sakın ha...

AFİF — O da doğru ya...
(Tekrar eski vaziyetlerini alırlar)

AZİZ — Bir kahve daha olsaydı...

AFİF — Ya, vallahi fena olmaz... Ben de içerdim...

OYA — Şimdi şimdi, başüstüne...

(Tekrar eski vaziyetlerini alırlar. Oya çıkar)

MUAZZEZ — Ben bir çare buldum...

AFİF — Bravo!
AZİZ — Aferin...

HACI BEY — Söyle, durma...
MUAZZEZ — Neclâ ortadan

çekilsin, izini belli etmeden alıp başını gitsin, dava da kapansın bitsin! Hem bu bir az daha romantik olur.

AFİF — Asla... Asla... Ben Neclâdan vazgeçmem...

AZİZ — Aah olmadı abla... Bunca senelik karım, doğrusu severim de...

MUAZZEZ — O da doğru ya...
HACI BEY — Şimdi vaziyeti

hülâsa edelim çocuklar. Ortada bir kadın var (Afife) senin şimdiki karın...

AFİF — Ve Azizle evlenmeden evvelki sevgilim.

HACI BEY — (Aziz'e:) Senin de eski karın.

AZİZ — Eski karım ve şimdiki yavuklum ağabey... Karım yeniden kaynaklı.

HACI BEY — (Afif'e:) Sen yeni karından vazgeçmiyordun?

AFİF — Vazgeçmem...

HACI BEY — (Aziz'e:) Sen de eski karını boşamıyorsun.

AZİZ — Boşanmam da boşaymam da...

HACI BEY — Ve kadının hiç birinize yâr olmadan başını alıp gitmesine ikiniz de razı değilsiniz.

AFİF ve AZİZ — Razi değiliz. Tabii...

NECLÂ — Buna ben de razı olmam...

HACI BEY — Eyyy... O halde oturup niye düşünüyorsunuz?... Hiç bir çıkar yol yok. Bütün kapılar kapalı... (Birdenbire beklenmedik bir şekilde gülmeğe başlar) Niye gülüyorum biliyor musunuz? çocuklar. Bizi bu vaziyete sokan muharririn işi bir neticeye bağlamak için nasıl

terlediği gözümün önüne geldi de... Fakat meheldir, oh olsun!

(Tekrar eski vaziyetlerini alırlar, Hacı Bey gezinmesine devam eder. Oya girerek kahveleri verir)

NECLÂ — Galiba çıkar yolu, en sonunda ben keşfettim...

HACI BEY — Ne diyorsun, aman söyle...

AFİF ve AZİZ — (İkisi birden) Söyle... Söyle...

NECLÂ — Üçümüz birden intihar edelim...

HACI BEY — Aman ne güzel çare... Canım kızım, daha evvel niçin söylemedin bunu... Amma niçin yalnız üçünüz? Hepimiz birden... Hepimiz... Toptan... Zehir mi içelim, bileklerimiz mi keselim, yoksa birer ikişer tüp uyku ilacı mı alalım? Yok yok daha iyisi biz içindeyken evi ateşe verelim... (Bu sırada Mücteba merdivenlerden belirir) Evet, kapıları kilitliyerek evi ateşe verelim... Hepsinden temiz bu!... Peki amma Mücteba bey ne olacak? Yaaa... Onu unuttuk.. Mücteba bey... Aziz'e:)

İKİNCİ MECLİS

(Evvelkiler, Mücteba)

MÜCTEBA — (Merdiven başından) Mevcut...

HACI BEY — Tamam, o da geldi, meclis tamam... Şimdi bu münasebetsiz teklifi reye koyacağım...

MÜCTEBA — (Havayı koklayarak:) Yanık kokuyor... Burnunu muhtelif cephelere çevirip havayı koklamaya devam ederek:) Yanık kokuyor... Bez yanıyor. Duymuyor musunuz? Canım iyice koklasana... (Hacı Bey'e) Kasden ikai harik ha...

HACI BEY — (Havayı koklayarak:) Haydi canım saçmalama... Çocuk olsa anlar ki şaka ediyorum. Fakat ben bir şey duymuyorum...

MUAZZEZ — (Havayı koklayarak:) Var... Var... Hem de adamakıllı...

HAMDİ — Ben de duydum... Ben de duydum... Bir şeyler yanıyor.

(Hep birden muhtelif cihetlere dönerek havayı koklarlar)

MÜCTEBA — (Aşağı inerek:) Şu taraftan geliyor...

NURİYE HANIM — Galiba o taraftan...

OYA — Sandık odasından... Sandık odasından...

AZİZ — (Yerinden fırlatılarak:)

Ulan hay Allah kahretsin, cıgarayı yakıp tablanın kenarına bırakmışım...

(Aziz sandık odasının kapısını açıp içeri dalar, Hamdi ve Mücteba kendisini takip ederler, odadan dışarı bir duman tabakası sızmaya başlar.)

AZİZ — (İçeriden:) Su... Su...

MÜCTEBA — (Kapıdan:) Su... Su getirin...

HAMDİ — (İçeriden) Canım telaşlanmayın öteki eşyaları yığalım üstüne... Havasız kalsın ateş... Ehemmiyetli bir şey değil...

(Oya, Afif, Nuriye Hanım mutfaka hücum ederler)

HAMDİ — (Sandık odasının kapısından başını dışarı uzatıp:) Ehemmiyetli bir şey değil, telaşlanmayın!

HACI BEY — (Muazzez e) Ya böyle işte kardeşim, bir felâket geldi mi insanın başına, yalnızlıktan canı sıkılır ve hemen irili ufaklı arkadaşlarını da yanına çağırır...

MUAZZEZ — İngilterede bir yangın gördük ağabey, oooo... Orada yangınlar da başka türlü oluyor canım...

(Oya, Afif, Nuriye Hanım ellerinde kovalarla mutfak koridorundan, Hamdi sandık odasından çıkarlar)

HAMDİ — Lüzum kalmadı... Suya lüzum kalmadı... Bereket vaktinde duyduk... Geçmiş olsun...

HACI BEY — Ne yandı?

HAMDİ — Bir kaç bez parçası canım... Ehemmiyetli değil...

HACI BEY — Ah benim içimdeki yangını da böyle çabucak söndürmek mümkün olsaydı,

(Mücteba ve Aziz sandık odasından çıkarlar).

MÜCTEBA — Evin sigortası da yok... Vallahi elimden kurtulamazdınız...

HACI BEY — (Aziz'e:) Yine ne yaptın Aziz?... Allahın belâsı Aziz!..

AZİZ — (Mahcup önüne bakarak:) Yine yatakları yaktım ağabey... Amma üzülmeye mühim bir şey değil...

HACI BEY — Nasıl üzülmem, kaç yatak yaktın?

AZİZ — Galiba üç, yumuşak olsun diye üç yatağı üstüste sermiştim.

HACI BEY — Sen daima üç yatakta yatarsın değil mi oğlum, öyle alışmışsındır.

AZİZ — Vallahi ne diyeyim ağabey bilmem ki benim içim gücüm başkalarına zarar vermek... Çocukluğundanberi böyle bu... İyilik etmek istediğim insanlara bile sonunda fenalık ederim. Sorma, bu benim derdim... Kimseye hayrı olmayan, beş para etmez haylazın biriyim.

HACI BEY — Haydi haydi ben şaka ettim... Şakadan da anlamıyorsun.

AZİZ — Kötü adam değilim amma elimden hep kötü işler çıkıyor... Hep kötülük ediyorum. Sonra da aylarca kendi kendimi yiyorum.

HACI BEY — Canım şimdi düşünülecek mes'le bu değil... Aptallık etme...

AZİZ — Allah da canımı almıyor ki hem insanlar benden kurtulsunlar, hem ben benden kurtulayım.

HACI BEY — Çocukluk etme Aziz, sırası değil bu lâkırdıların dedim ya...

AZİZ — Şu sigorta mes'elesinden de sana iyilik edeyim dedim, bak başına açtığım işlere... O da yetişmiyormuş gibi yataklarını da yaktım.

HACI BEY — Haydi haydi zevzekliğin bu kadarı kâfi... İnsanı lâkırdı söylediğine pişman ediyorsun. Ne geçeyim... Neydi daima söyledin...

AZİZ — Hasbi ağabey...

HACI BEY — Hasbi geç... Peki amma ne olacak? Bizim asil mes'elemiz ne olacak?

MÜCTEBA — Derdiniz nedir?

HACI BEY — (Göstererek:) Bir kadın ve iki koca.

MÜCTEBA — Yoooo... Bir kadın ve bir koca...

AZİZ ve AFİF — Nasıl olur?

MÜCTEBA — Öteki Hacı beyle birlikte hapse girecek... Sabah bekliyorum.

(Şafak, pencereler yavaş yavaş açılmaya başlar 15 dakika sonra ortalık aydınlanacaktır.)

HACI BEY — Tamam, işte bir bu eksikti. Tabii canım, niye düşünemedik bilmem bunu... Bana bak sahi mi söylüyorsun Mücteba Bey...

MÜCTEBA — Bu sualin sorulmasını dahi zait bulurum. Ben her şeyden evvel sigorta şirketinin adamıyım. Hacı Bey, sana söylemişim. Yakalanmak mukadderdir. Kusursuz cinayet olmaz, fakat kusursuz sigorta hilesi hiç olmaz. Biz sigortacılar...

HACI BEY — Evet bilirim,

gözleriniz projektör, kulaklarınız radyo anteni... Burununuzu bilmem ne burunu... Kısa kes Mücteba Bey...

MÜCTEBA — Yoo... Niçin? Bırakın konuşayım. Şimdi sıra benim... Bu neticeyi evvelinden düşünmeliydiniz... Yaptığınız işin akibetine katlanmalı...

NURİYE HANIM — Mücteba Bey, bu muameleyi bize reva görmemelisiniz.. Bu kadar hukukumuz var...

MÜCTEBA — Nuriye Hanım, suç meydana çıkınca, dostluk, komşuluk, ev sahibilik, kiracılık ortadan kalktı. Şimdi karşınızda bütün bir heyeti ictimaiyenin menfaatleriyle alakadar kanuna sıkı sıkıya bağlı bir müessesenin mümessili var.

AZİZ — Ağabey sana söylemiştim bu herifi temizliyelim, diye...

HACI BEY — Sen sus Aziz... HAMDİ — Müsaade eder misiniz, ben de bahise karışmak istiyorum... Sigorta şirketinin bütün zararını ödemeye amadeyim. Hem de derhâl... Bir çek yazayım.

MUAZZEZ — Bravo Hamdi... Tam şövalyeler gibi... Hani Verşayda zırhlarını görmüştük.

MÜCTEBA — Kâfi değil, Hamdi Bey, kâfi değil... Bu bir prensip mes'alesidir. Biz göz göre göre kanunu çiğnetemiyoruz. Her suç cezasını bulmalı... Bulmalı ki yeni suç işleyecekler ibret olsun... Bir hırsız bir bakkal dükkânından bir kilo makarna çalarsa yakalandığı zaman karakola teslim edeceği bir kilo makarna onu hapisten kurtarmaz.

MUAZZEZ — İyi amma onlar makarna çalmadılar ki...

MÜCTEBA — Daha fenası... Daha fenası... Sigorta şirketinin paralarını çaldılar...

AZİZ — Ağabey, müsaade edersen...

HACI BEY — Sen karışma Aziz...

AZİZ — Yahu ağabey duymuyor musun söylediklerini... Sende kan yok mu?

HACI BEY — Aziz oğlum, doğru söylüyor.

MÜCTEBA — Bak işte bu söz hoşuma gitti... Bunu mahkeme-de de tekrarlayın, pişmanlık kanun adamlarını yumuşatır... Hattâ vazîkanun da...

NURİYE HANIM — Mücteba Bey, bana hep şaka ediyorsunuz gibi geliyor.

MÜCTEBA — Şimdiye kadar böyle bir şey yaptım mı? Ben şakadan anlamam Nuriye Hanım...

AZİZ — Ben sana anlatacaktım amma bırakıyorlar.

NURİYE HANIM — Hacı Bey hapse girerse, biz ne olurüz, ailemizin ismi ne olur? Siz de kalp yok mu?

MÜCTEBA — Tabii ki var...

HACI BEY — Varsa aman durmayın, hemen sigorta ettirin...

MÜCTEBA — Telâşlanmayın, hayat sigortam var.

HACI BEY — Mücteba Bey, söyleyeceğini söyledin. Kararından dönmeyeceğin de anlaşılıyor. Haydi bakalım, şimdi yukarıya marş... Mütemediyen seni dinliyecek değiliz... Karakola gideceğin zaman gelirsin, beraber çıkarız.

MÜCTEBA — (Pencerelere bakarak:) Hava aydınlanıyor. Bir çeyrek, yarım saat sonra hazırlanın...

HACI BEY — Ben şimdiden hazırım. Sen keyfine bak...

MÜCTEBA — Yooo öyle demeyin... Bana kalırsa evvelâ hapishanede kalacağınız günlere ait aile bütçesini tanzim etmeniz lâzım... Sonra kızınıza, karınıza tavsiyelerde, nasihatlarda bulunmalısınız... Metin olsunlar. Sayılı günler çabuk geçer... Sonra sizi hapishanede ziyaret de edebilirler.

NURİYE HANIM — (Ağlayarak:) Hacı Bey, Hacı Bey...

OYA — Baba... Babacığım...

HACI BEY — Mücteba Bey, haydi beni günaha sokmadan çık yukarı...

AZİZ — Ağabey müsaade et, bir çift dalıp yere sereyim de üstüne çıkar, emrini beklerim...

MÜCTEBA — (Telâş:) Çıkıyorum... Çıkıyorum...

HACI BEY — Canım Mücteba Bey, güzel güzel konuşuyorduk, acelen ne!

(Mücteba çıkar).

BEŞİNCİ MECLİS

(Hacı Bey, Aziz, Nuriye Hanım, Oya, Muazzez, Hamdi, Afif, Neclâ).

HACI BEY — Çocuklar bu ekşimiş suratlar ne... Haydi bakalım biraz gülün, takdir böyle imiş... Onun önüne geçilemez..

AFİF — Fakat bu namussuzluk bu... Rezil herif.. Casus...

NECLÂ — Alçak!

HACI BEY — Sus... O bahsi kapayalım... İş olacağına varır. Haydi bırakın kötü düşünceleri... Gülelim, şaka edelim... Gülmek, ağız dolusu gülmek... Allahın bir ihsanıdır bu... Görüyorsunuz ki ondan nasıbedâr olmayanlar da var... (Neclâ Afif'e işaret eder. Beraber odalarına girerler. Aziz göz ucuna onlara bakar) Fakat farkında mısın Aziz. Hiç sana söylüyorum...

AZİZ — Buyur ağabey...

HACI BEY — Ben onu bilirim, onu söylerim. Sen dırilmemeli idin...

AZİZ — Dirilmemeli idim ağabey, anlıyorum... Ben dırilmeseydim hiç bir şey olmayacak, hattâ yataklar da yanmayacak.

HACI BEY — Haklısın, Şimdi elbirliği edip şurada seni öldürsek her şey düzelecek... Ne hapse gireceğiz, ne de Afif ile Neclâ kan yağ ağlayacaklar...

AZİZ — Doğrusun ağabey. Birbirlerini seviyorlar değil mi?

HACI BEY — Senden evveli de seviyorlardı... Aklına bir şey gelmesin.

AZİZ — Gelmez ağabey hiç gelir mi? Ne gelecek ki

HACI BEY — Nasıl öldürmeliyiz seni?... Bıçakla ister misin?

AZİZ — İstemem ağabey fazla canım yanar...

HACI BEY — Tabanca ile...

AZİZ — Sesinden korkarım...

HACI BEY — Zehire de diyeceğin yok ya...

AZİZ — Bir çokları insanın karnını ağrıtıyormuş, karın ağrısından hiç hoşlanmam...

HACI BEY — Aziz seni boğalım...

AZİZ — İyi hoş amma ben de bu sakarlık varken ağabey. Debelenirken birinizin bir yerini kırarım da öbür dünyada da rahat edemem...

NURİYE HANIM — Hacı Bey Allahını seversen kes... Bunun neresi şaka?...

HACI BEY — Peki Hanım... Nas' istersen... Aziz'in verdiği cevaplar hoşuma gidiyor da...

Hasbi geç canım...

MUAZZEZ — Ne demek hasbi geç?

AZİZ — Boşver demek.

MUAZZEZ — Ne demek hoş ver?

AZİZ — Canım hanım sbla, sen de körkütük cahilsin yahu...

HAMDİ — Öğrendiğimdenberi zihnini kurcalayıp duruyor,

Aziz... Otomobili nasıl denize ~~kocan bunu bana~~ borç verecek...

OYA — Sahi... Sahi anlat kunu... Arabadan nasıl atladın?

AZİZ — Anlatırım amma tecrübeye kalmıyacaksınız...

OYA — Kalkmayız.

AZİZ — Sen de kendini fasulye gibi nimetten sayma!..

OYA — Olur sayman.

AZİZ — Hah bak şimdi yüreğime su serpildi. Tecrübeye kalkmayın diyorum, çünkü atından çapanoğlu çıkıyor.

HACI BEY — Sus, hapis iâkır-dısı yok...

AZİZ — Peki ağabey... Efendim, bunu bana öğretiler... Otomobili denize yuvarlamayı ehemmiyetsiz bir şey sanmayın, yuvarlamadan yuvarlamaya fark var...

HACI BEY — Öyle ya tepe üstü, sırtüstü, yan yatarak...

AZİZ — Alây etme ağabey... Kazın ayağı öyle değil... Sen o seyrüsefer mühendislerini bilirmisin ne hinoğlu hindirler... Yaa hiç bir şeyden haberin yok... Sen yalnız sigortadan paraları almayı bilirsin...

HACI BEY — Yoo bunları yemesini de bilirim Aziz.

(Aziz, Hamdi ve Oya'yı etrafına alarak anlatmaya başlar:)

HACI BEY — Hanım, fırsat düşmüşken seninle konuşalım, biraz istersen... Tabii benim maşa alırsınız. Malûm ya sende zaten vekâletname var. Hani hastalandığım zaman çıkartmıştık. Sonra tazminattan kalan bir kağız lira da mevcut... Onun da yerini biliyorsun öyle değil mi?

NURİYE HANIM — Hacı Bey...

HACI BEY — Sus... Bu göz yaşları beni sınırlandırmekten başka hiç bir işe yaramaz.

NURİYE HANIM — Ne yapayım, tutamıyorum kendimi...

HACI BEY — Tut... Bana baksana... Kendi düşen ağlamaz... Paraları yerken ağlıyor mu idik. Ha... Ne diyordum, bu anlatıklarım size bol bol yetişir... Pek eli açık davranma annia öyle kıyasıya pintilik de etme... Anlıyor musun? Hapisten çıkınca birinizi biraz zayıflamış, yahut kılıksız görürsem elimden kurtulamazsın. Olur mu?

NURİYE HANIM — Olu: Hacı Bey...

HACI BEY — Ha, bir başka mes'ele daha... Sigortanın parasını iade etmek lâzım. Muazzez,

vercek...

MUAZZEZ — Verir ağabey.

HACI BEY — Ben size azar azar ederim... Hanım taksitleri kararlaştırırsınız...

MUAZZEZ — Canım orası kolây ağabey...

NURİYE HANIM — Yaparız sen üzülme Hacı Bey...

(Aziz'in izahı biter, Hamdi odasına girer.)

HACI BEY — Ben artık üzülmiyorum, hiç bir şeye üzülmiyorum. Haydi şimdi benim çantamı hazırla bakalım. Bir takım çamaşır, bir kaç mendil... Bir kaç paket sigara... Ha kitab sandığımı da açın da bir kaç tane de kitab koyun... Yeniden okumaya başlıyalım...

OYA — (Ağlıyarak) Babacığım...

HACI BEY — Hişt, bilirsin sulu gözlerden hoşlanmam... Sana tenbih etmeye lüzüm yok amma bir kere söylemiş olayım, annenin sözünü dinle Oya...

OYA — Baba...

HACI BEY — Ha en mühim mes'eleyi unutuyordum, belki sonunda meydana çıkar amma, belki de duyulmaz, kimseye benim hapise girdiğimden bahsetmeyin. Seyahata çıktık dersiniz...

OYA — Almanya'ya gitti diyelim baba...

MUAZZEZ — Aman Oya, Almanya'da görülecek ne var... Fransaya gitti dersiniz Fransaya... Kot d'Azür, Nis... Şimdi tam mevsimi...

HACI BEY — Oya duydun mu?... Böyle söylersin, vakti kalırsa Monte Karloya da uğrayacak dersin...

MUAZZEZ — A mutlaka uğramak lâzım...

HACI BEY — Eh oraya kadar gitmişken artık İtalyayı da görürüm.

MUAZZEZ — Ya... Ya... Aman ne iyi olur, Venedik, Cenova, Napoli... Bilhassa Napoli... Vezüv... Ah Vezüv... Sonra Pompei...

HACI BEY — (Muazzez'i taklit ederek:) İşidiyor musun Oya, bilhassa Napoli... Vezüv... Ah Vezüv... Sonra Pompei... Kuzum Muazzez Allahşıkına sen ciddi mi konuşuyorsun?

MUAZZEZ — Gayet ciddi konuşuyorum ağabey.

HACI BEY — Yahu ben hapise gidiyorum, hapise... Gittiğim yer Sultanahmet ceza evi...

MUAZZEZ — Aman ağabey, sen de pişmiş aşı soğuk su katmakta birebirsin... Ne güzel dalmıştım...

(Oya, Nuriye Hanım, Muazzez odalarına girerle).

DÖRDÜNCÜ MECLİS

(Hacı Bey, Aziz).

AZİZ — Ağabey iyi ki yalnız kaldık sana söyleyeceklerim var.

HACI BEY — Söyle...

AZİZ — Ben Konyaya dönmeğe karar verdim...

HACI BEY — Konyaya mı dönmeye karar verdin, fakat ya Neclâ?

AZİZ — İş yok ağabey, artık ondan hayır gelmeyecek. Baksana benden evvel de sevişiyorlarmış. Aklım iyice kesti ki en münâşibi benim aradan çekilmem... Sonra doğrusu benim hapise girmeni de istemiyorum... Bu otomobili denize atma fikrini sana ben verdim... Seni kandırdım... Onun için cezayı ben görmeliyim...

HACI BEY — Arslan çocuk!

AZİZ — Dediğin gibi zaten yarı yarıya ölmüş bir adamım. Nüfus memuru kaydımı kapatmış... Seyrüsefer ismimi silmiş... Nikâh memuru vefatımı bildirmiş... Bunlara şimdi doğruyu anlatmak bile seneler sürer... İyisini alır başımı giderim. Başkalarına iyilik yapmayı bir daha tecrübe edelim bakalım...

HACI BEY — Fedakârlığına çok teşekkür ederim, Aziz, fakat yavrum, senin Konyaya dönmen hiç bir şeyi hâletmez ki...

AZİZ — Niye ağabey?

HACI BEY — Evet nikâh memuru, nüfus kâtibi, seyrüsefer mukayyidi seni ölmüş biliyorlar amma asıl mühim olan adam seni sağ biliyor: Sigortacı...

AZİZ — Çocuk musun ağabey, düşünmez olur muyum, onu da hesaba kattım! Ben Konyadan buraya küllüstür bir araba ile geldim ya...

HACI BEY — Eyyyyy...

AZİZ — Aşağıda sokak başında duruyor...

HACI BEY — Peki...

AZİZ — İşte onunla kendimi oir kere daha denize atacağım.

HACI BEY — Aziz yapma bunu... Dünyada razı olmam... Aşık her zaman cuk oturmaz.

AZİZ — Oturur, oturur... Korkma acı patlıcanı kıracağı çalmaz... Şimdi tecrübeliyiz de. Dü-

gün ağabey, ben bu işi yapmazsam kaç ev yıkılacak...

HACI BEY — Orası doğru...

AZİZ — Şimdi atlarım arabaya... Tophaneden itibaren neresi en derin yerse cop aşağı... Henüz hava da alaca karanlık... Ver elini Üsküdar... Yüze yüze çıkarım... Ondan sonrası Allah kerim...

HACI BEY — Oğlum sana hı-zır diyeceğim...

AZİZ — Ay Yusuf'luk yetiştirmemiş gibi şimdi bir de Hızır mı olduk, Ben adımdan memnunum ağabey.

HACI BEY — (Elini cüzdanına götürerek:) Aziz sana bir kaç yüz lira vereyim. Yanında bulunsun.

AZİZ — Bir tren parası verirsen fena olmaz... Fazlasına lüzum yok. Ver 50 kâğıt...

HACI BEY — Hiç olmazsa 100 lira al Aziz, birinci mevki ile gidersen.

AZİZ — Islak elbiseler ile çok yakışırım ya... Zaten ikinci desen ben binmem... 50 lira yetişir.

(Hacı Bey cüzdandan çıkardığı 50 lirayı verir)

HACI BEY — Aziz...

AZİZ — Buyur ağabey...

HACI BEY — Aah bu sefer hiç rahat değilim... İçim sıkılıyor. Hep bir felâket olacaktı gibi...

AZİZ — Haydi haydi, boşver, kuruntu etme... O sigortacı olacak herifin nasıl ekşidiğini doğrusu görmek isterdim...

HACI BEY — Oğlum, dikkatli ol. Bunu bana vadediyormusun?

AZİZ — Can cümleden aziz, sen merak etme...

HACI BEY — Aziz bana Kon-yadan mektub yaz...

AZİZ — Mektub mu yazarmı?... HACI BEY — Amma postaya at, cebinde saklama... Dur adresimi yazıp vereyim...

AZİZ — Zahmet etme ağabey... Hiç bir şey yazacak değilim...

HACI BEY — Niye?

AZİZ — Sus... Bırak... Ben her şeyi unutacağım... Sen de beni unut... Böylesi daha rahat... Kasketim?...

HACI BEY — Kasketin?...

AZİZ — Hah buldum... Şurada imiş... Valde bir defa alıştırmış... İmkânı yok başı açık sokağa çıkamıyorum... Pantolon-

sun çıkmış gibi oluyorum. Haydi vedalaşalım...

HACI BEY — Aziz sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

AZİZ — Bırak ağabey bırak teşekkürü... Babam olsa yapmazdım... Amma ne çare ki yine yatakları yaktım...

HACI BEY — Maskara oğlan... Şakadan da vazgeçmiyorsun...

AZİZ — Ver elini öpeyim...

HACI BEY — Berhüdâr ol... Gel ben de seni öpeyim...

AZİZ — Sigortacıya selâm... Dersin ki avuçlarını nasıl yaladığını merak ede ede gitti... (Çıkar).

BEŞİNCİ MECLİS

(Hacı Bey, sonra Nuriye Hanım)

HACI BEY — (Yalnız) Ohhh... Dert verip de dermanımı da ih-san eden Allahım, çok şükür sana...

NURİYE HANIM — (Odasından çıkarak:) Hacı Bey hangi kitapları koyalım çantaya?

HACI BEY — Kitaplar yerlerinde kalsın lüzum yok hanım...

NURİYE HANIM — Lüzüm yok mu?

HACI BEY — Evet, çantayı da hazırlama artık.

NURİYE HANIM — Anladım.

HACI BEY — Hapishaneye gitmekten vazgeçtim.

NURİYE HANIM — Ne diyorsun vaz mı geçtin?

HACI BEY — Evet, havası serttir, bu mevsimde belki dokunur. Vazgeçtim.

NURİYE HANIM — Hacı Bey...

HACI BEY — Vazgeçtim ya-hu, keyif benim değil mi?

NURİYE HANIM — Hacı Bey, beni korkutuyorsun.

HACI BEY — Hanım Aziz gitti.

NURİYE HANIM — Gitti mi?

HACI BEY — Evet gitti...

NURİYE HANIM — Nereye gitti?

HACI BEY — Kendisini denize atacak...

NURİYE HANIM — Eyvah... Hacı Bey — Eyyyü düşünse-ne her şey halledilmiş olacak Aziz boğulunca...

NURİYE HANIM — Eyvah... Eyvah...

HACI BEY — Arslan çocuk... Ne fedakârlık değil mi?

NURİYE HANIM — Hacı Bey

sen buna razı oldun öyle mi? Zannetmem...

HACI BEY — Eh ne yapalım, başka çare var mıydı?

NURİYE HANIM — Kulaklarıma inanamıyorum... İmkânı yok sen böyle iş yapmazsın. Hacı Bey.

HACI BEY — Haklısın Hanım, seni fazla üzmiyeyim... Kendisini denize atacak amma şakacıktan... Sigortacıyı kandırmak için... Ondan sonra da Konyaya gidecek. Geçen sefer olduğu gibi...

NURİYE HANIM — Zavallı Aziz... Peki bir daha geri gelmeyecek mi?

HACI BEY — Hayır...

NURİYE HANIM — Mükemmel... Oh evlâdım, altın gibi kalbi var... Afif ile Neclâ da kurtuldular... Sevincimden deli olacağım...

HACI BEY — Sakın ha... As suratını... Seninle biz gayet müteessir görünmeliyiz...

NURİYE HANIM — Niye Hacı Bey?

HACI BEY — Canım niyesi var mı bunun? Azizin oyun yaptığını biliyor muyuz?

NURİYE HANIM — Sen söylüyorsun ya... Yoksa sahiden mi ölecek?

HACI BEY — Hayır onu demek istemedim... Azizin oyun yaptığını herkese ilân mı edeceğiz...

NURİYE HANIM — Ha, şu mes'ele...

HACI BEY — Bilmiyormuş görüneceğiz değil mi? O hâlde...

NURİYE HANIM — O hâlde... E tabii müteessir görüneceğiz.

HACI BEY — Hah şöyle... Ah Aziz ah...

NURİYE HANIM — Vağ yavrum vah... Dağ gibi delikanlı idi...

HACI BEY — Zeki idi, asıldı, hoş sohbeti, namuslu idi... Çağır ev halkını buraya... Şöyle işi bir çitlatalım.

NURİYE HANIM — Peki (Kapıları dolaşarak) Oya buraya gel... Muazzez Hamdi Bey, Hacı Bey sizi çağırıyor... Afif, Neclâ... Dışarı gelin...

(Oya, Afif, Neclâ odalarından çıkarlar)

AFİF — Ne var baba?

HACI BEY — Bir dakika.

(Muazzez, Hamdi Bey odalarından çıkarlar)

MUAZZEZ — Bizi mi çağır-dın ağabey... Vakit geldi mi?

HACI BEY — Hayır vakit gelmedi... Gelmekten vazgeçti... Artık hiç gelmeyecek... Çocuklar Aziz gitti...

NECLÂ — Gitti mi?

AFİF — Nereye?

HACI BEY — Konyaya... Bir daha da geri gelmeyecek...

NECLÂ — Ohhh...

MUAZZEZ — Jesti görüyor musun Hamdi... Avrupada olsa böylelerine heykel dikerler.

HACI BEY — Ha, yalnız onun kalkıp gitmesine pek iş bitmiyor... Sigortacıyı öldüğüne kandırmak lâzım... Onun için bir hile düşündük. Tıpkı geçen seferki gibi kendisini arabasile denize atacak... Ve gûya boğulacak. Hiç ses etmeyin buna inanmış görünün... Sizlerden istediğim her şey hakikatmış gibi müteessir durmak... Ev bir matemhaneye benzemeli... Haydi sigortacı geliyor... Dikkat!

(Hepsi bir köşeye çekilerek sun'i pozlar alırlar)

ALTINCI MECLİS

(Evvelkiler, sonra Mücteba)

MÜCTEBA — (Merdivenden inerken:) Hacı Bey, haydi bakalım, vakit geldi.

HACI BEY — Ben hazırım, gidelim Mücteba Bey...

MÜCTEBA — Nerede Aziz?

HACI BEY — Aziz mi? Ah sorma... Aziz yok...

MÜCTEBA — Nasıl yok?... Nerede?

HACI BEY — 50 Kulaç suyun altında... 22222 numaralı taksi sonunda intikam aldı... Aziz kendisini arabasile denize attı...

MÜCTEBA — Haydi şaka etmeyin... Şakanın sırası değil...

HACI BEY — Şaka mı? Bir kaç saat sonra nasıl olsa duyacaksınız... Tabii bütün gazeteler yazacak...

MÜCTEBA — Anlamadım... Anlamıyorum... Bu nasıl iş?... Sana böyle mi söyledi Hacı Bey?

HACI BEY — Ya... Böyle söyledi... Yalvardım, yakardım, ayaklarına kapandım, söz dinlemedim. Sana bu kadar fenalık ettim, ben artık yaşayamam dedi...

MÜCTEBA — Fakat sen pek müteessir görünmüyorsun Hacı Bey?

HACI BEY — Ben mi? Ooooo sen bir de onu benim içime sor... Kan ağlıyorum... Kan... Yüregim parça parça... Beynim alt-

üst, sınırlarım harap... Fakat ben ızdırabımı belli edemem... Herkesin bir huyu var ya... En felâketli zamanlarında sanırsın ki lâtilokum yiyorum...

NURİYE HANIM — Zavallı çocuk... Zavallı Aziz...

OYA — Zavalıcık...

AFİF — Rakibimdi falan amma doğrusu mert delikanlı imiş... Yazık oldu...

HAMDİ — Canım Hacı Bey bari bize haver verseydin... Relki mâni olurduk...

HACI BEY — Verecektim, fakat vakit bırakmadı, top ağzından fırlar gibi fırladı gitti...

MUAZZEZ — Çok hızlı mı koşuyordu ağabey?

HACI BEY — Ne demezsin. Arkasından atlı yetişemezdi...

MUAZZEZ — Demek aynı zamanda atletmiş... Atlet komple... Çok yazık oldu.

MÜCTEBA — Hacı Bey...

HACI BEY — Lebbeyk... Gidelim mi?

MÜCTEBA — Nereye?

HACI BEY — Karakola...

MÜCTEBA — Yoo, o iş geçti Hacı Bey... Ben partiyi kaybettim. Serbestsin.

HACI BEY — Ne demek partiyi kaybettim?

MÜCTEBA — Artık hiç bir şeyi isbat edemem... Gitti şirketin paraları...

HACI BEY — Yoo... Yağma yok... Ben buna dünyada razı olmam... Suçlu cezasını bulmalı... Böylece başkalarına da ibret olmalı...

MÜCTEBA — Ya, gidelim de sonra hakkımda bir de iftira davası aç değil mi? Binlerce lira tazminata mahkûm olayım.

HACI BEY — Mücteba bey: ne olacak benim hâlim... Bu vicdan azabile ben mahvolurum... Ya bir yerime iner, yahut da cinnet getiririm... Yürü gidelim... Hak yerini bulsun...

NURİYE HANIM — Evet evet gitmelisiniz...

MUAZZEZ — Git git ağabey, sen onu dinleme, al zorla götür...

MÜCTEBA — Nafile zorlamayın, ben bu işte yoğunum... Amma şunu bil ki talihli adammışsın. Hacı Bey, iyi sıyrıldın doğrusu böylesini görmedim.

HACI BEY — Ağzından çıkanı kulağını işitmiyor. Talihli mi? Ben mi? Nerede bende talih... Gitti Aziz, dağ gibi delikanlı gitti... Ne olacağım ben? Bu vic-

dan azabına nasıl tahammül edeceğim... O 50 kulaç suyun altında yatarken ben nasıl yaşayacağım... Nasıl gülüp söyleyeceğim, nasıl yiyip içeceğim, nasıl uyuyup gezeceğim...

MÜCTEBA — Canım sakın ol...

HACI BEY — Sakin ol demek kolây... Yüregim yanıyor... Gitti arslan gibi delikanlı... Gitti... Zindan etti dünyayı bana...

YEDİNCİ MECLİS

(Evvelkiler, sonra Birinci Perdedeki Hüsnü)

HÜSNÜ — (Kapıdan girerek:) Ev mi burası, yol geçen hanı mı? Kapı ardına kadar açık... Hacı Bey nerede? Ha... Hacı Bey, bir araba buldum... Vallahi kelepçir... Sudan ucuz, haydi yürü bakalım...

HACI BEY — Aaaay... Şimdi gıldıracağım... Yetişir be... Git işine, savuş git buradan...

HÜSEYİN — Ne oluyorsun Bey Baba? Öyle konuşmamış mıydık? Kaçırma fırsatı. Kız gibi araba... Sonra pişman olursun...

HACI BEY — Kaçırır mıyım? Hiç ben fırsat kaçırır mıyım? Ekmek istemez, su istemez değil mi? Bilirim, cehennem makinesi... Allahın belası... Kim bilir hangi tekaüdün canını yakacak? Bütün makineler yerin dibine batsın... Allah hepsini kahretsin... Defol buradan... Defol diyorum (sandalyayı kapıp üzerine hücum eder) Defol...

SEKİZİNCİ MECLİS

(Evvelkiler, sonra Mahalle Bekçisi)

(Bekçi kapıdan girer)

BEKÇİ — Hacı Bey beni komiser Bey yolladı...

HACI BEY — Komiser Bey mi yolladı? Ne istiyor komiser Bey...

BEKÇİ — Şimdi telefon gelmiş... Senin bir şoför varmış burada...

HACI BEY — Eyyyyy?

BEKÇİ — Arabasile denize düşmüş...

HACI BEY — Oh... Gördüm mü Mücteba Bey... Vah Aziz... Vah Aziz...

BEKÇİ — Amma telaşlanma... Kurtatmışlar...

HACI BEY — Haaaa... Ne dedin... Ne dedin...

BEKÇİ — Kurtarmışlar ya... Bir balıkçı motörü geçiyormuş o sırada oradan... Atlayıp kurtarmışlar... Amma herif tuhaf adammış ha... Kendisini kurtarmaya çalışanlarla denizin içinde epi boğuşmuş... Hep «beni bırakın» diye bağıryormuş. Ne ise yaka paça sahile çıkarmışlar. Ancak epi su yutmuş... Şimdi eczahanede imiş... Beş dakikaya kadar atıp taksiye buraya getirecekler...

HACI BEY — Buraya getirecekler, ha... Ah salak... Sırsıklam salak... Başına Azızler kadar taş düşün senin inşallah...

MÜCTEBA — (Gülerek) Hacı Bey, ben buradayım, hazır ol...
HACI BEY — Demek her şey baştan başlıyor.

MÜCTEBA — Öyle gibi... (gülerek üstüne yürür)

HACI BEY — Gelme üstüme... Gelme üstüm...

(Dışarıdan işleyen ve birdenbire duran bir motor sesi duyulur. Hepsi kulak kesilir).

HACI BEY — Durun durun bakın dinleyin...

OYA — (Pencereden bakarak:) Baba Azizi getiriyorlar...

HACI BEY — (Duymayarak:) O... 22222 plaka numaralı otomobil... Kahrolası... Allahın belâsı... Cehennem arabası...

PERDE

Ressam Elif Naci'nin fırçasile «Makine» Müellifi

Türk Ticaret Bankası

nın

İkramiyeli Tasarruf
Hesapları

YUVANIZIN SAADETİDİR

Her 150 liraya

bir iştirak hissesi

Taksim
Belediye
Gazinosu

LOKANTA ve PAVYON

Beynelmilel atraksiyon

SENARYO'DA ŞİMDİYE KADAR ÇIKAN PİYESLER:

No. 1 — KARAKOLDA:

Yazan: Sidney KINGLEY

Çeviren: Tefik SADULLAH

No. 2 — LILIOM:

Yazan: FERENC MOLNAR

Çeviren: Asude ZEYBEKOĞLU

No. 3 — MAKİNE:

Yazan: Cevat Fehmi BAŞKUT

Gelecek Sayıda:

HER ŞEYE RAĞMEN

((Dişimizin Zarı))

Yazan: Thornton WILDER.

Çeviren: Tefik SADULLAH

DENİZCİLİK BANKASI T. A. O.

DENİZYOLLARI

SÜR'AT - KONFOR - EĞLENCE

İspanya - Fransa - İtalya - Yunanistan - Mısır - İsrail - Lübnan - - Kıbrıs
Limanları arasında muhtazam yolcu ve yük seferleri

Cumhuriyet

MATBAACILIK VE GAZETECILIK T. A. Ş.

18. Aralık 1953

SENARYO